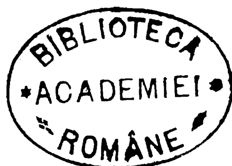
C. SANDU-ALDEA

In urma plugului

— Nuvele şi Schiţe —

BUCUREŞTĬ

„Minerva" Institut de arte grafice şi editură

6, Strada Regală, 6

1905

SIMA BALTAG

I

Sima Baltag silia să sfîrşească de ogorît. Mîinile lui noduroase de muncitor strîngeaŭ voiniceşte coarnele plugului. Brazdele ogoruluĭ frăgezit de ploaie lunecaŭ uşoare pe cormana lucitoare, revărsîndu-se de pe ea ca nişte valurĭ negre. Un miros de pămînt reavăn şi proaspăt plutia în urma pluguluĭ ca o mireasmă înviorătoare a ţarinii.

Pe întinsul miriştilor uscate — arse pe alocurĭ spre înlesnirea arăturiĭ — brăzdăturile plugurilor se învîrstaŭ ca nişte petece negre pe o uriaşă velinţă gălbuie, învechită, ĭeşită de soare.

Liniştea cîmpuluĭ o fărîmaŭ numaĭ cînd

şi cînd glasurile plugarilor ce mînaŭ vitele din jug.

Stolurĭ de berze se rotocolĭaŭ prin văzduh, ca nişte pete de lumină, luînd une-orĭ, în bătaĭa soareluĭ, străluciri orbitoare.

Se duceaŭ berzele, căcĭ trecuse Pantelimonul.

Şi numaĭ ciocîrlia maĭ răsărĭa din vre-un ogor, şi o vedeaĭ înnălţîndu-se şi plutind zburdalnică şi guralivă în aĭerul luminos şi albastru. Aĭ fi zis că spune cine ştie ce poveştĭ plugarilor plecaţĭ pe coarnele plugurilor.

Rumînul nostru mergea tăcut în urma pluguluĭ, şi curăţa din cînd în cînd cormana cu oticul. Cum era adus de mijloc, juraĭ că-l trage spre pămînt o putere nevăzută. Căcĭ dragostea ogoruluĭ îndoaie de mijloc pe plugarĭ şi-ĭ înlănţuie toată viaţa lor de pămînt, amestecîndu-le sudorile cu ţărîna luĭ.

Dar, cînd se opria să maĭ răsufle boulenii din jug şi se îndrepta de şale, atuncĭ vedeaĭ ce straşnic voinic era Sima Baltag şi ce maĭ suliţĭ de privirĭ ţîşnĭaŭ din ochiĭ

luĭ micĭ ca de Tătar, vioĭ, şi maĭ tot-deauna ascunşĭ supt streaşina căciuliĭ.

Sima Baltag?.. Dar cine ar fi putut jura cu mîna pe cruce că ştie cu adevărat ce vînt l-a adus pe veneticul acesta prin partea locului? Căcĭ Baltag s'a pripăşit numaĭ de cincĭ anĭ în satul Viişoareĭ. S'a băgat întăĭŭ isprăvnicel pe moşia boĭeruluĭ Ghiţă Cornea şi ĭ-a slujit doĭ anĭ încheiaţĭ. Alerga din noapte pînă'n noapte, şi nu l-aĭ fi prins pe el să dea ziua ochiĭ'n gene, nicĭ cît aĭ scăpăra într'un amnar.

Atuncĭ să fi văzut pază pe Viişorenĭ!

Pînă a nu veni Baltag pe moşie, oameniĭ se maĭ făceaŭ că scapă ba un cal, ba un boŭ în grîul boĭeresc. Dar după ce-a venit hoţu-ăsta de isprăvnicel, pas' de maĭ fă ceva dacă-ţĭ dă mîna!

Să te fi muşcat şarpele de inimă să mergĭ noaptea cu caiĭ în grîul boieresc, că te şi pomenĭaĭ că te calcă Baltag cînd nicĭ cu gîndul nu gîndiaĭ!

Par'că ĭeşĭa din pămînt! Şi nu zicea nimic pîn' nu se apropia bine de tine. Se furişa ca un şarpe, fără să-l simţĭ şi, cînd

te-avea în sfîrcul harapniculuĭ, te'ncingea cu el de săriaĭ ars în sus.

— Da' bine, vericule, aşa ne fuse vorba?

Asta era vorba luĭ. O! Să nu fi încercat să te puĭ de pricină cu Sima Baltag! Un flăcăŭ, maĭ colţat, s'a prins odată la horă că el o să se ducă să miĭe cu caiĭ în grîul boĭeruluĭ şi, de l-o aduce vîntul pe Baltag la el, are să-ĭ dea o bătaie soră cu moartea.

Dar prin puterea nopţiĭ s'a pomenit ars ca de fulger peste ochĭ:

— Da' bine, vericule, aşa ne fuse vorba?

Era Baltag! Cînd venise? Pe unde venise?

Flăcăul a ridicat ciomagul în sus, dar n'a putut izbi, căcĭ Baltag sta stîlp de cremene înnaintea luĭ:

— Să nu te muşce şarpele de inimă să daĭ în mine, că nu maĭ vezĭ ziua de mîine.

Şi era atîta furtună de spaimă în vocea luĭ hotărîtă, că ciomagul flăcăuluĭ a căzut la pămînt fără ştirea luĭ.

Nu maĭ avusese boierul Cornea om ca Baltag pe moşia luĭ. Şi, fiindcă nu maĭ avusese, nicĭ n'a ştiut să-l preţuiască 'n deajuns.

Într'o bună zi, veni la arman să vază cum merg maşinile şi, ce i s'o fi năzărit, că tăbărî cu gura pe Baltag. Ăsta n'a zis nimic la început. De!.. Sluga trebuie să rabde de la boier, nu boierul de la slugă. Dar, cum Ghiţă Cornea blodogoria 'nainte şi zbiera: «Îmi mîncaţi pîinea de pomană, puturoşilor!», Baltag şi-a scos frumuşel căciula din cap şi s'a apropiat de el. Pe fruntea lui brobonată de sudoare, o vînă albastră se umflase de credeai că stă să plesnească, iar ochii mici îi jucaŭ în cap ca doi tăciuni ce răsar de supt cenuşă.

— Boierule, să-mi dai simbria pe cît ţi-am slujit, că mă duc.

Şi cît era de aprins boierul, s'a potolit de-odată de par'c'ai fi turnat pe el o găleată cu apă rece. Căci boierul Cornea se cam pricepea la oameni şi vedea el bine că ochii aceia mici, neastîmpăraţi, înveninaţi nu-s ochi de fleac, bun de încins în harapnic.

— Bine! Să vii Duminecă să te socotesc şi să te duci cu Dumnezeŭ, dacă ţi s'a urît la mine!

Te puĭ cu hoțul?! Toată munca strînsă la arman, în șirĭ. Vine într'o noapte, îțĭ dă foc și... maĭ ĭa urma hoțuluĭ. Și... dacă-l veĭ prinde, ce-o să-ĭ ieĭ? Maĭ bine: «na-țĭ, nene, ce-ĭ al tăŭ, și s'auzim de bine!».

De la boier, s'a băgat argat la popa din Viișoara, căcĭ Baltag știa să muncească, nu glumă. Popa avea 20 de pogoane hamnice, 5 ale bisericiĭ și maĭ lua în fiece an 10—15 pogoane de la boĭer. Tînăr și el și preoteasa, popa muncĭa de multe orĭ în rînd cu argațiĭ luĭ, și era foarte mulțumit și el și preoteasa de Sima Baltag, care-ĭ slugărĭa ĭaca treĭ anĭ la Sfîntă-Măria mică.

— Las' nepoate, lasă — zicea de multe orĭ popa. Maĭ slugăreștĭ la mine doĭ-treĭ anĭ pînă îțĭ veĭ agonisi și tu o brumă de părăluțe, și te-ĭ gospodări aci la noĭ. Slavă Domnuluĭ: urît nu eștĭ, bătrîn nu eștĭ, bețiv nu eștĭ. Pentru oameniĭ de ispravă are Dumnezeŭ de știre.

Și acum, în vreme ce plugul cresta și spinteca pămîntul fraged, rostogolindu-ĭ brazdele negre pe cormană, Baltag mergea în urma luĭ și îngîna o frîntură de cîntec bătrînesc.

Încet-încet glasul i se lămuria, i se 'nviora, şi din pieptul luĭ puternic se revărsa şi plutia pe întinderea ogoarelor cîntecul hoţuluĭ de caĭ:

«Şi ĭar verde şi-o răsură,
«Căluşeiĭ cum se fură:
«Pe negură şi pe bură,
«Se fură din bătătură,
«Pe negură şi pe ceaţă
«Se fură de dimineaţă
«Şi ĭar verde şi-o lalea
«Lată-ĭ, lată Dunărea,
«Şi-a trecut neĭca prin ea
«Cu treĭ caĭ alăturea...»

Dar de-odată cîntecul i s'a curmat într'un oftat scurt, înnăbuşit în gît... Şi toată viaţa luĭ de pînă atuncĭ, i se depăna în minte...

II

Se pomenise de mic copil fără părinţĭ şi slugărise pe la străinĭ. Cînd se făcuse flăcăiandru, a intrat argat la caiĭ boĭereştĭ. În satul luĭ, în satul Domniţa, tot plugarul avea calul luĭ de călărie — în afară de

vitele din jug, iar boĭerul avea herghelie strașnică de care se vorbia la treĭ poște împrejur.

Și fiindcă boĭerul era foarte mulțumit de flăcăĭandrul nostru, ĭ-a dăruit la un Paște un mînz roĭb, născut în Vinerĭa Patemilor.

Sima se lipise cu tot sufletul de Roĭbulețul luĭ și toată ziua ’l gĭugĭulĭa, învățîndu’l să mănînce, cu timpul, din mînă.

Îĭ era atît de drag cînd îl vedea ’năltuț în picioare, cu fluerele supțirĭ de cal de soiŭ, crescînd la lumina și căldura soareluĭ bine făcător! Cînd îl vedea pornind în săriturĭ ușoare de ogar, se lua cu el la întrecere și atuncĭ mînzul gonĭa și maĭ nebun și maĭ furtunatec. Iar după ce simțĭa că s’a cam depărtat de Sima, se oprĭa, se întorcea, se uĭta la el par’că ĭ-ar fi spus: «haĭ ĭar la ’ntrecere!» și pornĭa apoĭ spre el, cu capu ’n pĭept, cu codița bîzoiŭ în vînt, cu nările deschise, roșiĭ, ca ale unuĭ puiŭ de scorpie. Îĭ era drag ca ochiĭ din cap cînd îl vedea cum svîrle cu picioarele de dinapoĭ, par’că s’ar fi bătut c’un haitic

de lupĭ. Și atuncĭ se ducea la el, îl mîngîia pe coamă, pe botișor și'l lua 'n spinare ca pe un mĭel.

Cît a dorit el, copilul sărman și oropsit, să aibă căluțul luĭ! Cînd se ducea pe la cîte o nuntă, îĭ plîngeaŭ ochiĭ după colăcerii ce-șĭ încuraŭ caiĭ sprintenĭ, cu coamele împodobite numaĭ în cordele, cu cozile împletite strîns, cu nările deschise, largĭ, roșiĭ ca jarul aprins! Și acum ĭată că are și eĭ un cal. Un căluț mititel, un mînz. Dar mînzul crește și se face noaten, iar noatenul se face cal de șea, și atuncĭ.... Oh! îĭ venĭa să se dea tumba de bucurie, cînd se gîndĭa că peste treĭ anĭ se va găti și el frumos și va colăcări cu alțĭ flăcăĭ la nunțile din sat. Căcĭ luĭ par'că-ĭ spunea inima că pe Roĭbulețul luĭ nu-l va rămîne nicĭ un cal...

Și așa a și fost!

Cînd s'a arătat el întăĭa oară colăcerel tînăr, flăcăiĭ l-aŭ luat cam în bătaĭe de joc:

— Păzĭa, măĭ vere, că vine Făt-Frumos din poveste!

— Mămăligă, mamă, că-s colăcer!

— La o parte fetelor, că eŭ sînt călare şi nu pot abate.

Heĭ! Dar cînd s'aŭ pornit colăcerii spre biserică, Sima Baltag a trosnit din biciŭ şi a chiuit de s'a auzit pînă 'n capu' satuluĭ, şi Roĭbul ~~luĭ~~ nebun a sărit peste gardu 'nalt de-un stînjen domnesc şi, ţet-luit în pulpe vînjoase, de oţel, zbura sălbatec. Iar călăreţul luĭ nu maĭ ştia pe ce lume trăieşte. Vedea numaĭ ca 'ntr'un vis cum trec, cum fug înnapoĭ casele, pomii, oamenii, vitele, puţurile, şi ochi-ĭ ardeaŭ par'că i-ar fi ţinut pe jăratec.

Şi mînile luĭ se încleştaseră pe frîŭ, şi batista de la gît îĭ flutura pe la urechĭ, cîntîndu-ĭ.

Simţia c'ar fi făcut cremenea praf în mînĭ.

Era flăcăŭ!

Toată viaţa luĭ oropsită de copil fără părinţĭ, slugărind pe cincĭ polĭ simbrie pe an şi două perechĭ de opincĭ, era acum răscumpărată, cu vîrf şi 'ndesat, de această goană de colăcer neîntrecut.

Şi n'a maĭ fost cal care să-l întreacă pe

Roibul luĭ Baltag. Iar flăcăiĭ cari întăiŭ rîdeaŭ de Sima, acum îl cinsteaŭ cînd îl vedeaŭ pe la horă, căcĭ Sima avea pumn de plumb şi, cînd nu-ĭ maĭ ajungea pumnul rupea parul din gard şi ciomăgĭa o ceată ntreagă...

... Şi ĭată că într'o zi un flăcăŭ, Costea Martac, se abătu pe la herghelia boĭerească. Scosese din sîn o azimă caldă şi muşca din ea cu poftă.

— Haĭ noroc! măĭ frate Simo!

— Noroc să dea Dumnezeŭ, măĭ vericule!

— D'apoĭ: ce maĭ? ce maĭ?

— Ia, cu slujba, măĭ Costeo.

— Na, măĭ Simo, şi ţie niţică azimă. Haĭ adineaorĭ a scos-o mama din cuptor.

Şi flăcăiĭ muşcaŭ cu vioiciune din azima caldă — călduţă — învelită într'o foaĭe de hrean.

Roibul luĭ Sima, învăţat să ĭa din mîna stăpînuluĭ, cum a simţit că mănîncă, a venit la eĭ. Sima ĭ-a dat o frîntură, dar calul n'a putut-o mînca, de caldă ce era.

— Păcat, măĭ Costeo! Să ştiĭ că nicĭ

mie nu-mĭ merge la inimă, dacă nu-ĭ daŭ şi Roĭbuluĭ o frîntură. Păcat că-ĭ prea fierbinte!

— Stăĭ, măĭ vere, că am eŭ o frîntură de pită în buzunar... mi se pare.

Sima a luat frîntura de pîĭne rece, a rupt'o 'n bucăţele mărunte, şi dete caluluĭ să mănînce.

A doua zi, Roĭbul era mort. Îl fulgerase talanul.

Sima Baltag n'a spus nimic. A lăcrămat însă pe înfundate de dorul caluluĭ. A maĭ slujit la boĭer două lunĭ şi a plecat. Unde? Dumnezeŭ ştie! Nu s'a maĭ auzit nimic de el. Dar la patru lunĭ după istoria cu Roĭbul, Sima Baltag s'a întors noaptea în ţarina Domniţeĭ, în porumburĭ. Căcĭ el nu credea că ĭ-a pĭerit Roĭbul de talan; ar fi pus mîna pe cruce că i l-a otrăvit Martac.

Era zi de tîrg şi Costea Martac trebuia să se ducă la oraş. Îl va pîndi cînd s'o întoarce şi — de va fi singur — îĭ va face de petrecanie. Cum ţine de bine minte toate amănuntele zileĭ aceleia cînd a răpus el o viaţă de om!..

De amîndouă părţile drumuluĭ prăfuit se întindeaŭ lanurĭ de porumb, înspicat, mare, să nu te vezĭ călare din el. O adiere uşoară trecea prin foile de porumb răsucite de arşiţă şi străbătea tot lanul, înfiorindu-l.

Zbîrnîit de musculiţe iuţĭ şi micĭ. Ţîrîitul lăcustelor îĭ sfredelea urechile.

Baltag sta pe un muşuroĭŭ cu puşca pe genuchĭ. Într'o ţeavă alice de lup pentru cal; într'alta glonţ pentru Martac.

Capul plecat puţin în jos, îĭ atîrna greŭ ca de plumb. În vinele luĭ de oţel călit vîjîĭa sîngele ferbinte ca un clocotitor vîrtej de foc... Crîmpeie de gîndurĭ îĭ răsărĭaŭ în minte, luminaŭ o clipă şi se stîngeaŭ ca lumînărelele bătute de vînturĭ... Numaĭ un gînd îĭ sta lămurit în minte: «ce bine-a făcut el de nu l-a omorît pe Martac pe loc, după moartea Roibuluĭ!». L-ar fi prins, l-ar fi închis şi n'ar maĭ fi văzut lumina zileĭ. Pe cîtă vreme acum!!.. Toată lumea îl ţine răsnit.

Une orĭ însă, de-atîta aşteptare i se făcea negru înnaintea ochilor... Alte orĭ simţĭa că i s'ar fi golit capul, ca şi cum i s'ar

fi topit creierii dinnăuntru... Şi o sudoare necurmată îi brobona fruntea. O simţia cum izvora la rădăcina părului, în picuri. Auzi: pic!.. pic!.. pic!.. Aşa o fi isvorînd şi apa din pămînt. Un şir de furnici îi trecu odată peste piciorul drept. Cu o mişcare iute, Sima ucise cîte-va din ele. Celelalte, aruncate de scuturătura piciorului, se pierdură prin ţărîna fierbinte.

De-asupra, cerul albăstria, neclintit, ca o uriaşă trîmbă de mătase nouă... Un brotăcel cerea ploaie, lipit pe o frunză de porumb.

...Văzduhul se răcorise în spre seară, şi o gură de Austru începu să sufle peste ţarina arsă de soare... Perdele de praf măturaŭ drumul, învîrtejîndu-se une ori în suluri albe. Ţipenie de om prin porumb... Printre muşuroaie crescuse iarbă, pe ici colo. Şi Sima se uita la ea par'c'ar fi văzut-o atunci întăia oară. Uite: ici ştir; colea păiuşul oilor; dincoace, mierea ursului... Se găseşte loc pentru orice buruiană pe pămîntul lui Dumnezeŭ... De odată s'a ridicat în picioare, căci a auzit tropot de

cal. A ieşit în marginea lanuluĭ şi s'a uĭtat cu băgare de seamă: Costea Martac venia de la tîrg... Nicĭ pomeneală de căruţă pe drum... S'a dat înnapoĭ şi a tras cocoaşele: «Acum!... Acum!... Drept în cap!... Intăiŭ calul, şi pe urmă pe el.»

Calul fulgerat în ochĭ s'a prăbuşit de-odată la pămînt, par'că ĭ-ar fi tăĭat cineva picĭoarele...

Călăreţul a căzut cu picĭorul supt şea.

— Stăĭ, măĭ vere Martac, să-ţĭ plătesc!

Şi pūşca a bufnit înfundat, adormind pe vecie pe călăreţ, alăturĭ de calul schilodit... O şuviţă supţire de fum maĭ tremura prin porumb ca o ruptură de văl, dar în curînd pĭeri, şi pacea învălui din noŭ ţarina înfiorată de primele umbre ale înserăriĭ.

A plecat apoĭ, Baltag; a plecat, şi a fost bun plecat...

...Toate acestea le depăna acum în minte argatul popesc, mergînd tăcut în urma pluguluĭ.

Cum aŭ trecut toate!.. Dar ce mult i se pare de-atuncĭ!.

III

Acuma se lipise cu tot sufletul de gospodăria popeĭ... Cînd se întorcea seara acasă preoteasa îl întîmpina une orĭ cu un păhărel de rachiŭ.

— Ia de colea Simo, că veĭ fi obosit, voinice!

Şi rachiaşul rece şi tare aluneca pe gît ca untdelemnul, amorţindu-ĭ oboseala mădularelor. Dacă se întîmpla să mîntuĭe une orĭ maĭ de vreme şi se întorcea acasă, nu sta cu mîĭnile 'n sîn, ci s'apuca, ba să taie lemne, ba să mulgă vacile, ba să ude nişte vetre de florĭ şi cîte va straturĭ de legume din grădină. Un asemenea argat e sculă de aur la o gospodărie frumoasă: pe ce pune mîna, se pricepe.

De la o vreme însă a băgat de seamă Baltag că preoteasa'l cam ocoleşte, şi el îşĭ bătea capul să afle cu ce-a putut-o supăra. Păhărelul de rachiŭ nu-l maĭ întîmpina ca maĭ 'nainte şi nicĭ glasul dulce al preoteseĭ nu-l maĭ îndemna:

— Ia, de colea, Simo, că veĭ fi obosit, voinice!

Dintre toțĭ argațiĭ numaĭ luĭ Sima nu ĭ-ar fi spus preoteasa vre-o vorbă aspră. Pe ceĭlalțĭ ĭĭ făcea cum ĭĭ venĭa la gură, cînd se necăjĭa. Și asta-l mînca pe Sima: «cu ce-a greșit el să nu maĭ ție stăpîniĭ la dînsul!?» Căcĭ dacă unul din stăpînĭ a început a fi nemulțumit de o slugă, în curînd i se va urî și celuĭlalt cu ea.

... Dar maĭ era încă o părere de răŭ, ascunsă 'n adîncul sufletuluĭ săŭ mohorît, și părerea asta de răŭ îl rodea cum roade vĭermele mărul.

Îĭ părea răŭ că nu maĭ poate trage cu coada ochiuluĭ spre brațul durduliŭ și călduț ce se zărĭa supt mîneca largă a cămășiĭ de pînză albă ca zăpada, cînd preoteasa-ĭ întindea păhărutul de rachiŭ. De multe orĭ s'a uitat Sima la brațul preoteseĭ, și de multe orĭ s'a gîndit el că trebuĭe să fie dulce dezmĭerdarea unuĭ braț de femeĭe frumoasă. În sufletul luĭ încercat, închis, nu se putuse încă sălășlui ĭubirea. Și nicĭ n'ar fi ĭubit el așa pe orĭ și cine... O, nu!..

Dar preoteasa par'că era femeïe de haïduc, nu de popă... S'o fi văzut cum trecea singurică Dunărea pe Crivăţul cel maĭ întărîtat, mînînd şi cîrmind luntrea din vîslă!... Saŭ s'o fi văzut cum gonĭa, încălecată bărbăteşte, să crape calul supt ea, juraĭ că-ĭ bărbat ascuns în haine femeieştĭ... Dar şi ca femeie-ĭ sta bine preoteseĭ. Cînd o vedeaĭ strobolind după treburile caseĭ, cu fusta ridicată niţel în cingătoarea strînsă pe trupuşoru-ĭ mlădios, nu-ţĭ venia să-ţĭ maĭ ieĭ ochiĭ de la ea.

Sima Baltag ar fi îmbătrînit argăţind la popă numaĭ de dragul preoteseĭ.

Dar, cum era pornit şi furtunos, s'a hotărît să maĭ slujĭască vre-o cîtă-va vreme şi, dacă preoteasa va sta tot îmbufnată către el, să-şĭ ceară simbria şi să plece. În acest timp se imprimăvărase de-a binele şi oameniĭ se gătiaŭ de arat.

Cucoriĭ venĭaŭ în ţară în stolurĭ lungĭ, vorbind cînd şi cînd în limba lor prin văzduhul albastru. Dunărea curgea limpede, albastră, voĭoasă c'a scăpat de povara sloilor. Numaĭ Sima Baltag sta mohorît,

şi nu-ĭ da inima brîncĭ să se 'nfigă la muncă.

— Ce-ĭ, Simo, ce-ĭ? — îl întreba une orĭ popa, glumind. Orĭ ţi s'aŭ înnecat corăbiile cu cenuşă? Orĭ ţĭ-a ars arătura? Orĭ ţi s'a făcut de însurătoare? Lasă, nepoate, c'am ales eŭ o fată pentru tine.

Dar Sima nu răspundea nimic; îşĭ îndesa căciula maĭ pe ochĭ şi ridica nasu 'n sus par'c'ar fi mirosit vîntul de primăvară. Era atîta frumuseţe risipită 'n văzduh şi atît miros îmbătător de tămîĭoară!... Şi cu timpul cireşiĭ s'aŭ umplut de floare, de par'c'ar fi fost suflaţĭ cu argint, şi ciocîrliile înnebuniseră, plutind şi ciripind în undele curate ale înnălţimilor.

Treceaŭ zilele una cîte una, încărcate de dulcile miresme ale primăvereĭ. Perdeaua de sălciĭ de pe malul Dunăriĭ părea brumată, ca aburită de răsuflarea apeĭ.

Lumea din sat dormĭa în bătătură, căcĭ trecuse Sfîntu-Gheorghe, şi Sima se culca totdeauna în căruţă, acoperindu-se cu zeghea luĭ mocănească.

Şi, cum sta aşa cu faţa în sus, se uita

la cerul spuzit de stele, și le zicea la multe pe nume. Uite: *fata cu cobilița*, pe umere; uite, *carul* cu proțapu'n sus; uite *hora*. Și se gîndia: cînd o răsări cloșca supt Măgura Crucii, atuncĭ se satură boul de ĭarbă. Atuncĭ sînt nopțile micĭ, dar ĭarba-ĭ grasă. Atuncĭ mă duc și eŭ de la popa...

Dar ĭată că 'ntr'o zi un cîĭne turbat s'a năpustit în curtea popiĭ, dînd peste cîĭnĭ, încolțindu-ĭ, mursecînd pe Joian, un taur frumos, numaĭ de doĭ vițeĭ.

Un cîrd de oamenĭ năvăli după el, și cîĭnele turbat căzu supt ploaĭa de loviturĭ de cĭomege și de furcĭ.

Sima și popa aflară seara de această întîmplare.

— Să luăm seama, părinte, zise Sima, să nu se întîmple vre-o nenorocire.

— Poate ne-o feri Dumnezeŭ, nepoate!

— Paza bună trece primejdia rea. Maĭ bine să-l leg eŭ pe Joian la o parte de celelalte vite.

...La cincĭ zile după aceasta, Joian a turbat. Era într'o Duminecă dimineața. Preoteasa era în grădină să smulgă vre-o două-

treĭ cepe; Sima robotĭa prin curte; popa era la sfînta biserică.

Şi ĭată că, de odată s'aude un răget grozav şi un zgomot ca de luptă.

Taurul trăgea cît putea de funia cu care era legat. Dar funia era groasă, nouă, şi nu se rupea.

Preoteasa fugi spre curte. Dar, cînd să treacă pe lîngă Joian, acesta se opinti, pus în genunchĭ, şi funia pîrîi, se rupse. Taurul a început a se boncăi şi a împunge sălbatec în pămînt răscolindu-ĭ ţărîna. Apoĭ porni în goană nebună după preoteasa.

— Saĭ, Simo, că mă omoară!

Baltag văzuse lupta tauruluĭ şi pusese mîna pe topor, ĭeşind în calea viteĭ. Preoteasa s'a băgat supt leşiţele caruluĭ. Cînd a văzut pe Sima, taurul a stat o clipă în loc, spre a-şĭ lua vînt. Apoĭ din toată puterea muşchilor luĭ vînjoşĭ a pornit spre el, cu capu 'n piept, cu bale pe gură, ca nişte fire de aţă.

A fost o ciocnire nebună: de-o parte, puterea năpraznică a tauruluĭ turbat; de alta, fulgerătura groaznică a toporuluĭ, care

a trăsnit drept între coarne, intrînd adînc. Un muget înspăĭmîntător a cutremurat văzduhul, şi taurul s'a prăbuşit în genuchĭ.

Argatul fusese trîntit şi el la pămînt; dar s'a ridicat în sus, şi cît te-aĭ şterge la un ochiŭ, a întors toporul cu muchĭa în jos, pocnind cu el în ceafa tauruluĭ. Acesta se lupta să se puie pe picioare. Dar înc'o lovitură straşnică în moalele capuluĭ l-a prăvălit pe pîntece. Un şiroĭ de sînge i se prelingea pe bot, şi ochiĭ marĭ i se rotogoleaŭ în găurĭ, albĭ, înfiorătorĭ. Sima ĭ-a pus genuchiul pe grumaz şi ĭ-a tăĭat beregata — după legea creştinească. Cînd a ieşit preoteasa de supt car, argatul sta neclintit în faţa eĭ, cu cuţitul aburind de sînge:

— A trecut moartea pe lîngă d-ta, haĭ?

Şi vocea şi faţa şi statura par'că i se schimbaseră. Faţa i se întunecase de tot, şi ochiĭ îĭ licărĭaŭ în cap.

Iar preoteasa simţi un fior rece alunecîndu-ĭ pe spate ca o broboană de ghiaţă...

IV

Ah! De cîte orĭ pornise Ruxandra popeĭ spre căruța în care se odinĭa hoțul de Sima!

De cîte orĭ nu plecase ea de lîngă popa care dormĭa sforăind și nu bîjbîise pe 'ntunerec să dea de clanța ușeĭ! Căcĭ o ardeaŭ, o ardeaŭ ochiĭ luĭ Sima și inima i se topia de dragul luĭ. Dar maĭ tot-deauna se 'ntorcea cu inima frîntă de groasnicul gînd ce-ĭ ardea sufletul: cum să se dea ea, femee de popă, unuĭ argat? Și se 'ntorcea ĭar în casă, călcînd numaĭ în vîrful degetelor, ușoară ca o pisică. Odina nu se maĭ lipĭa de ea pînă la cîntatul dinspre ziuă al cocoșilor.

Ce vînt răŭ l'a adus pe Baltag în casa eĭ?... Un vîntură-vînt!... Orĭ vre-un scăpat din ocnă!... Nu vezĭ cum îĭ licăresc uneorĭ ochiĭ 'n cap ca la dracĭ?!

Om cu cugetul curat nu-ĭ el! Și preoteasa socotĭa în gînd de cîte orĭ s'a dus Baltag la biserică 'n patru anĭ de zile de cînd slugărĭa la eĭ. De treĭ orĭ: odată

la un Crăciun şi de două-orĭ la Paştĭ... De treĭ orĭ în patru anĭ de zile!...

Un creştin cu frica luĭ Dumnezeŭ calcă maĭ des pragul sfinteĭ bisericĭ...

Dar sufletul eĭ de femeie-haĭduc se răzvrătĭa împotriva acestor socotelĭ băbeştĭ, şi atuncĭ Ruxandra pornĭa ĭar spre Sima, dar nu putea ajunge la el, căcĭ o frică grozavă îĭ înmuĭa picĭoarele, o răsucĭa pe călcîĭe, făcînd-o să se întoarcă ĭute 'n casă... Şi-ĭ părea că nu maĭ ajunge pragul tinziĭ; îĭ părea că o mînă de plumb i se lăsa pe umărul stîng, oprind-o pe loc...

Dar, cînd Sima le-a spus să-ĭ dea simbria, că vrea să plece, preoteasa a simţit trecîndu-ĭ un fier roşu, prin inimă, şi atuncĭ şĭ-a dat ea seama că dragostea eĭ pentru Baltag nu-ĭ dragoste de stins cu un oftat şi o lăcrămătură pe furiş.

... Să plece el şi ea să rămîie?... Dar cum i s'ar maĭ părea a doua zi casa, curtea, păsările, grădina, soarele pe cer, cîmpul, lumea? Căcĭ atît de mult o stăpînĭa chipul luĭ Sima! I se lumina sufletul cînd îl vedea întorcîndu-se seara de la cîmp, cu biciul

petrecut pe după braț, cu căciula îndesată pe ochĭ...

Şi acum să plece?!.. Nu! Orĭ rămîne la eĭ, orĭ pleacă şi ea cu el... Capu-ĭ ardea de o durea, şi cămaşa o frigea 'n spete.

Luîndu-şĭ scurteica pe umerĭ, s'a strecurat binişor pînă 'n pragul tinziĭ, rezemîndu-se de uşor spre a asculta.

Linişte adîncă învăluĭa satul... Un miros de salcîmĭ în floare venĭa din spre grădină... Nicĭ-o stea nu se vedea.

Aĭ fi jurat că cerul s'a topit în întunerecul nopțeĭ... Une orĭ s'auzĭa pe sus cîte un fîlfîit de aripă.

Şi era atîta linişte, încît auzĭaĭ mişcarea aripilor ca un fel de scîrțîire uşoară.

O barză, deşteptată din somn, începu de odată să toace pe vre-un coperiş, şi toaca eĭ măiestrită, adînc răsunătoare în liniştea nopțiĭ, aducea cu o păcănitură de oase uscate, de oase de morțĭ...

Şi peste toate plutĭa mirosul florilor de salcîmĭ, amețitor, turburător, încărcat de dorințe pătimaşe.

Cum să te 'mpotriveştĭ porniriĭ furtunoase

a inimiĭ arse de dor! Cînd te simţĭ luată pe sus ca de o putere năprasnică şi cînd tot trupul ţi se 'nmoaĭe ca ceara, cînd sufletul par'că ţi se topeşte şi moare 'n durerea nespus de dulce a dragosteĭ, cum aĭ cuteza să te 'mpotriveştĭ căderiĭ? Stana de pĭatră din vîrful unuĭ munte stă neclintită vreme de veacurĭ, dar cînd i s'a măcinat temelia şi a început să se plece spre prăpastia înfiorătoare, n'o maĭ poate opri nimic: fiecare clipă îĭ grăbeşte căderea. Şi ceia ce trebuia să se 'ntîmple, se întîmplă.

De ce oare a lăsat Dumnezeŭ atît cîntec de păsărele şi atît miros de florĭ?... Cine poate înţelege maĭ bine puterea şi minunea luĭ, decît un suflet ce iubeşte adînc?... N'a spus oare Domnul Nostru Isus Hristos; «mult aĭ iubit, mult ţi se va ierta!?»

Şi ea iubeşte, şi Dumnezeŭ o va ierta.

S'a dat cu toată puterea inimiĭ eĭ.

A fost o dragoste aprinsă, care a izbucnit cum izbucnesc văpăile mult timp oprite... Se simţiaŭ înlănţuiţĭ, încătuşaţĭ supt povara păcatuluĭ ce le-a turburat sufletele.

— Simo! zise într'o seară preoteasa, li-

pindu-se de pieptul luĭ voĭnic. Eŭ nu maĭ pot trăi fără tine. Cu fierul roşu să-mĭ frigĭ ochiĭ din cap, şi tot n'aĭ ucide dragostea mea... Am plîns nopţĭ multe eŭ... Dar nu puteam veni, căcĭ mi-era teamă de tine, mi-era teamă ca de un... ...om răŭ... De ce?... Tu aĭ putea vedea noaptea'n codru, Simo?...

— Nu ştiŭ, n'am fost nicĭ-odată'n codru noaptea, că n'am avut ce căuta.

Preoteasa se lipi şi maĭ tare de el şi strecurînd un oftat uşor:

— Ia spune, Simo, ce-aĭ face tu să ne prinză popa?

— Eŭ?

— Da, tu!

— Hm!

— Ce?

— Aş vedea eŭ atuncĭ!

Preoteasa parc'ar fi fost atinsă de un fior de frig. Printr'o spărtură de nor, o geană de lună îĭ privĭa.

Două cucuvele—privighetorĭ de-ale morţiĭ — îşĭ îngînaŭ pe turla bisericiĭ cîntecul lor trist, înfiorător în adînca tăcere a nopţiĭ...

... Dar Sima n'a maĭ plecat de la popa, căcĭ «îşĭ luase seama.»

V.

Noaptea Crăciunuluĭ... Ninge... Un sunet de clopot scapă din clopotniţa bisericiĭ, luîndu-şĭ zborul prin văzduh. E uşor, cald, supţire, tremurat. Aĭ fi zis că-ĭ e frică să nu se topească la atingerea fulgilor de zăpadă. Dar după el urmară altele, maĭ îndrăzneţe, maĭ puternice, şi în curînd umplură înnălţimile cu o musică dulce, legănată ca valurile. Fiecare dangăt de clopot pornia ca o pasăre în zbor...

O umbră se furişă spre grădina popiĭ...

— Gata?

— Da!

— Haidem!

Căluşeiĭ atinşĭ cu sfîrcul biciuluĭ porniră pe podul de ghĭaţă. Dunărea amorţise, îngheţase tun. Săniile făcuseră pîrtie pe ea, dar, în necurmata cădere a zăpeziĭ, pîrtia s'ascundea une orĭ, ca acoperită de o perdea...

Apoĭ iar se desluşĭa cotind printre col-

ţurĭ de ghiaţă... Pe la adîncurĭ, se auziaŭ pîrîiturĭ ca de surpătură.

Fugariĭ nu-şĭ vorbeaŭ nimic: preoteasa, învăluită într'o scurteĭcă, sta în fundul săniei pe nişte paie; Sima Baltag mîna căluşeiĭ sprintenĭ pe ale căror nărĭ ieşĭaŭ sulurĭ albe de aburĭ...

Ce straşnică goană!

Sania se căţăra pe suişurĭ de ghiaţă saŭ luneca pe oglinzĭ netede ascunse supt stratul de zăpadă...

Se pusese un crivăţ straşnic.

Din spre pădurile de sălciĭ bătrîne ale ostroavelor s'auzĭa urlet de lupĭ... Caiĭ se opriaŭ une orĭ, sforăind pe nărĭ şi zbătîndu-se în hamurĭ...

— O să ne mănînce lupiĭ, Simo!

Dar Sima nu răspunse nimic ci dădu biciŭ cailor.

De jur împrejur cădea zăpada albă-albă, moale ca puful. Iar supt eĭ, poate la două-treĭ palme grosime, curgea, ascunsă, Dunărea...

Peste întinsul colţurat al gheţurilor îngrămădite pe alocurĭ, crivăţul trecea ca un zmeŭ întărîtat, şuĭerînd înspăimîntător...

De-odată tovarăşul de fugă al preotesei, se 'ntoarse spre ea:

— Îmi pare c'am greşit drumul!... M'a orbit viscolul şi am cîrmit-o spre «Piscul Turcului».

— Ţine tot la stînga, să ne îndepărtăm de şioaie.

Spre Piscul Turcului Dunărea avea vîrtejuri ce nu înghieţaŭ nici-odată. Să fi fost gerul cît de straşnic, zăriai acolo ochiuri de apă. Acestea eraŭ şioaiele, pergheluri de apă, încunjurate de ghiaţă... Ai scăpătat în ele?... Nu mai e mîntuire!... Apa te ia şi te bagă pe supt sloi, pe supt podul de ghiaţă.

Sania mergea acum încet... Sima o luase pe jos înnaintea ei. Ruxandra mîna caii, din sanie.

Cînd li s'a părut c'aŭ scăpat de primejdie, aŭ pornit-o iar pe goană... Din spetele cailor ieşiaŭ aburi fierbinţi. Un lup începuse a urla pe aproape de ei.

Zăpada cădea nemiluit... Spulberată de vînt, tăia 'n obraz, scrijăla ochii. Iar caii n'o mai conteniaŭ din goană, par'c'ar fi fost mînaţi de-un duh răŭ...

— Stăĭ, Simo,... oprește!

Un rotogol vînăt răsărise înnaintea cailor, la doĭ stînjenĭ: era un șioiŭ.

Dar caiĭ goniaŭ prea repede... Sima trăgea de hățurĭ, să le rupă gurile... Preoteasa îșĭ acoperi fața cu mînile.

Caiĭ aŭ bîltîcîit întîiŭ cu picioarele de dinnainte, apoĭ cu cele de dinnapoĭ; ghiața pîrîi, se sfîrși de odată, și sania scăpătă în apă...

Și caĭ și fugarĭ s'aŭ dus pe supt ghiață...

A doua zi, numaĭ paĭele din sanie maĭ plutĭaŭ în șioiŭ.

R O B U L

ROBUL

Unchĭuluĭ meŭ Şerban, robit de Turcĭ.

Cînd se lumina de ziuă oameniĭ noştri eraŭ pe malul Stupăriţiĭ—aşa se cheamă Dunărea nouă prin partea loculuĭ. Nicĭ pomeneală de luntre saŭ măcar de cin pe malul apeĭ. Zamfir Potecă chiui de vre-o două orĭ dar nu auzi nicĭ un răspuns. Costache Potecă, fratele luĭ, chiui şi el, dar în zadar. Chiotele lor răsbăteaŭ pînă 'n adîncul bătrînelor pădurĭ de sălciĭ, răscolindu-le liniştea, şi răsfrîngîndu-se de două-treĭ orĭ, par'c'ar fi fost chiuite de alte gurĭ nevăzute.

Era atîta linişte prin prejur că'ţĭ venia să crezĭ că de cînd e lumea picior de om nu călcase prin locurile acelea. Tudor Po-

tecă — nepotul celor doĭ fraţĭ — o luâ la vale pe malul gîrleĭ și se 'ntoarse după cîtă-va vreme:

— Se vede o luntre la Cotul grănicerulu̇ĭ.

— Ia-ţĭ vîsla şi ad'o 'ncoace.

Oamenii crescuţĭ pe malul gîrleĭ, ştiaŭ să 'nnoate ca şerpiĭ. Flăcăul s'a desbrăcat, 'şĭ-a legat vîsla de piciorul drept, 'şĭ-a pus cămaşa comănac în cap ĭar peste ea pălăria şi a intrat în Dunăre. A trecut dincolo, a dat luntrea la apă, a urcat'o 'n susul apeĭ şi a dat dincoace numaĭ din vîslă.

Trecură cu toţiĭ apoĭ şi urcară luntrea pe mal, tot unde-o găsise flăcăul.

Soarele răsărise şi păsăretul sălbatec se deşteptase. Nu se simţia ţipenie de om. Străbătură pădurea de sălciĭ şi dădură de un prival. Drumeţiĭ îl trecură înnot, ţinîndu-şĭ cămăşile 'ntr'o mînă. Apoĭ începură a intra în păpuriş. Papura era crudă şi avea mogodiciŭ. În tot cuprinsul plutia o atît de adîncă linişte în cît aĭ fi zis că balta-ĭ un pămînt noŭ în care abia atuncĭ începea viaţa.

Pe la prînzul cel mic ajunseră la o chir-

hana pe malul unuĭ prival maĭ mare. Pescariĭ puneaŭ coteţe pentru peşte pe cari le întăriaŭ cu sacĭ de pămînt puşĭ la fund. Cîte-un pescar lua sacul de pămînt, încăleca pe el şi se ducea cu el, alăturĭ de coteţ, pînă 'n fundul apeĭ unde-l aşeza proptă cum putea maĭ bine. Cînd eşia, era roşu ca racul.

— Da 'ncotro, măĭ creştinĭ? iĭ întrebă un pescar.

— Ia, pînă la tîrle să scoatem nişte porcĭ.

— Da' unde vi 's tîrlele?

— Pe grindu' Bivoluluĭ.

— Heheĭ! Maĭ avețĭ de furcă! Nu vi s'a pus soarele drept inimă!

— Ba cam aşa ceva.

— Să 'mbucaţĭ ceva la noĭ şi apoĭ v'ăţĭ tot duce.

Pescariĭ le dădură o saramură de peşte proaspăt şi drumeţiĭ mîncară, plecînd apoĭ maĭ departe.

— S'o luaţĭ pe Grindu' Călugăruluĭ şi să daţĭ pe după japşa Lateĭ că-ĭ maĭ de-a dreptu'! le strigă un pescar din urmă.

Pretutindenĭ aceeaşĭ linişte 'mpietrită, a-

celaş pustiŭ îmbrăcat în papură, presărat icĭ colea cu cîte-o salcie, plin de jăpşĭ cu ape somnoroase, săltat pe alocurĭ în grindurĭ pline de ţipirig, de unghia găieĭ, de rogoz, de rugĭ şi de lemnie.

Pe la nămiezĭ ajunseră la tîrle şi dădură de o veste rea: lipsiaŭ de treĭ zile cîte-va capete de porcĭ.

Purcarul îĭ căutase pe unde ştiuse şi nu putu da de eĭ.

— Am călcat cu stîngu'! zise Zamfir Potecă.

— Haĭ, mă fra'miŭ pînă la tîrla luĭ moş Bunea!

— Haĭ!

Drumeţiĭ porniră iarăşĭ. Se 'nfundară acum în nişte păpuriş vechiŭ din care nu te vedeaĭ călare. Pămîntul era gloduros, tare ca fierul. Pe alocurĭ fire de păpură căzuseră, frînte par'c'ar fi fost călcate de fiare. Rătăciră pe acolo pînă pe seară, cînd se pomeniră pe malul Dunăriĭ vechĭ.

— Eĭ! Incotro o luăm acum? întrebă Costache.

— Să ne căutăm un culcuş pentru noaptea asta, că nu putem mîne aicĭ.

— Unde?

— La moş Bunea!

Tîrla luĭ moş Bunea era într'un cot al Dunăreĭ vechĭ. O luară pe malul apeĭ, la deal şi ajunseră pe înserate la ea.

— Haĭ noroc, moş Buneo!

Tîrlaşul tăia un butuc de salcie.

— Noroc să dea Dumnezeŭ! Da' ce vînt?

— Ia, am umblat după nişte boale de porcĭ şi nu le-am putut da de urmă.

— Or fi pus mîna Turciĭ pe eĭ!

— De!

— Mîneţĭ cu mine 'n noaptea asta, că nu maĭ aveţĭ ce căuta noaptea prin pustia asta de baltă.

Ia, să puĭ de mămăligă!

— Tudorică, fă de toarnă tu una, că eştĭ maĭ tînăr!

Dar flăcăul rămăsese cu ochiĭ pironiţĭ spre-o poală de deal, din Dobrogea.

— Ce-ĭ acolo, moş Buneo?

Supt poalele dealuluĭ se desluşiaŭ cete de Turcĭ, cu ilice albastre, cu fesurĭ roşiĭ în cap.

— Ridică tăbiĭ, păgîniĭ de Turcĭ!

Era pe vremea răsboiuluĭ pentru scuturarea juguluĭ turcesc şi oameniĭ noştri simţiră un fior furnicîndu-le prin trup. Iĭ despărţia doar Dunărea de Turcĭ şi noaptea multe se pot întîmpla.

Tîrlaşul părea că n'are nicĭ o teamă. Stătuse neclintit la tîrla luĭ de la începutul răsboiuluĭ şi văzuse în fie-ce zi cum furnică păgîniĭ dincolo de Dunărea veche. Nu îl călcase nicĭ un om pînă 'n ziua aceea, afară doar de nişte soldaţĭ de la un pichet, acum un an, şi nu ştia el ce se putuse întîmpla cu o lună de zile înainte cînd auzise un bubuit pe Dunăre.

— Măĭ oamenĭ bunĭ, nu ştiţĭ dumneavoastră ce-o fi fost pe Dunăre maĭ acu' vre-o lună de zile?! Tot bătea Rusu cu ghĭulele 'nspre Măcin şi păgînu' de Turc bătea 'n Brăila. Vedeam une orĭ noaptea cum sboară ghĭulele aprinse, roşiĭ ca nişte luceferĭ. Şi într'o bună zi — cum stam pe movila aĭa de pĭatră şi mă uĭtam peste baltă — numa' ce simt că se cutremură pĭatra supt picioarele mele de o bubui-

tură năprasnică şi cînd mă uit în sus, ce să văd?!

Sburaŭ pe sus, fesurĭ turceştĭ, mîinĭ, picioare, trupurĭ rupte, capete făcute pisăliţă, sburaŭ cum sboară sperla de la maşină.

— A! Asta-ĭ cînd s'a spart barabafta turcească! răspunse Zamfir Potecă.

— Cine-a spart'o? întrebă moş Bunea.

— Se sună prin lume că un sergent de-al Ruşilor.

Venia, spurcata, ca o scorpie să tăbare cu tunurile pe Brăila, dar Rusul i-a prins de veste cu spioniĭ luĭ şi a 'ndreptat ghiulele 'n spre ea. Da' par' că era fermecată că n'o nemeriaŭ ghiulele. Ochiaŭ ci-că inginerĭ şi ofiţerĭ dar de geaba! Pînă într'un rînd vine şi un sergent de la antilerĭ: «nu! că să ochĭască şi el!» Da, serjentul era beat—auzĭ!—de de-abia se putea ţine pe picioare. Şi ci-că un ofiţer i-a spus că de n'o 'nemeri, îĭ tae capul. Iar serjentul s'a bătut cu pumnu'n piept: «*ha! Turetki; ha! Turetki!*» Şi cînd a tras cu tunu', a 'nemerit drept în ierbăria barabafteĭ de-a svîrlit'o 'n sus ca pe-o nimica.»

— Măĭ, al draculuĭ serjent! se miră moş Bunea.

In acest timp oamenii mîncară cu toţiĭ şi puseră capetele jos să se odiniască. Un şarpe de vînt vîjîia prin pustiul păpurişuluĭ.

Şi iată că prin puterea nopţeĭ nişte bubuiturĭ de puştĭ turburară de-odată liniştea coprinsuluĭ. Oamenii săriră arşĭ în sus. Strigăte de comandă turcească se desluşiaŭ în liniştea nopţeĭ. Apoĭ sgomot de lopeţĭ de luntre isbind în apă.

— Ne calcă Turciĭ, oamenĭ bunĭ! zise gazda fugind în spre-o japşă de lîngă tîrlă.

Ceĭ-l'alţĭ drumeţĭ se îndreptară spre privalul ce ocolia pe la spatele tîrleĭ. Mergeaŭ ca orbeţiĭ, nu 'şĭ vorbiaŭ nimic şi de la o vreme flăcăul s'a răsleţit de eĭ. Ne maĭ îndrăsnind să cheme pe unchiĭ luĭ, s'a urcat într'o salcie de pe malul privaluluĭ. Ceĭ doĭ fraţĭ ţinură înainte malul. Tîrlaşul se băgă în japşă, afundîndu-se supt foile de plutniţă şi scoţînd capul numaĭ cînd trebuĭa să răsufle. Şi nu trecu mult la mijloc şi se şi auziră călcăturĭ prin păpuriş. O clae de fîn ardea 'n spatele bordeiuluĭ cu

o flacără albăstrie. Turciĭ intraseră în bordeiŭ, scotociseră prin toate colțurile, dădură foc fînuluĭ și acum făcuseră poteră prin prejurul tîrleĭ spre a pune mîna pe ceĭ ce — după credința lor — traseră cu puștile 'n eĭ de pe malul gîrleĭ. Eraŭ vre-o cincĭ-zecĭ la număr.

Trecură pe lîngă japșa în care se băgase afund tîrlașul dar nu'l găbuiră. Apoĭ începură a bate malurile privaluluĭ, trecînd pe dedesuptul sălcieĭ în care se ghemuise flăcăul. Și după cît-va timp puseră mîna pe ceĭ doĭ frațĭ, îĭ legară cot la cot și-ĭ luară spre malul Dunăreĭ. Deslegară luntrile și o luară la deal spre gura privaluluĭ. In acest timp se lumina de ziuă. Se lăsară apoĭ pe el, pe din dosul tîrleĭ, trecînd chiar pe lîngă salcia cu flăcăul. Opt bărcĭ trecură una după alta, vîjiind. In cea de-a treia Tudor zări pe ceĭ doĭ unchĭ aĭ luĭ legațĭ fedeleș pe podeală. Incepu să se închine: «Doamne, Maica Domnuluĭ, apărămă și mă scapă de primejdie.» Dar iată că altă barcă venia din urmă, venia de par'c'o mînaŭ dracĭ nu oamenĭ. Și inima

flăcăuluĭ începu să-ĭ bată tare şi des în coşul pĭeptuluĭ. Cînd a trecut pe lîngă salcie, el a zărit în fundul eĭ un Turc rănit la umăr şi culcat cu faţa 'n sus. Din rană-ĭ curgea sînge, dar el muşca dintr'o frîntură de pîine. Şi l'a văzut bine cum se uită la el. Ochiĭ Turculuĭ se pironiseră pe aĭ luĭ. Apoĭ a auzit pe cel rănit blodogorind ceva pe turceşte şi l'a văzut cum arată cu degetul în sus. Barca s'a oprit şi s'a dat maĭ înapoĭ, chiar lîngă salcie. Şapte puşcĭ se îndreptară spre el. I se puse un puvoiŭ greŭ pe ochĭ, îl luă ameţeala şi căzu mototol în luntre...

Aduşĭ la Măcin cîte-şĭ treĭ, legaţĭ cot la cot, aŭ fost întrebaţĭ, descusuţĭ spre a se şti dacă 'ntr'adevăr eĭ sunt aceĭ ce daseră focurĭ în soldaţiĭ turceştĭ.

Aŭ jurat că eĭ nu ştiŭ nimic la sufletul lor, aŭ spus de unde sunt de loc şi ce vînt ĭ-a adus pînă la malul Dunăriĭ vechĭ. Poruncă să fie trimişĭ la Varna. Acolo aŭ înfundat grosul şi aŭ stat în el două lunĭ de zile 'ncheiate, pînă cînd i-a chemat tîlmaciul cu el şi le-a spus să stea şi să slu-

jească în spitalul de răniţi de pe malul mărei. Acolo s'a stins Zamfir Potecă, s'a stins ca un cîine fără lumînare 'n mînă. Nicĭ n'apucase să'şĭ dea bine sufletul şi l'a şi înşfăcat un arap negru ca fundul ceaonuluĭ, l'a luat de picioare şi tiva cu el pe scărĭ de-ĭ suna capul ca o tărtăguţă. Costache Potecă tot bolia de o boală de piept. Il năpădia une-orĭ cîte-o tuse şi tuşia de credeaĭ că i s'aŭ rupt toate măruntaele; apoĭ îl podidĭa sîngele şi pe nas şi pe gură. Numaĭ Tudor Potecă scăpase neatins şi strobolea toată ziua după treburĭ: tăĭa lemne, căra apă, mătura prin odăĭ, da gunoiul afară. Une-orĭ, cînd avea niţel răgaz, se rezema de pervazul ferestreĭ, şi se uita pe mare. Şi într'o zi sufletul luĭ ars de dor şi fript de jale se îmmuie ca un suflet de femee şi ochiĭ i se 'nnecară în lacrămĭ. Vedea în gînd pe părinţiĭ luĭ care poate îl bocĭaŭ ca pe-un mort, vedea pe surioara luĭ, plîngîndu-l singurică, prin grădina plină de busuioc şi de crăiţe, pe unde se plimbaŭ eĭ în fie-ce Duminică pînă a nu se duce la horă. Şi iată că un Turc bă-

trîn, cu părul colilie, s'apropie pe nesimțite de el și 'l bate pe umăr. Flăcăul s'a întors repede spre el ștergîndu-se cu palma de lacrămĭ. Iar Turcul:

— Plînge be?... Nu plînge la tine!

Și scoțînd tabacherea îĭ dădu să facă o țigare...

Iar într'o bună dimineață tîlmaciul îĭ cheamă iar cu el. Se făcuse pace. Li s'a dat de fie-care cîte-o pîine mare de casă și cîte-o para de argint. Un călăraș turcesc i-a scos pîn'la granița Dobrogeĭ, lăsînd de multe-orĭ pe calul luĭ pe Costache care nu maĭ putea nicĭ să meargă de slab ce era. Iar de la granița Dobrogeĭ aŭ rămas singurĭ. Mergeaŭ cît mergeaŭ și bietul Costache cădea. Atuncĭ îl lua în cîrcă flăcăul, purtîndu-l ca pe-un băiat. Nopțile eraŭ grozave căcĭ noaptea năvăliaŭ Bașĭ-buzucĭ și daŭ pîrjol și ucideaŭ ce le eșia 'n cale. Staŭ ascunșĭ prin tufișurĭ și dormiaŭ epurește. Două săptămînĭ aŭ străbătut pămîntul dobrogean, presărat cu sate maĭ mult de păgînĭ pînă'ce aŭ început să dea de sate de Rumînĭ. Și într'o bună zi Costache

nu s'a maĭ putut mişca din bătătura uneĭ case. Era pe sfîrşite.

— Să spuĭ nevesteĭ să vînză tot, tot, tot ca să n'o înşele unu' şi altu' şi să'mĭ facă toate pomenile.

Şi, uşor, ca un puiŭ de găină, a murit.

Tudor Potecă a stat de l'a 'ngropat cu ce-a dat Dumnezeŭ şi a treia zi a pornit maĭ departe.

Il maĭ luaŭ în căruţe oameniĭ cu treabă spre Dunăre îl duceaŭ luntraşiĭ cîte o bucată bună şi într'o noapte a ajuns în satul luĭ.

Era lună şi frumos şi bine. Praful drumuluĭ era răcoros. Ce linişte 'mpietrită 'n sat! Se vedeaŭ oamenĭ şi vite dormind prin bătăturile caselor. Inima-ĭ bătea ca unuĭ om speriat... Stătu înaintea vramiţeĭ de la casa lor multă vreme, fără s'o deschidă. Un cîine se repezi lătrîndu-l ca pe-un strein, dar după puţin timp îl cunoscu şi începu a sări pe lîngă el, a o lua la goană pînă spre casă, întorcîndu-se iar la el. S'apropie încetinel de fereastră şi bătu 'n geam aşezîndu-şĭ maĭ bine fesul :

— Mamă !... Mamă !

In casă se auziră şoapte, apoĭ uşa se deschise şi baba Smaranda se dădu înapoĭ speriată la vederea Turculuĭ ăsta, înalt, slab, deşirat, cu barba mare şi încîlcită.

— Nu te speria, mamă, că eŭ sînt !

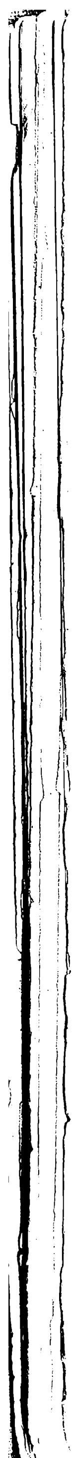
— Tudorică, mamă, flăcăul mamiĭ !... Noĭ îţĭ ridicasem şi panaghia şi tu te 'ntorcĭ cu zile, flăcăiaşul mamiĭ !

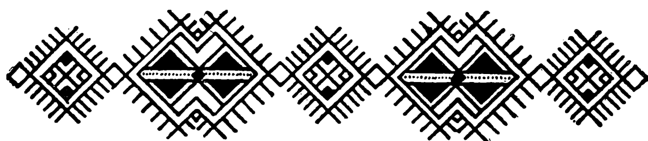
Şi bătrîna năvăli în casă ca o furtună, strigînd cu glasul învăluit în lacrămĭ :

— Sculaţĭ, mă, c'a venit Tudoric' al nostru !

M U R G U

MURGU

Ceĭ doĭ prietenĭ mergeaŭ tăcuțĭ printre lanurile de grîŭ. Caiĭ 'nfierbîntațĭ de goană suflaŭ cînd și cînd pe nărĭ par'c'ar fi strănutat. Pe marginile drumuluĭ se înălțaŭ florĭ de cicoare, întristate, închise de căldură, iar pe vetrele de «rochița rîndunicií» floricelele albe și roșietice păreaŭ niște pungulițe de mătase răsucite.

Grîul băgase scaun și ajungea la genuchĭ. In răstimpurĭ trecea prin el cîte o adiere de vînt, învălurîndu-l ca pe un lac de smarald. Peste întinderile de la hotarul vederilor jucaŭ valurile *apeĭ morților*, această fermecătoare și amăgitoare arătare plină de toată luminoasa poezie a țeriĭ romîneștĭ.

Călătorii se opriră într'un timp să mai răsufle caii și să le mai strîngă chingile.

O pădure 'ndepărtată părea în jocul tremurat al căldurii ca un nor albăstriŭ ațipit pe pămînt.

— De-abia se zărește pădurea Vitioarei — zise cel mai în vîrstă din drumeți. Mai avem de furcă pînă'n Rotunda.

Cel mai tînăr strînse chinga, frecă ochii și trase urechile fugarului. Apoi se aruncă sprinten în șea:

— Hai!

Călăreții porniră iarăși. Soarele vărsa potop de foc din răscrucile cerului. Porumburile de peste trei voiuri de loc păreaŭ că fumegă.

— Uite coane Stănică — zise după cîtă-va vreme cel mai tînăr — vezi d-ta colo 'n fund Movila Săpată?

— Ei!... O văd!... Ce-i?

— Acolo am perdut eŭ pe Murgul meŭ acum trei ani de zile... Ce mai cal!... D-ta nu l-ai apucat!... Să bat eŭ toate bîlciurile din țară și nu mai daŭ peste un cal la fel!...

— Ia spune-mĭ, coane Iorgule, şi mie cum s'a întîmplat! De ce ţi-a murit?...

Iorgu Măciucă se uita 'nainte ca omul dus pe gîndurĭ. Părea că nicĭ n'auzise ce-ĭ spusese Stan Dobreanu, arendaşul moşieĭ Valea Mireseĭ. Pe faţa luĭ arsă de soare trecu o umbră de întristare cum fuge umbra unuĭ nor pe cîmp... Şi tocmaĭ maĭ tîrziŭ, îşĭ îndesă pălăria de pîslă pe ochĭ şi tuşi sec:

— A! E-o şiretenie 'ntreagă. Să lăsăm caiĭ maĭ domol să ţi-o povestesc.

Caiĭ domoliră mersul. Iorgu Măciucă îşĭ aprinse o ţigare şi începu:

«Acum cincĭ anĭ pornisem, cam pe după Bobotează, să-mĭ aleg nişte cherestea pentru un pătul de porumb. Cînd să mă întorc m'a apucat pe la tîrlele Mînzăţenilor un vifor straşnic. Zăpada curgea măruntă şi deasă, iar crivăţul o spulbera, o 'nvîrtejia, ne-o arunca 'n ochĭ. Tot văzduhul părea un păienjeniş încurcat. Une-orĭ ţineam ochiĭ închişĭ cît aĭ număra pîn' la zece. Cînd ni se punea cîte-un troian maĭ mare 'n cale, ne dam jos, eŭ şi vizitiul şi făceam dru-

meac cu paturile puşcilor. Caiĭ luptaŭ, sărmaniĭ, cît puteaŭ în hamurĭ. In răstimpurĭ era atîta spulberătură de zăpadă în cît ţi se părea că se dărîmă cerul pe pămînt.. Vizitiul îmĭ spuse într'un rînd :

— Boerule, Dereşu a slăbit de tot. Imĭ pare c'o să rămînem pe-aicĭ.

Şi 'ntr'adevăr Dereşu meŭ contenise din mers. Tovarăşul luĭ se opintĭa voĭnic în gura de ham... Mi se pare c'am şi rătăcit cîtva timp de oare-ce cînd am ajuns în Cadîna, toca popa la biserică.

Vream să pornesc maĭ departe, maĭ ales că de la Cadîna şi pîn' la mine 'n Rotunda — d-ta ştiĭ! — nu-ĭ maĭ mult ca un sfert de poştă. Ştiĭ ce greŭ îţĭ vine cînd te apucă iarna departe de gospodăria ta! M'abătuĭ ~~deci~~-pe la crîşmă unde găsiĭ cîţĭva Rumînĭ stînd la cislă.

— Măĭ, neică Ilie, spuĭ eŭ crîşmaruluĭ, n'aĭ putea să-mĭ facĭ rost de un căluşel pîn' la Rotunda ?... Să-l înham alăturĭ deaĭ meĭ.

Crîşmarul ridică din umerĭ :

— N'am coane Iorgule, n'am că ţi-aşĭ

da cu dragă inimă... Poate oamenii ăştia să aibă... Haĭ, mă! Ce ziceţĭ?...

— Ce?

— Cine dă boeruluĭ un cal pîn' la Rotunda? Oamenii meĭ tăceaŭ mîlc şi se uitaŭ uniĭ la alţiĭ. In ochiĭ lor citiam însă întrebarea ce şi-o puneaŭ, în gînd, uniĭ altora: «Bălanu' tăŭ îĭ acasă; de ce nu-l daĭ? — «Da' tu de ce nu-l daĭ pe Suru tăŭ?»

Sat de adunătură, ce vreĭ?! Să te ferească D-zeŭ să aĭ a face cu oamenii dintr'un ast-fel de sat.

Un Rumîn îşĭ făcu însă loc şi se aşeză în faţa mea:

— Boerule, uite, eŭ aşĭ avea un căluşel da' nu ştiŭ de ţĭ-o plăcea.

— Care, mă? — întrebă un altul din ceată.

— Murgu', mă!

— Ptiŭ, nu ţi-e ruşine!... Păĭ ăla-ĭ cal de înhămat la sanie boierească?

— Heheĭ, sireacu'! Murgu' meŭ e numaĭ vînă 'n el, mă. E cam slăbuţ că nu prea vede grăunţe la mine, da' ia să-l ţiĭ numaĭ două săptămînĭ pe traiŭ bun, să vezĭ ce maĭ cal scoţĭ din el!

— Ştiĭ ce, măĭ Rumîne, zic eŭ. — Ia să-ţĭ văd şi eŭ pe Murgu ăl lăudat.

Cam cît aĭ merge o bătae de puşcă, Romînul meŭ s'a şi întors cu calul:

— L-am adus, boerule!

Călutul sta afară, în viscol. Din pricina deşerturilor goale, şoldurile păreaŭ eşite afară, ascuţite. M'apropiĭ de el şi mă uit la picioare: fluerile supţirĭ, uscăţive, curate, fără cusur. Ridic capu 'n sus: ochiĭ luĭ se pironiră pe mine, blînzĭ, întrebătorĭ. Un moţ de păr îĭ cădea pe frunte, pînă 'ntre ochĭ. Vîntul îĭ încurca uneorĭ firele. Îl caut în gură: maĭ avea doĭ dinţĭ de lapte. Mă daŭ pe din 'napoĭa luĭ şi cerc să-ĭ ridic coada; coada grea par'că ar fi ţinut-o cineva. Ţiŭ minte de la bietu tata — Dumnezeŭ să-l ierte! — «măĭ băiete, calul pe coadă se cunoaşte! Cînd ăĭ da peste un cal cu coada grea, să ştiĭ c'aĭ dat peste cal de soiŭ şi să nu cauţĭ că-ĭ slab, să-l ieĭ!..»

Îmĭ dete în gînd un plan.

— Cum ţi-e numele, măĭ Rumîne?

— Marin, boierule!

— Măĭ, neică Marine, facem noĭ un tîrg amîndoĭ?

— De, boierule! facem de s'o putea...

— Merge la călărie Murgu d-tale?

— Merge!

— De vînzare ți-e, orĭ de schimbare?

Rumînul se uita nedumerit la mine:

— Cum de schimbare, boierule?

— Să-țĭ daŭ pe Dereșu' meŭ și să-mĭ daĭ pe Murgu'.

Rumînul, șiret, se scărpină după ureche, aruncînd o glumă:

— Treĭ Dereșĭ de-aĭ d-tale nu fac cît Murgu meŭ.

Romîniĭ de prin prejur începură să rîză cu hohote și unul din eĭ răspunse cu o glumă țărănească:

— Maĭ spunea un mut ierĭ tot așa.

— Lasă gluma, neică — zic eŭ. Uite se înnoptează și mă mănîncă lupiĭ pe drum.

Romînul văzînd că nu glumesc, ținea la preț.

— Să-mĭ daĭ pe Dereșu și doĭ polĭ pe deasupra!

— Şi-o pereche de opincĭ, mă — glumi un om din ceată.

Tura-vura, ne-am învoit, aşa cum spusesem eŭ şi am plecat tus treĭ la Rotunda. A doua zi am chemat pe notar la mine de ne-a făcut bilete în regulă şi Marin al meŭ a plecat călare pe deşelatele pe Dereşu'. Sînt sigur că şi-o fi zis pe drum în gîndul luĭ : «cam ageamiŭ, conu Iorgu al nostru.»

Şi iac' aşa am cumpărat eŭ pe Murgu, coane Stănică. L-am pus îndată pe traiŭ bun : grăunţe, fîn de muscele, apă bună, aşternut din belşug, ţesală şi perie. După două lunĭ nu-l maĭ cunoşteam. Părul luĭ murg, închis, căpătase lustru... Capul să fi pus un sculptor să-l toarne în bronz. Moţul se făcuse moale ca mătasea, iar coama-ĭ curgea ca un suvoiŭ de întunerec pe partea dreaptă a gîtuluĭ. Cînd încălecam pe el, nu-ĭ era de mers cît îĭ era de joc... Se ridica une-orĭ în două picioare de credeaĭ că vrea să cază pe spate. Dar cînd îl încolţeam din pintenĭ s'aşternea la goană ca vîntul... Aşa mers de cal n'am

maĭ pomenit: uite, să fi ținut un pahar de apă în mînă și nu se vărsa un strop.

Se împrimăvărase în acest timp și dam locurĭ la oamenĭ, iar, așa, printre nămiezĭ, mă repeziam la Vitioara să văz ce maĭ e pe acolo. Îmĭ spusese pădurarul că a găsit vre-o cîțĭ-va teĭ jupuițĭ de coaje și mă duceam să-mĭ daŭ seama eŭ singur. Cum ajungeam la pădure, descălecam și-mĭ luam calul de frîŭ. Pădurea mirosea de te 'mbăta: înflorise tămîioara. Pădurarul s'auzia buciumînd din corn în adîncurile pădureĭ. Copaciĭ păreaŭ niște stîlpĭ de cremene... În fund se îndesiaŭ din ce în ce și păreaŭ maĭ subțirĭ, iar printre eĭ se deslușia fâșiĭ din văzduhul luminat al zilelor de primăvară... Murgul meŭ nu maĭ avea astîmpăr și vrea să se joace cu mine. Se lăsa uneorĭ greŭ în frîŭ, proptindu-se în picioarele de dinainte și flușturînd din cap. Cînd îl trăgeam spre mine, pornĭa repede, cu pașĭ marĭ, par'că ar fi vrut să mă întreacă... Căldura, lumina și tinerețea primăveriĭ îl îmbăta și pe el... Părea un copil nebu-

natec... Cînd îl mîngîiam pe coamă, clipia din ochĭ de-ţĭ venia să-l săruţĭ...

Mergeam prin pădure şi unde vedeam un teiŭ mă opriam şi-ĭ dam ocol să văz de nu-ĭ cumva încercat. Într'o zi daŭ de un teiŭ frumos, spintecat de sus pînă jos. Coaja era numaĭ scrijălată, dar neluată. Hoţul voĭa, pe semne, să vie s'o ia noaptea... Am plecat acasă fără să daŭ ochĭ cu pădurarul, plănuind să staŭ la pîndă noaptea. Zis şi făcut... Mi-am luat revolverul şi am plecat cînd trecuse vre-un cĭas din noapte.

Era întunerec dar Murgul meŭ vedea maĭ bine ca mine. L-am ţinut maĭ numaĭ la pas ca să n'ajung prea de grabă la pădure.

Vremea era liniştită.

Aĭ simţit d-ta coane Stănică, ce mireasmă dulce pluteşte în văzduh în nopţile de primăvară ?

Aĭ zice că răsuflarea pămîntuluĭ e parfumată... Une-orĭ te atinge pe obraz cîte un miros de tămîioară de par'că-ţĭ adoarme sufletul... Şi e atît mister şi atîta frumuseţe

în această undă de aer parfumat care rătăcește așa prin văzduh!.. Ah! Ce mult mi-aŭ plăcut mie cîmpul și viața de plugar! Mĭ-aŭ plăcut și de aceia am plecat de la oraș, după moartea bătrînuluĭ... Aveam slujbă destul de înnaltă și puteam sta înnainte în ea. Dar mă coprinsese dorul de liniștea, de lumina, de curățenia vieții de la țară și vedeam eŭ bine că nu-s om care să-șĭ roază coatele pe un biuroŭ.

Și... eŭ înțeleg, coane Stănică, pe deplin farmecul ce se desprinde din tot ce văd și știŭ să-l prețuesc.

Imĭ place să văz primăvara pămîntul aburind în urma pluguluĭ, îmĭ place să văd cum răsar sămănăturile din el ca niște vîrfurĭ de ace, și îmĭ place să le urmăresc cum cresc la căldura rodnică a soareluĭ... Și mĭ-aŭ plăcut nopțile de primăvară pentru că sunt pline de un mister deosebit. Par'că aștepțĭ ceva în fiece clipită... Iţĭ închipuĭ decĭ în ce minunată stare sufletească eram eŭ în noaptea aceea...

Mergeam domol, aprinzînd cînd și cînd cîte-o țigare... Atuncĭ am înțeles eŭ ce

adîncă înțelepciune e în proverbul arab: «raiul pămîntesc e pe spinarea calului»... Mi se păru odată c'aud un glas de copil mic. Opresc calul și-mi țiŭ răsuflarea: eraŭ cocoriĭ!... Plutiaŭ pe sus, dar nu le puteam simți sborul. Și glasul lor, ce 'nfiora cînd și cînd liniștea înălțimilor întunecate, îmĭ revărsa în suflet o bucurie nețărmurită...

De ce ne bucurăm oare atît de mult cînd auzim saŭ vedem cocorĭ primăvara pentru întîia oară!!...

...Am ajuns la pădure prin puterea nopțiĭ. Am descălecat și am stat să ascult cam cît aĭ spune «Tatăl nostru». Nu se auzia nimic. Murgu stătea nemișcat, cu urechile îndreptate înainte ca două pîlniĭ. Mi-am scos revolverul din toc și am pornit încet, cu calul după mine. Din cînd în cînd mă opriam și ascultam. Pădurea dormia supt paza cîtorva stele ce 'ncepuseră a se ivi icĭ-colea. In răstimpurĭ auzĭam trecînd cîte-o înfiorare prin crăcile de sus,... parc'ar fi fost un suspin. Murgul se lăsa greŭ în frîŭ par'că l-așĭ fi tîrît în gropĭ... Și de-odată un nechezat de cal fărîmă liniștea nopțiĭ.

Murgul meŭ se opri în loc, ciulind urechile. L-am mîngîiat pe coamă, ca să nu necheze şi el şi am stat să ascult... Nu ştiam ce să fac: să mă fi dus cu calul, mi-era teamă să nu fac prea mult zgomot; să mă fi dus singur, mĭ-era teamă să nu necheze fugaru 'n urma mea. M'am aruncat apoĭ în şea şi am pornit încet. Să fi mers ca vre-o cincĭ-zecĭ de stînjenĭ domneştĭ, cînd zăresc de-odată o lumină. Descalec şi mă furişez pînă maĭ aproape. Se desluşia o poiană şi 'n poiană foc vesel de lemne. Doĭ haidamacĭ staŭ tolănițĭ lîngă el. Vre-o şapte caĭ eraŭ priponițĭ maĭ de-o parte. Ce fel de oamenĭ puteaŭ fi ăştia? Uitasem teiul scrijălat. Mă gîndiam la oaspețiĭ ăştia nepoftițĭ... Jocul flacărilor îĭ lumina destul de bine. Portul îĭ arăta că nu-s din partea loculuĭ... Şi ce căutaŭ doĭ oamenĭ cu atîția caĭ în inima pădurii prin ferul nopțiĭ?! Ce puteaŭ fi de cît hoțĭ de caĭ?! Bine! Hoțĭ de caĭ, hoțĭ de caĭ da' să-mĭ dea foc pădurii?! Să fi bătut numaĭ nițel vîntul, lua pădurea foc... Mă dăduĭ după un arțar şi stătuĭ la pîndă. Caiĭ se înecaŭ une-orĭ în în-

tunerecul nopții, alteorĭ se deslușiaŭ luminațĭ pe icĭ-colea și aveaŭ înfățișarea unor dobitoace de pe alte lumĭ. Hoțiĭ vorbiaŭ dar nu-ĭ puteam auzi... Intr'un rînd îmĭ dete în gînd să mă 'ntorc în sat și să daŭ de știre la milițienĭ. Dar mă gîndiĭ că s'ar putea să plece pînă ne-om întoarce noĭ... Să-ĭ lovesc singur, mi-era teamă să nu maĭ fie vre-unul doĭ ascunșĭ pe unde-va și să tabere și eĭ pe mine...

Intr'un rînd văd pe unul din eĭ că se scoală.

Celalt atîța focul. Apoĭ, după cîteva clipe, aud pe unul întrebînd:

— A cuĭ spuneaĭ că-ĭ pădurea asta, măĭ Oneo?

— A lu' Măciucă.

— Ce fel de om e boeru' ăsta?

— Om ca toțĭ oameniĭ. Iĭ plac și luĭ călușeiĭ, ca și nouă... Am auzit că are un Murguleț de face 50 de polĭ.

Hoțiĭ tăcură iarășĭ. Focul slăbia. Caiĭ întorceaŭ din cînd în cînd capetele spre el... Pe de-asupra păduriĭ trecu un stol de pasărĭ... Unul din hoțĭ zise:

— Măĭ Oneo, haĭ să plecăm, că ne apucă ziua pe aicĭ.

Cellalt se ridică 'ntr'o rînă:

— Du-te şi despriponeşte caiĭ omeneştĭ că eŭ puĭ şeile pe aĭ noştri.»

Inţelesesem că sunt numaĭ eĭ amîndoĭ. Simţiĭ furnicăturĭ prin trup... Stam cu degetul pe trăgaciul revolveruluĭ. Murgul par'că era de cremene, sta neclintit... Focul trăgea să moară...

...Un ciuhurete înfioră pădurea cu strigătul luĭ... Hoţiĭ porniră. Unul luase treĭ; altul doĭ caĭ pe delăturĭ. Cel cu treĭ caĭ pe delăturĭ venia drept spre mine. Cel'lalt ţinea maĭ la dreapta.

Murgul meŭ începuse să schimbe din picioare. Il coprinsese un neastîmpăr ciudat. Hoţul se apropia mereŭ dé mine... Uite-l, numaĭ doĭ stînjenĭ,... numaĭ la un stînjen! Şi atuncĭ, Murgul meŭ începu să necheze deodată.

Stătu pe loc şi întoarse capul spre tovarăş:

— Auzişĭ, Oneo?

Ce era de făcut?... L-am ochit în inimă

şi am tras... A căzut pe spate, pe cal şi calul a rupt-o la fugă şi la cîţĭ-va paşĭ l-am auzit cum s'a prăvălit la pămînt...

Celalt hoţ descălecă iute şi se dădu după caĭ, împingîndu-ĭ spre pădure.

— Să staĭ că te culc şi pe tine!

Dar hoţul se făcea că n'aude şi silĭa să intre în pădure. Am pornit spre el dar m'am oprit după cîţĭ-va paşĭ căcĭ mĭ-era teamă să n'aibă şi el vre-o armă de foc şi să mă fulgere de la adăpostul cailor... Intră în pădure şi încălecă:

— Hi, Şoiman!

Lăsaĭ caiĭ furaţĭ în plata Domnuluĭ şi mă repeziĭ în urma luĭ. Vream să-l prind viŭ, nevătămat, să-l leg fedeleş cu frîul caluluĭ şi să-l aduc în bice pîn' la curte... Pădurea se îndesise într'un rînd de tot... Crenguţele uscate de pe jos trosneaŭ cînd şi cînd... Uneorĭ mă izbiaŭ în ochĭ, vîrfurile crengilor maĭ joase... Dar goana ţinea mereŭ... Caiĭ strănutaŭ din cînd în cînd... Nu ziceam nimic, nicĭ eŭ, nicĭ hoţul... Şi iată că deodată miji înnaintea noastră secera luniĭ printre copacĭ. Ne apropiam

deci de .marginea pădurii şi nu mai era de cît vre-un cias pînă la ziuă... Hoţul eşi din pădure şi stătu o clipă nehotărît. Îl văzui cîrmind la dreapta, pe urmă la stînga ; pe urmă se puse pe goană drept înnainte. Se lipise broască de greabănul calului. Murgul meŭ trăgea de frîŭ să-l rupă. I-am dat drumul. A pornit în galopul lui furtunos, uşor ca un şoim. Dar Şoimanul hoţului gonia şi el nebun şi de cîteva ori mi se păru chiar că-l pierd din ochi şi din auz... Atunci înfigeam nemilos pintenii în pîntecele Murgului... La Movila Săpată am ajuns pe hoţ. Şoimanul lui căzuse. Hoţul sta cu măciuca de corn în mînă gata să izbească :

— Măi care eşti tu? răcneşte el.

Am descălicat, am lăsat calul la o parte şi am tras un foc în vînt.

— Să nu îndrăzneşti să te mişti, că te fulger ! — zic eŭ, pornind spre el.

Se trăgea acum îndărăt, neîndrăznind să izbească. A început apoi a-mi da ocol, învîrtindu-se ca o fiară în cuşcă şi cînd i-a venit bine s'a repezit ca o furtună spre

Murgu meŭ, care sta la vre-o două-zecĭ de pașĭ de noĭ.

«Haitĭ! Vrea să-mĭ fure calul» îmĭ ziseĭ în gînd și pornii după el. Dar el ajunse cu cîțĭva pașĭ înnaintea mea... N'ar fi putut însă pleca căcĭ eŭ l-aş fi ajuns... Îl văzuĭ par'că pipăind pe Murgu la piept și dîndu-se la o parte. M'apropiaĭ de cal: viŭ nevătămat...

— Eĭ, drăcia draculuĭ! — îmĭ zic eŭ. Ce-o fi căutat hoțul la calul meŭ?!

Și cînd ĭaŭ maĭ bine seama, ce să văd?!.. Din pieptul caluluĭ țîșnia ca dintr'o tulumbă un șiroiŭ de sînge. Calul însă părea că nu simte nicĭ o durere, atît sta de liniștit... Hoțul vrusese să-l fure, dar fiind-că n'avusese timp să încalece, iĭ băgase cuțitul în piept... Calul meŭ începuse a slăbi, a ameți: S'a legănat de cîteva orĭ pe picioare, par'că ar fi avut «ticul ursuluĭ» și s'a prăvălit la pămînt... M'am luat după hoț... Par'că mi se pusese un puvoiŭ pe ochĭ... Mi se părea că fuge și Murgu alăturĭ de mine... Hoțul era la vreo cincĭ stînjenĭ înnaintea mea și fugea sprinten... Mie mi se pusese un

junghiŭ în splină... La cîtva timp rămăseĭ în urma hoţuluĭ cu zece stînjenĭ... Îmĭ venea să-mĭ smulg părul din cap de mînie... Şi de odată zăresc ceva negru maĭ la o parte: zeghia hoţuluĭ...

Asta era semn că hoţul slăbise. Printr'o încordare de voinţă, mi-am luat maĭ mare iuţeală... Hoţul îmĭ era acum numaĭ la treĭ stînjenĭ. Îĭ auziam gîfîitul răsuflăriĭ... Sudoarea îmĭ curgea în ochĭ. Şi de odată văzuĭ pe hoţ cum dă în nas, ca împiedecat de ceva în cale: i se deslegase vînările de la opincă şi călcase pe ele. I-am căzut în spate... Dar el s'a ridicat ca un urs, scuturîndu-se să scape de povară... Îl ţineam strins de gît, de pe la spate, şi-ĭ curmam încet-încet răsuflarea. Îl simţiĭ cum se pipăia cu mîna la brîŭ, apoĭ cum scoase cuţitul... Şi atuncĭ am sărit jos şi i-am prins cu amîndouă mîinele mîna luĭ dreaptă muşcînd-o cu cruzime. Cuţitul i-a căzut jos... M'am plecat, l-am luat şi l-am pus în carîmbul cizmeĭ...

— Ah! Mîncaţi-aşĭ călăvia! — zise hoţul şi îşĭ făcu loc de izbit cu măciuca...

Tocmaĭ acum îmĭ aduseĭ aminte că eŭ am revolver... I-am trîntit un glonţ în picioare. A căzut la pămînt, văitîndu-se... M'am plecat peste el, punîndu-ĭ mîna în gît. Hoţul mă apucă de piept, trăgîndu-mă la el... Îĭ puseĭ genunchiul pe piept:

— Staĭ cîine, să-ţĭ las niţel sînge.

Şi-ĭ crestaĭ numaĭ puţin beregata. Se căznia să se scoale de supt genunchiul meŭ. Dar genunchiul meŭ par'că era piatră de moară. Îmĭ venise o putere spăimîntătoare...

Auziĭ odată un cucurigat de cocoş... Hoţul începu să se vaite:

— Nu mă omorî, boerule, că-mĭ mor copilaşiĭ de foame.

Stătuĭ o clipă înduioşat... Hoţul pipăia pe la carîmbul cizmeĭ să dea de cuţit. Văzînd însă că nu-l găseşte, îmĭ pune mîinile în gît. M'am zmucit în sus cu putere, scăpînd din strînsoarea luĭ. I-am pus apoĭ ţeava revolveruluĭ în frunte şi am tras. Capul ridicat în sus, în încordarea lupteĭ, a izbit pămîntul cu un zgomot surd; iar trupul se lungi de odată şi înţepeni aşa.

Fumul pieri repede presărind în aerul înconjurător mirosul îmbătător al prafului de puşcă...

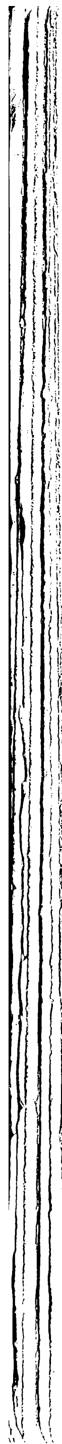
Cînd m'am ridicat în sus, luna era de două suliţe pe cer. Spre răsărit se revărsaŭ zorile. Îmĭ jucaŭ numaĭ flacărĭ pe supt ochĭ, şi din toate părţile par'că-mĭ venia un miros de sînge cald. Nu eram nicĭ trist, nicĭ vesel; eram obosit... Aşĭ fi vrut să dorm acolo în cîmp, lungit pe leşul Murguluĭ meŭ... Am pornit însă încet-încet acasă... A doua zi am dat de ştire la subprefectură şi am îngropat pe Murgu chiar în Movila Săpată ?..»

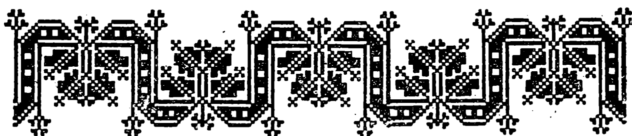
Ceĭ doĭ călăreţĭ intrară în pădurea Vitioareĭ. Copacii aveaŭ umbre scurte... Caiĭ, muşcaţĭ de pintenĭ, porniră în trap întins şi ceĭ doĭ călăreţĭ se pierdură în adîncul pădureĭ.

NIȚĂ MÎNDREA

NIŢĂ MÎNDREA

I

Soţieĭ mele Lenuţa.

Ţuţuĭanca era din moşĭ-strămoşĭ a Mîndreştilor. Treĭ miĭ de pogoane de pămînt gras ca untul, negru-păcură şi toate într'un singur trup. Se putea făli boierul Eremia Mîndrea cu o astfel de moşie. Cincĭ sate eraŭ învoite pe ea: Ţuţueniĭ, Răstoacele, Brătuleasa, Obaĭa şi Gîrliciu, toate sate de oamenĭ muncitorĭ şi cuprinşĭ, afară de Obaĭa, un sat de adunătură, unde eraŭ oamenĭ maĭ leneşĭ şi răŭ năraviţĭ.

Aŭ fost adevăraţĭ plugarĭ Mîndreştiĭ ăştia. Eĭ înţelegeaŭ fericirea ascunsă în munca ostenitoare a ţarinelor rodnice. Se sbăteaŭ după treburĭ din zorĭ pînă'n noapte cît timp le era dat să trăiască şi închideaŭ ochiĭ

liniştiţĭ cînd le venea ceasul de pe urmă.

Numaĭ Eremia părea maĭ moale din toţĭ Mîndreştiĭ pe care-ĭ apucaseră bătrîniĭ de prin prejur.

Tatăl luĭ, Florea Mîndrea, trăise o sută şi opt anĭ încheĭaţĭ. Cînd era în puterea vîrsteĭ se băga supt carul încărcat cu treĭ chile de bucate şi-ĭ ridica podina de două palme de pe scaunul din urmă; iar cînd era de nouă-zecĭ de anĭ se arunca pe cal ca un flăcăŭ.

Eremia Mîndrea avea un singur fecĭor, pe Niţă Mîndrea. După ce a sfîrşit vre-o cincĭ clase de liceŭ, Niţă n'a maĭ vrut să maĭ plece la învăţătură şi tat'săŭ nu l'a silit de loc, ci l'a oprit cu el la moşie. Iar băiatul ajuta pe bătrîn în treburile moşieĭ şi bătrînul îşĭ zicea de multe orĭ în gînd:

— Cînd oĭ închide ochiĭ, ştiŭ încaltea că las om!

Căcĭ Niţă Mîndrea pricepuse tot rostul moşieĭ şi toate chichiţele isprăvniceilor şi pîndarilor. Se înfipsese la muncă temeinică, ştiĭ ca un plugar bătrîn. După ce şi-a făcut oştirea, s'a întors iar la moşie:

— Tată, maĭ odihnește-te și d-ta că destul te-aĭ zbuciumat pîn'acum.

Și astăzĭ, Niță Mîndrea învîrtea singur toate treburile moșieĭ. Bătrînuluĭ îĭ rîdea sufletul cînd îl vedea pornind călare de diminecioară la cîmp. Il petrecea din ochĭ pînă pĭerea în nedeslușitul crăpatuluĭ de ziuă. Iar seara îl pĭerdea din ochĭ, de drag ce-ĭ era, cînd îl vedea venind de pe cîmp, pîrlit de soare și de vînt, prăfuit, răgușit. Și cum venea, mînca ce mînca și pleca iar pe cîmp, călare și cu revolverul la el. Aĭ fi zis că nu știe ce-ĭ oboseala, par'c'ar fi fost plămădit în cremene. Și boierul bătrîn avu într'un rînd un fel de vedenie a luĭ tat'săŭ, privind după fiŭ-săŭ Niță. Apoĭ un gînd lămurit i se înfățișă în minte:

— S'a scris în partea luĭ bunicu-săŭ!

Așa era.

Cu toată lumea se 'mpăca bine boĭerul Eremia Mîndrea, numaĭ cu Obăieniĭ, nu. Dac'aĭ fi așteptat să vie eĭ să-țĭ facă munca ce'țĭ eraŭ datorĭ, ți s'ar fi scuturat bucatele pe cîmp. Cînd venĭa toĭul munciĭ, îșĭ luaŭ coasele pe umere și se lăsaŭ în spre Bă-

răgan, unde luaŭ cîte 5 francĭ pe zi. La ĭerbărit nu 'şĭ învoĭaŭ decît 40—50 de vite, dar dacă te-aĭ fi făcut în islazul lor, aĭ fi numărat pe puţin 70 de capete de vite marĭ. Iar cînd îĭ chemaĭ la socoteală, începeaŭ să se vaete:

— De boierule, par'că eŭ n'aş vrea să mă plătesc, păcatele mele?! Da' m'a lovit un necaz: mĭ-a murit un boŭ din jug şi mĭ-am luat altu 'n loc, că eŭ cu eĭ mă ţiŭ. Şi-am rămas lipit, boĭerule. Nicĭ mălaĭ n'am!

Orĭ cine ştie ce alt necaz spuneaŭ c'a dat peste eĭ.

Minciunoşĭ, puturoşĭ şi hoţĭ, astfel de oamenĭ eraŭ Obăienii.

Niţă Mîndrea le ştia portul şi cum s'a întors din oştire, s'a lăsat greŭ pe eĭ.

— Lasă, tată, că le viŭ eŭ de hac!

— Numaĭ să poţĭ, flăcăule!

— Las' pe mine bătrînule! De nu ţi-i-oĭ da eŭ pe brazdă, să nu-mĭ zicĭ pe nume.

Şi în fie-care noapte Niţă era pe cîmp.

Dintre toţĭ locuitoriĭ învoiţĭ pe moşie numaĭ Obăieniĭ eraŭ maĭ hîrbarĭ.

Cînd și cînd vedeaĭ cîte-un partal de grîŭ păscut de caiĭ lor.

Intr'una din serĭ, Mîndrea, tînărul, a plecat pe jos cam pe la cîntatul de-al doilea al cocoșilor, spre Obaĭa. Ișĭ luase cu el pe pîndaru' Ion în care avea nădejde. Era cam pe după Rusaliĭ și grîul se săltase bine 'n paiŭ. Un puiŭ de vînt trecea șuerînd peste cîmp. Norĭ întunecațĭ perdeluĭaŭ stelele. Icĭ-colea tufe de mărăcinĭ jucaŭ, înnaintea drumeților, la bătaĭa vîntuluĭ și luaŭ în întunericul nopțiĭ fel de fel de înfățișărĭ.

Cînd aŭ ajuns în tarlaua din spre Obaia, s'aŭ lungit în grîŭ. Nu se simția nimic, doar vîntul cînta prin lanul întunecat.

După cîtva timp, Niță Mîndrea luă vorba:

— Măĭ Ioane, care-ĭ maĭ colțat în Obaia?

— Da' să-ĭ bată D-zeŭ, boerule! Care nu-ĭ colțat? Vorba aia: a tunat șĭ i-a adunat.

— Bine, bine, dar trebue să fie un tartor între eĭ.

— De! Par'că Iancu Doca ar fi maĭ dat draculuĭ.

— Are ceva vite ăsta?

— Păĭ... are vre-o șapte-opt capete cu

totul. Eŭ mi-aş pune capul că el a păscut cu caiĭ partalul din Gura Obăieĭ.

Ceĭ doĭ inşĭ tăcură iarăşĭ. Vîntul se întărîtase de tot şi noaptea părea maĭ întunecoasă. Un fulger lumină de-o dată înnălţimile frîngînd în norĭ o linie de foc.

— O să ne plouă, boierule — zise Ion.

— Pe ce cunoştĭ tu ?

— S'a ridicat vîntul din spre Cĭardacu' Tătaruluĭ şi fulgeră la sfinţit. Numaĭ de-ar sta vîntul !...

— Haĭ să dăm o raită pînă maĭ în fund! Se ridicară şi porniră. Mergeaŭ încet, ascultînd. Une-orĭ se îndepărtaŭ spre a cuprinde maĭ mult loc. Alte-orĭ se lăsaŭ pe vine, uitîndu-se peste grîŭ. Vîntul le venĭa în faţă.

Intr'un rînd pîndarul stătu 'n loc :

— Mi se păru ca un glas de om.

Ascultară amîndoĭ cît-va timp. Intr'adevăr s'auzia ceva. Par'c'ar fi fost glas de femeĭe.

Boĭerul şi pîndarul se uitară unul la altul. Apoĭ Mîndrea porunci :

— La pămînt !

Mergeaŭ încet, tîrîndu-se ca şerpiĭ. Vîntul le ducea fîşîitul înnapoĭ. Se tîrîră ca vre-o treĭ stînjenĭ, apoĭ se opriră. O arătare de femee se desluşĭa 'naintea lor. Umbla prin grîŭ, se întorcea, da din mîinĭ par'c'ar fi aruncat cu bolovanĭ şi blodogorĭa din gură de nu 'nțelegeaĭ nimic. Aĭ fi zis că-ĭ nebună.

Ion prinse binişor brațul luĭ Mîndrea.

— Boĭerule, ştiĭ ce-ĭ asta?

— Ce-ĭ?

— Asta-ĭ baba Rădoaia din Obaia. A venit să ĭa mana grîuluĭ.

— Dă'ncoa harapnicu'!

Şi Mîndrea s'a tîrît pe pîntece spre vrăjitoare, răsărind de-o dată în fața eĭ:

— Aĭ sfîrşit cloanțo? Eĭ, acu să-țĭ plătesc.

Şi dîndu-se cu un pas înnapoĭ, a'ncins-o straşnic în bicĭŭ:

— Na!

Cînd l-a văzut, vrăjitoarea a rămas cîte-va clipe 'mpietrită în loc, apoĭ a rupt'o la goană. Mîndrea după ea! Şi bice!

Vrăjitoarea era 'n pĭelea goală şi gonĭa

să-şĭ ĭa cămaşa, fusta, brîul şi basmaua de cap pe care le lăsase, pe semne, la capul loculuĭ. Dar Niţă Mîndrea o sfîrcuĭa fără milă şi une-orĭ întorcea bicĭul şi-o sorcovĭa cu codiriştea de corn.

— Na, cotoroanţă! Na'ţĭ fermece! Na'ţĭ vrăjĭ!.. Na!.. Na!

Baba maĭ fugi o bucată de loc, apoĭ căzu cum cade bou'n jug.

Niţă o arse peste spete cu harapnicul:

— Unde ţi-s cămăşile, sgripţoroaĭco?

— Aoleo!.. Hî!.. Sînt maĭ colea aşa.

— Du-ne la ele.

— Vă duc boĭerule, vă duc, păcatele mele ale rele!.. Aoleo!

Cămaşa era întinsă pe pămînt cu mînecile aduse supt ea, la spete; cĭumberul din cap flutura, prins de o tufă de alior; fusta era cocoloşită maĭ la o parte, iar brîul şerpuĭa printre ele ca o cărăruşă de sînge.

— Ia vezĭ tu, mă Ioane, ţine ceva cĭumberu-ăla?

Pîndarul luă basmaua, o răsuci în mîinĭ ca pe o funie şi trase de ea:

— Ţine boĭerule!

— Dă-l încoa.

Mîndrea prinse mîînile babeĭ, i-le aduse la spete şi i le legă strîns. Apoĭ se dete un pas îndărăt şi o sfîrcui peste pĭept:

— Să maĭ viĭ şi mîîne noapte, dacă ţĭ-o fi dor de zeamă de bicĭŭ.

Baba porni ca scăpată din puşcă, dar după ce fugi ca la o zvîrlitură de băţ, căzu... Aŭ deslegat-o a doua-zi nişte drumeţĭ care şĭ-aŭ făcut cruce cînd aŭ văzut-o.

Obaĭa urla. Baba Rădoaĭa, spaima satuluĭ, să o paţă aşa?! Ea care lega ploile, lua laptele vacilor şi mana bucatelor, ea care stăpînĭa ca un duh necurat toate bunătăţile, să aibă trupul numaĭ vînătăĭ de harapnic?!.. Al draculuĭ om trebuie să fie dar Niţ'ăsta al boĭeruluĭ!..

II

Mare minune! Să treacă Ispasul, să treacă şi Rusaliile şi boieriĭ noştri să nu maĭ facă numărătoarea vitelor la Obaĭa! Pîn'acum se ştia: la Ispas, numărătoarea. Boĭerul bătrîn da de ştire de cu seară prin isprăvnicelul Obaĭeĭ, Neculaĭ, şi a doua zi vitele

se'numărau pe cîmp, căcĭ curtea boĭerească era departe de islazul Obăĭenilor.

Nicĭ odată nu se găsise vre-o vită care să nu fie învoită.

Boĭerul ştia însă că Neculaĭ e ajuns cu Obăĭeniĭ şi le spune 'n ajunul numărătoriĭ ca a doua zi să nu dea la păscut vitele netrecute 'n contractul de ierbărit.

Niţă Mîndrea a pus picĭoru 'n prag:

— Bătrînule, numărătoarea Obăĭenilor o fac eŭ anu-ăsta şi nu pe cîmp, ci aci, la curte.

— Biiine, băiete!

Şi 'ntr'o Duminică, aşa pe după nămĭezĭ Niţă Mîndrea porni cu Ion şi cu alţĭ doĭ pîndarĭ, călărĭ toţĭ şi cu harapnice 'n mîĭnĭ.

Dădură pe după cimitir şi o luară pe hotarul din spre răsărit.

Cînd a 'nceput a se zări Obaĭa, aŭ abătut şi aŭ intrat în pădurea arendaşuluĭ vecin. De-acolo vedeaŭ, dar nu puteaŭ fi văzuţĭ. Cînd aŭ ajuns aproape de islaz, aŭ descălecat. Simion porni la Obaĭa să cheme pe Neculaĭ. Înţelegerea era aşa: Simion să cheme pe Neculaĭ fără să-ĭ spuĭe ce

nevoie are boĭerul de el şi cu toțiĭ să ĭa din urmă cireada Obăĭenilor şi s'o ducă la curtea boĭerească 'n Țuțuenĭ.

Boĭerul şi cu ceĭ treĭ pîndarĭ aşteptaŭ în marginea păduriĭ. Vitele păşteaŭ pe islaz. Unele se răsletiseră. Iarba era frumoasă, deasă-perie, întunecată de verde ce era. Icĭ-colea cîte-o floare de păpădie părea ca un ban de aur. Văcarul sta rezemat în bîtă maĭ la o parte, hăind cînd şi cînd la vre-o vită ce se prea 'ndepărta:

— Nea, boală, nea, mînca-te-ar lupchiĭ!

Apoĭ bîta sbura, vîjîind, învîrtindu-se şi isbea înfundat.

După cît-va timp se văzu venind din spre Obaia Simion cu Neculaĭ, isprăvnicelul. Acesta însă nu era singur. Un mînz de copil se ținea după el. Era numaĭ cu scurta, în capul gol şi cu picioarele goale. Cînd s'aŭ apropiat de boĭer, aşa în cît să poată fi auzit de el, Neculaĭ se răsti la băiat:

— Da' du-te acasă, mă nespălatule. La ce viĭ cu mine? La colacĭ calzĭ?

Băiatul s'a 'ntors nițel îndărăt, apoĭ s'a

oprit în loc, s'a uitat la boier și la pîndarĭ, apoĭ a venit încet-încet la eĭ.

— Știĭ la ce te-am chemat, neică Neculaĭ?

— Știŭ, boierule, dacă mĭ-eĭ spune.

— Uite să luăm dinapoĭ vitele Obăienilor și să le ducem la curte la numărătoare.

— Păĭ nu crez să putem, boierule, c'abat boalele draculuĭ în lăturĭ și strică grîul.

— Sîntem o grămad'aicĭ. Șase oamenĭ. Haĭ, roată 'mprejur!

Călăreții se împrăștiară și începură a hăi la vite și a le aduna maĭ aproape. Băiatul luĭ Neculaĭ o luâ rara-rara și se îndepărtă.

La început fu greŭ. Vitele, speriate, abăteaŭ, fugeaŭ care 'ncotro par'că dase strechea 'n ele.

Dar ceĭ patru călărĭ, le veniră 'n curînd de hac, le strînseră și le porniră pe drum.

Văcarul mergea 'nnainte, Mîndrea și cu Ion mergeaŭ călărĭ pe stînga, ceilalțĭ doĭ pîndarĭ pe dreapta, iar Neculaĭ în urmă.

Cînd aŭ apucat pe drumul dintre lanurĭ vitele, s'aŭ înșiruit și mergeaŭ de minune. Un nor de praf se ridica 'n urma lor.

Cînd și cînd cîte una maĭ lacomă abătea în lăturĭ smulgînd din mers cîte-o gură de grîŭ pe care 'l amesteca ĭute.

Și de-odată pîndarul Ion s'apropie de boĭer și-ĭ șoptește:

— Ia te uită în urmă, boĭerule!

Un cîrd de oamenĭ venea din spre Obaĭa.

Cămășile lor albe, de sărbătoare, li se puteaŭ deslușĭ de-a binele.

— S'a ridicat Obaĭa toată! șopti iar Ion.

Acum înțelegea Mîndrea rostul aceluĭ băiat ce venise cu Neculaĭ. El dăduse de știre Obăĭenilor. Aceștia veniaŭ maĭ în fugă, maĭ la pas. Toțĭ aveaŭ cĭomege 'n mîinĭ. Cînd aŭ venit la vre-o două-zecĭ de pașĭ în urma cireziĭ, aŭ tăcut de-odată. Apoĭ, unul răsări 'n calea văcaruluĭ:

— Da 'ncotro, măĭ neică Jîgîleo?

Văcarul întoarse capul spre boĭer.

Vitele 'ncepură a se răsleți. Pîndariĭ se strînseră lîngă Mîndrea.

— Măĭ, ce vrețĭ voĭ? întrebă acesta pe Obăienĭ.

— De ce ne ieĭ vitele? răspunse unul din grămadă, întrebînd.

— Să le 'număr.

— Da de ce nu le 'numerĭ pe cîmp ca pîn'acum?

— Fiind-că nu vreaŭ!

— Nicĭ noĭ nu vrem să ne ducĭ vitele la curte. Ce? 'Ĭ colea curtea?

— Păĭ par'că-ĭ cum vrețĭ voĭ?

— Abatețĭ vitele 'ndărăt, mă! strigă un Obăĭan.

Vitele se 'mprăştiară prin grîŭ. Mîndrea dădu pintenĭ caluluĭ şi porni spre Rumînĭ, sfîrcuind din fugă vr'o doĭ-treĭ. Dar oameniĭ lăsară vitele şi se strînseră repede în jurul luĭ. Pîndariĭ goniaŭ vitele afară din tarlale, căsnindu-se să le ţie pe drumul îngust dintre ele.

Unul din eĭ dădu peste vr'o treĭ Obăĭenĭ carĭ 'ĭ apucară calul de frîŭ. Un ţăran dădu să puĭe mîna pe dîrlogiĭ caluluĭ luĭ Mîndrea, dar acesta 'l arse nemilos cu harapnicul. Cercul de oamenĭ se strîngea din ce în ce maĭ mult şi boĭerul vedea bine că de l'or înghesui, nu scapă neciomăgit.

Deodată cercul de lume se rupe chiar

în fața luĭ Mîndrea și din el răsare un Rumîn voinic, cam întunecat la față.

— Ce-ĭ, boierule, ce-ĭ?

Oameniĭ se apropiaŭ mereŭ. Calul luĭ Mîndrea începu a se neliniști.

— Da' tu care maĭ eștĭ, mă? întrebă Mîndrea pe cel ce-ĭ sta 'n față.

— Eŭ sînt Iancu Doca.

— Și dacă eștĭ Iancu Doca, ce?

— Ia nimic!.. Da ce aĭ d-ta cu noĭ?

Vedea bine Mîndrea ce-ĭ de făcut. Cu glasul domol, întrebă:

— De ce nu sînțețĭ oamenĭ de treabă și vă punețĭ de pricină?

Atuncĭ răsări și Neculaĭ isprăvnicelul în fața Obăienilor?

— Măĭ creștinilor luĭ Dumnezeŭ, fițĭ oamenĭ de omenie și lăsațĭ boierul, să-șĭ facă numărătoarea.

— S'o fac' aicĭ, s'o fac' aicĭ! răspunseră maĭ multe glasurĭ.

Oameniĭ însă se dădură încet-încet înapoĭ. Același gînd îĭ străbătu pe toțĭ de odată: «I-e frică boĭeruluĭ, că șĭ-a domolit glasul».

Veniseră cu ciomegele, dar nicĭ unul nu îndrăsnise a'l ridica. Dacă însă unul din eĭ ar fi isbit în boĭer, ar fi tăbărît şi ceĭ-lalţĭ pe loc.

Cercul de lume se trăsese 'ndărăt cam de vre-o doĭ stînjenĭ. Apoĭ lumea a început a se 'ngrămădi numaĭ în faţa boieruluĭ, lăsîndu-ĭ drum la spate. Iancu Doca sta neclintit în faţa luĭ.

«Acum e acum!» gîndi Mîndrea. Cîrmi calul spre stînga. Apoĭ calul jucâ, se dădu înnapoĭ, înspre oamenĭ. Aceştia se traseră şi maĭ îndărăt. Toată lumea credea că boĭerul vrea să le spue ceva, dar nu stă calul.

— Tu nu te daĭ îndărăt, nu?

Doca vedea că pe el l-întreabă Mîndrea. Dar n'avu timp timp să zică nimic, căcĭ boierul înfipse pintenii în burta caluluĭ şi trecînd pe lîngă el, îl trăsni cu codiriştea peste ochĭ, din fugă.

Obăienii începură a 'njura şi a'ĭ striga în urmă. Cîţĭ-va maĭ iuţĭ de picior se luară după el. Dar Mîndrea avea cal bun şi durduĭa pămîntul supt el. Cînd se uitâ 'napoĭ,

Obăienii eraŭ tot la sfat, în mijlocul drumuluĭ prăfuit, părînd o pată de zăpadă...

A doua zi islazul Obăieĭ era pustiŭ.

Cînd a venit cireada la păscut, pîndariĭ boĭereştĭ eşiră în calea eĭ:

— Măĭ, neică Jîgîleo, fă-te 'n dărăt cu vitele că nu le maĭ primeşte boierul la ĭerbărit.

Cireada s'a întors în Obaia. Vițeiĭ legațĭ prin curțĭ mugiaŭ, vacile răspundeaŭ din uliță şi era un muget necurmat, o jălanie de vite de par'că venise sfîrşituì lumiĭ.

O greşiseră Obăieniĭ. Credeaŭ c'aŭ pus genunchiul şi pe Niță Mîndrea, dar cînd, auziră seara de întîmplarea cu cireada s'aŭ uitat mirațĭ, înfricoşațĭ, uniĭ la alțiĭ.

— Ce-ĭ de făcut? întrebă unul.

— Să eşim mîine noĭ cu vitele la islaz şi să ciomăgim pîndariĭ! răspunse Iancu Doca.

Şi a doua zi pînă 'n ziuă Obăieniĭ începură a sosi cu vitele la iarbă. Pîndariĭ boĭereştĭ eraŭ pe islaz şi veneaŭ spre eĭ. Un car cu doĭ boĭ se ducea pe semne la moară. Era car boieresc. In scoarțe avea

foĭ de porumb. Argatul mîna boiĭ pe din cea. Carul se opri lîngă puț și argatul dejugă boiĭ să-ĭ adape.

— Da 'ncotro măĭ? întrebă un Obăĭan.

— Ia pîn' la moară la Găvanele! răspunse argatul.

In acest timp pîndariĭ se apropiară de Obăĭenĭ.

— Măĭ, oamenĭ bunĭ, luați-vă vitele 'ndărăt că nu le maĭ vrea boĭerul pe moșie.

— Ia vedețĭ să nu-vă rămînă oasele pe-aicĭ, răspunse Iancu Doca.

Pîndariĭ se puseră de pricină, Obăĭeniĭ tăbărîră pe eĭ. Se amestecară printre vite.

— Dă-ĭ mă!

Dar ĭată că de supt foile de porumb din carul boĭeresc răsăriră de-odată Niță Mîndrea cu treĭ jandarmĭ și brîncĭ la Obăĭenĭ. Puseră mîna pe Iancu și pe alțĭ cîțĭ-va și-ĭ legară burduf. Ceĭlalțĭ Obăĭenĭ se 'mprăștiară ca puiĭ de potărniche. Ceĭ legațĭ fură lungițĭ la pămînt și bătuțĭ pîn' n'aŭ maĭ zis nicĭ cîrc. Apoĭ fură deslegațĭ.

— Așa! Acum luați-vă vitele de dinnapoĭ și duceți-le la voĭ în sat să mănînce

pămînt. Şi să nu maĭ prind picior de O-băĭan pe moşie, că vă împuşc ca pe cîinĭ! zise Mîndrea.

A treia zi Obăienii eraŭ în păr la curte în Ţuţuenĭ. Işĭ luaseră de la poartă căciulile şi pălăriile din cap şi se apropiaŭ tăcuţĭ, smeriţĭ, pocăiţĭ. Iar Niţă Mîndrea, zărindu-ĭ pe fereastră, le ĭeşi 'n cale, şoptind bătrînuluĭ:

— S'aŭ dat pe brazdă Obăĭenii noştri.

Apoĭ către eĭ:

— Eĭ, ce-ĭ povestea?

— Ce să fie, boierule?!... Ia răŭ! Ne mor vitele de foame.

— Cine-ĭ de vină?

— De!

Mîndrea a chemat pe primar la curte şi a făcut ispaşă la faţa loculuĭ. Stricăciunea făcută grîuluĭ în ziua cînd era să se facă numărătoarea a fost pusă 'n spinarea Obăĭenilor, în muncă: s'a 'ncăputat numaĭ din globitul lor două-zecĭ de pogoane de seceră.

Cînd a venit vremea secerişuluĭ, Obăĭenii asudaŭ pe lanurile Mîndreştilor în rînd cu ceilalţĭ locuitorĭ. Niţă Mîndrea 'ĭ îngenunchiase.

III.

Dăduse Dumnezeŭ un an bun şi se făcuse grîul de pomină: două chile la pogon şi pe alocurĭ săria şi peste două chile cu două-treĭ bănițĭ. Într'o Lunĭ de dimineață batozele aŭ început să urle. Grîul roşu, greŭ la bob, curgea 'n trăgătorĭ şi venia la vînturătoare, iar de-aci se făcea vraf pe zăblae curate de unde-l încărcaŭ argațiĭ şi-l duceaŭ la magaziile boĭereştĭ. Mîndrea sta maĭ-numaĭ pe batoze. Coşariĭ băgaŭ năvalnicĭ la val: eraŭ în capetele goale, cu ochelarĭ de morar la ochĭ, cu mînecile cămăşilor prinse 'n zăvolnițĭ. Şi de-acolo, de sus, supraveghia Niță tot mersul treburilor: rînduĭala carelor ce veniaŭ cu dijma, mersul machineĭ, încărcatul în sacĭ, tîrîşurile de paĭe ce se 'ngrămădiaŭ maĭ încolo porcoae-porcoae ca nişte muşuroae auriĭ. In treĭ săptămînĭ treeratul s'a isprăvit şi Niță Mîndrea a pus la ogoare şi atuncĭ bătrînul Mîndrea i-a spus, bătîndu-l pe umere:

— Lasă-mă pe mine la ogoare, flăcăule, şi tu du-te unde-va de maĭ răsuflă.

— Mă duc în baltă să'mĭ văd averea mea.

— Du-te şi în baltă.

— Să ieĭ seama, bătrînule, la plugurile Obăĭenilor. Pune-le adînc şi dă-le brazdă îngustă. Să-ĭ calcĭ pe negîndite, că-ĭ prinzĭ cum saltă plugurile maĭ în faţă.

Şi ceĭ doĭ boĭerĭ aŭ urmat înţelegerea ce-o puseseră la cale.

Mîndrea era bun-bucuros că se poate repezi în baltă.

Ţuţuianca da cu un cap în Dunăre, de la gura Verigiĭ şi pînă'n privalul Chirhanaleĭ. Ostrovul Moriĭ din faţa Ţuţuenilor era tot al Mîndreştilor. O perdea de sălciĭ şi mlaştinĭ şi stuf şi papură. Acolo băgase Niţă Mîndrea o turmă de porcĭ, turma luĭ, avere desbăşcăluită de a luĭ tată-săŭ. Porciĭ aveaŭ paşă de păscut, noroiŭ de tăvălit şi peşte cînd secaŭ mlăştinile.

În ziua aceea Niţă porni de dimineaţă cu luntrea. In clipele acelea înviorătoare ale luminatuluĭ de ziuă, apa părea presărată cu pulbere de pietre nestimate roşiĭ ca sîngele. Apoĭ încet-încet pulberea roşie se stingea, se mohora şi apa lua lucirĭ de

oțel. Pe alocurĭ se făceaŭ crețurĭ micĭ-micĭ par'c'ar fi fost niște solzĭ de argint. Și 'n coastele luntriĭ cipciiaŭ atît de dulce apele ce isbiaŭ! Era un cîntec, un cîntec ușor, par'c'ar fi fost un cîntec de leagăn. Spre Dealurile Dobrogeĭ soarele se ghĭcia. Apoĭ o geană roșie răsări 'ntr'un vîrf și crescu repede, iar după cîte-va clipe rotogolul înfocat scăpăra de lumină și de tinerețe. Aĭ fi zis că răsare pentru întăia-oară. Malul Dunăriĭ rămăsese în urmă. Apa fugia la vale. Vîsla trăgea învolburînd apa 'n pîlniĭ micĭ. Niță se gîndia la averea luĭ. Cînd a trecut în ostrov, a legat luntrea de o salcie și a dat gură la purcar:

— Măăăĭ Radule măăă... Uiuuu măă!

Glasul răsună pînă'n adîncul ostrovuluĭ, dar purcarul nu răspunse nimic.

Maĭ chiui de vre-o două orĭ. Nimic.

— Mare drăcie! îșĭ zise Mîndrea și porni spre purcăreață.

Cînd a ajuns pe grindul purcărețiĭ, 'șĭ-a zărit purcarul dormind cu fața 'n sus. S'a apropiat de el încetinel cu gînd să-l prinză dormind și să-l încolțească. Dar cînd a fost

numaĭ la doĭ paşĭ de el, a rămas în loc, împĭetrit: purcarul era legat la ochĭ, cu căluşu'n gură, legat fedeleş şi de mîinĭ şi de picioare.

A'ngenunchiat lîngă el şi ĭ-a scos căluşul din gură şi legătoarea de la ochĭ.

— Ce-ĭ mă?

Purcarul se svîrcolea să se ridice'n sus. Mîndrea-ĭ tăiă funiile cu care era legat.

— M'a călcat hoţiĭ, boierule.

— Eĭ cum?

— Îmĭ strînsesem de cu seară turma toată'n purcăreaţă şi făcusem un puiŭ de mămăligă, că eram flămînd nevoĭe mare. Pă urmă, mă puseĭ aşa'ntr'o rînă şi aţipiĭ. Dar ţînţariĭ nu-mĭ dădeaŭ răgaz. Aprinseiŭ nişte gunoiŭ să-ĭ speriĭŭ cu fumul şi mă dăduĭ în spatele colibiĭ. M'a furat somnul. Într'un rînd mă deştept: rariţele eraŭ ca de două suliţe pe cer.

Era de cu seară. Mă 'ntorc pe partea aĭlaltă şi adorm. Nu ştiŭ cît oĭ fi dormit. Mă deştept iar în groăiturĭ de porcĭ. Le daŭ gură să-ĭ liniştesc. Aş! Eĭ guiţaŭ şi se sbăteaŭ par'că dase lupu 'n eĭ. Puĭ

mîna pe biciŭ şi mă scol să mă duc la eĭ. Când m'am ridicat în sus, doĭ haĭdamacĭ sar de după colibă 'n faţa mea. Eŭ, buĭmac niţel de somn, nu ĭ-am putut desluşi deodată bine. Numaĭ ce aud pe unu:

— Dă-ĭ mă!

Şi pîn' să mă desmetecesc, m'am şi pomenit trăsnit cu ghioaga 'n cap. Am căzut în genunchĭ ca boul la tăiere. Şi haidamaciĭ aŭ tăbărît pe mine şi m'aŭ legat fedeleş cu căluşu 'n gură. Eraŭ spoiţĭ pe obraz cu fulingine şi negri ca draciĭ. Apoĭ aŭ pornit la purcăreaţă, unde ĭ-am auzit alegînd porciĭ ăĭ maĭ frumoşĭ. Cîţĭ or fi luat, nu ştiŭ. I-or fi pus în luntre şi s'or fi lăsat spre Brăila.

Boierul asculta cu luare aminte, uitîndu-se 'naintea luĭ.

— Da' n'aĭ cunoscut tu aşa de pe glas, dacă-s oamenĭ din partea locului?

— De, boierule, ce să zic? Nu i-am cunoscut.

— Zicĭ că eraŭ spoiţĭ cu funingine pe obraz?

— Iîî!

— Atuncĭ sînt de pe la noĭ.

— Așa mă taĭe și pe mine capu'.

Se duseră la purcăreață. Șase porcĭ lipsiaŭ.

— P'ăĭ maĭ frumoșĭ ĭ-aŭ luat, boierule, lua-le-ar Dumnezeŭ mințile! Grașĭ ca niște mînzațĭ!

Boierul nu zise nimic-nimic. Ișĭ îndesă pălăria maĭ pe ochĭ și porni singurel prin ostrov.

Căldura începuse a se simți. Jăpșile dormeaŭ acoperite cu foĭ de plutniță. Pe-alocurĭ se zăreaŭ nufărĭ ce începeaŭ să se deschidă. Din covorul închis al foilor, florile de apă răsăreaŭ ca niște stele de argint. Cînd și cînd cîte-un pește se bătea la adînc. Din sălciĭ ningeaŭ semințele ușoare, albe, ca niște fulgĭ de zăpadă. Păpurișul cînta. Printre foile luĭ verzĭ, întunecate, drepte, ascuțite pe marginĭ ca un cuțit cu două tăiușurĭ, se deslușiaŭ pe alocurĭ mosoare ruginiĭ de sămînță. Rugiĭ de mure pecingineaŭ marginile potecuțeĭ, se acățaŭ de hainele luĭ Mîndrea.

El trecea înnainte, cu mîinile la spate,

cu capul plecat în jos, cu pălăria îndesată pe ochĭ. Cîte-un corcodel se băga afund în jăpşile apropiate, tulburînd liniştea cuprinsuluĭ. Scorburile sălciilor bătrîne eraŭ pline de vespare. Fire albe, supţirĭ se ţesuseră de la o tufă la alta şi în lumina soareluĭ pĭereaŭ une-orĭ par'că s'ar fi topit de supţirĭ ce eraŭ. Un partal de rogoz se ivi de-odată 'n calea boieruluĭ. Prin el se săltaŭ icĭ colea florĭ albastre de lemnie. Mîndrea s'a trîntit în el, cu faţa 'n sus, cu mîinile pe după cap, cu pălăria pe faţă. Toată duhoarea sudoriĭ din căptuşala pălărieĭ îĭ venea 'n răsuflare. Şi-ĭ era cald, par'c'ar fi fost în cuptor. Şi gîndurile zburaŭ ca albinele 'ntr'o zi frumoasă de vară şi ĭar i se 'ntorceaŭ în suflet, bătînd în poartă cu aceieaşĭ întrebare:

— Oare să nu fie Iancu Doca la mijloc?

Şi inima luĭ îĭ spunea mereŭ:

— Păĭ dar cine?

A stat aşa culcat în rogoz multă vreme, apoĭ a pornit spre purcăreaţă şi de-acolo la curte. Numaĭ seara a spus bătrînuluĭ întîmplarea cu porciĭ.

— Eŭ mi-aș pune capul pe tăietor că Doca mi-a făcut'o.

— De!

Și tocmaĭ prin postul Crăciunuluĭ a răsuflat hoția. Se întîmplase o bătae în Obaia și unul din ceĭ bătuțĭ a strigat către Doca:

— Lasă că te spuĭ eŭ boieruluĭ că ĭ-aĭ furat porciĭ.

— Da' n'aĭ fost și tu cu mine? răspunse Doca.

Și din Obaia s'a auzit în Țuțuenĭ și Ion s'a 'nfățișat într'o bună dimineață la boier:

— Boierule, tot Doca a furat porciĭ.

— De unde știĭ tu?

Apoĭ ĭacă ce fel: și pîndarul i-a spus ce se vorbia prin sat.

Par'că-l luase o apă. A spus să-ĭ puie șeaua pe cal și a plecat turbat la Obaia, brîncĭ la Doca acasă. Calul îĭ era numaĭ apă. Nevasta omuluĭ bănuia că nu-ĭ bine.

— Un' ți-e bărbatul, femeie!

— S'a dus să 'ncarce niște ciocanĭ de la tîrlele Măgurenilor.

Vînt spre tîrle!

Dar după o goană de cal şĭ-a maĭ domolit mersul. Un cărăuş iĭ eşi în cale:

— Măĭ creştine, maĭ sînt ciocanĭ mulţĭ la tîrle?

— Sînt boierule.

— N'aĭ văzut carele mele pe-acolo? Le-am trimis de-azĭ dimineaţă.

— Nu era nimerĭa, boierule.

— Nimenĭ, nimenĭ?

— Nicĭ picior de om strein.

A cîrmit calu 'n loc şi s'a 'ntors 'nnapoĭ. Capu-ĭ dogorĭa. Cît gonia de tare şi i-se părea că nu maĭ ajunge în Obaia. Lumea începu a se zări pe la vrămiţĭ. A intrat călare în oborul luĭ Doca. Nevasta ăstuia i-a eşit iar înnainte. Mîndrea a 'ncins'o în biciŭ:

— Să'mĭ spuĭ unde-ĭ bărbat-tăŭ, că daŭ cu calul peste tine.

Femeia s'a făcut ca de ciară şi n'a maĭ scos nicĭ un cuvînt. Dar după cîte-va clipe i-a venit niţică inimă:

— Ia vino 'ncoa, Iancule, că nu-ş ce are boierul cu tine.

Doca eşi la iveală ţinînd într'o mînă un

topor și într'alta un lățișor de brad. Ai fi zis că tocmai cioplea ceva și s'a uitat cu toporu 'n mînă.

Cînd l-a văzut, Mîndrea a descălecat și s'a repezit spre el:

— Ah! Hoțule, mă furași, hai?

Și ridică codiriștea biciului să pocnească.

Dar Doca sta neclintit în fața lui. Lățișorul îi scăpase din mîna stîngă.

— Să nu dai boierule, că se face moarte de om. Eŭ nu ți-am furat nimic.

— Așa!?... Incă vrei să mă și sperii?

Și repezind harapnicul spre el, îl arse ca fulgerul peste ochi.

— Na, pui de năpîrcă!

Omul a prins toporul cu amîndouă mîinile și a dat să isbească. Dar Mîndrea îl apucase repede de mijloc pe supt brațe și ridicîndu-l în sus, începu a a-l supune. Toporul căzu jos. Cei doui oameni eraŭ acum strînși piept la piept. Lumea începu a intra în oborul lui Doca. Nici un om însă nu s'apropia.

Doca se opintea să salte de la pămînt pe Mîndrea. Dar acesta par'că era de plumb.

Mîinile luĭ se încleştaseră pe dinapoĭa duşmanuluĭ şi îl strîngeaŭ. Incheĭeturile piriĭaŭ. Şi punînd apoĭ toată puterea 'n piept, s'a lăsat peste Doca, îndoindu-ĭ mijlocul. Aĭ fi zis că vrea să-l frîngă cum frîngĭ un pom subţire. Duşmanul se făcuse roşu ca racul la faţă şi ochiĭ i se măriaŭ.

— Săriţĭ lume că'l omoară! ţipă femeia luĭ.

Dar lumea nu se mişcâ.

In cele din urmă Doca se îndoi, şovăi şi căzu la pămînt. Mîndrea 'ĭ puse mîinile 'n gît.

— Să sărĭ la mine hoţomane, haĭ?

Iĭ pierise mînia ce o avea pe el pentru hoţia făcută. Il avea sub genuchiul luĭ, pe el, pe Doca, bătăuşul satuluĭ. Să-l omoare? La ce? Iĭ trecuse necazul. Să-l ţie supt genuchiŭ vre-o cît-va timp, apoĭ să-l încingă în biciŭ şi să-l facă scăpat...

— Ah!...

Şi Mîndrea căzu pe spate străpuns de cuţitul luĭ Doca. Hoţul se folosise de cele cîte-va clipe şi îl înjunghiă pe dedesupt. Apoĭ se sculă, aruncă peste casă cuţitul şi o luă la fugă. Nicĭ unul n'a sărit după el, atît eraŭ de zăpăciţĭ...

Seara un car intra în curtea boerească. Pe duşumelele caruluĭ era întins Mîndrea cu faţa 'n sus, cu mîinile pe piept. Pînzătura albă cu care era acoperit, era pătată de sînge. Boĭerul bătrîn, cînd a aflat cum i-a perit flăcăul, a început să'şĭ smulgă părul din cap şi a urla prin curte:

— Mi l'aţĭ mîncat fript, hoţilor!

Iar la două lunĭ a murit şi el, şi neamul Mîndreştilor se stinse.

DIN DRAGOSTE

Două neamurĭ nu se puteaŭ suferi în Drăgaĭca: neamul Bivolăreştilor şi neamul Beldieştilor. Era o racilă veche între Stoĭca Bivolaru şi Năstase Beldie şi pe lîngă eĭ se înduşmăniseră şi rudele unuĭa cu ale altuĭa.

Azĭ auziaĭ că unul a dat cu toporu 'n vaca celuĭ l'alt fiind-c'a prins'o 'n grîul luĭ; mîĭne-poĭmîĭne aflaĭ că cel-l'alt a scufundat luntrea ăstuĭa după ce i-a umplut-o cu pămînt pînă peste usuă.

Pîrile la boer nu maĭ conteniaŭ: Bivolaru mîne cu caiĭ 'n luţerna din luncă; Beldie fură grîŭ din clăile boereştĭ.

Trăĭaŭ în duşmănie şi pe semne că deaceea îĭ certase Dumnezeŭ în acest an cu

o secetă atît de groasnică. Muriaŭ vitele de foame 'n bătătură şi semănăturile păreaŭ arse pe ogoare, ca atinse de aripĭ de foc. Norĭ negri se ridicaŭ une-orĭ în văzduh, dar nu 'şĭ scuturaŭ ploaia lor bine-făcătoare asupra Drăgăicii, ci se duceaŭ grăbiţĭ să reverse 'n alte locurĭ bucuria bielşuguluĭ.

Eşit-a popa de maĭ multe orĭ la cîmp cu sfintele icoane dar în zadar. Pînă cînd, desnădăjduiţĭ şi amărîţĭ, oameniĭ se rugară să aducă pe Sfînta de la Rotata.

Şi într'o Duminică, Sfînta se apropia de Drăgaica. Toată suflarea din sat ĭ-a eşit departe în întîmpinare. Dar cînd a ajuns la hotarul ţarinelor Drăgăicenilor, Sfînta s'a lăsat de-o dată grea şi boiĭ n'aŭ maĭ putut'o mişca din loc. Înşiratu-s'aŭ oamenĭ pe lîngă boĭ, pus'aŭ alţiĭ umeriĭ la leocile caruluĭ, adus'aŭ alte perechĭ de boĭ cu tînjălĭ : opt perechĭ n'o putură porni.

— Ne bate Dumnezeŭ, fiilor, pentru păcatele noastre ! zise popa. Plecaţi-vă frunţile 'n ţărînă.

Şi oameniĭ îngenunchiară pe pămîntul ars, atingîndu-l cu frunţile, sărutîndu-l.

Popa citĭa cu glasul tremurător şi sfinţiĭ de pe icoane străluciaŭ în lumina veselă a soareluĭ de Maĭ, păreaŭ că stă să se desprindă şi să se 'nalţe 'n văzduh. Femeile suspinaŭ cu feţele ascunse 'n palme, copiiĭ încremeniseră cu ochiĭ în pămînt, tineretul părea îmbătrînit fără vreme.

Şi cu toate rugăciunile făcute, n'a fost chip să pornească Sfînta 'nspre ţarinele Drăgăiciĭ. Dar cînd a 'ntors carul, Sfînta s'a făcut uşoară ca un fulg şi aŭ dus'o la mănăstire — după cum spusese popa.

Şi toată lumea era încredinţată că din pricina duşmănieĭ celor două neamurĭ, le dă Dumnezeŭ o palmă atît de aspră.

Dar nu trecu mult şi se dădu pe faţă una din acele taĭne adîncĭ pe cari nu-ţĭ vine să le crezì aşa cu una cu două pentru că ele cuprind minunĭ pe care noĭ nu le maĭ putem înţelege.

Iată cum s'a întîmplat.

Trecuse vara cea secetoasă şi plină de sărăcie şi venise ĭarna.

Două săptămînĭ de-a rîndul curseseră sloĭ pe Dunăre şi într'o noapte sloiĭ s'aŭ oprit,

durînd pod de ghiață pe fața apeĭ. Dar nimenĭ nu se 'ncumeta să dea dincolo, cu piciorul, necum cu sania, pentru că nu se lăsase încă un ger straşnic care să îngroaşe stratul de ghiață dînd ast-fel străşnicie poduluĭ. Din potrivă: vremea se 'nmoĭnase iar, aşa că pe la amiazĭ ştreşinele picuraŭ.

Cine să îndrăsnească dar să dea dincolo pe-o ast-fel de vreme?!

Şi ĭată că tot s'a găsit cine-va. Şi ştițĭ cine?

Anica, fata luĭ Stoĭca Bivolaru. Trebuĭa de-ale guriĭ purcaruluĭ în baltă pentru că nu-ĭ putură da din destul pînă a nu începe să curgă sloiĭ, ĭar după ce aŭ început a curge, nu maĭ era chip de dat dincolo. Venise de vre-o două orĭ purcarul pînă 'n malul de dincolo al Dunăriĭ şi chiuise la stăpînă-săŭ, Bivolaru, să-ĭ aducă de mîncare că se duce alt-fel. Şi într'o bună dimineață Anica 'şĭ-a pregătit cele trebuitoare, 'şĭ-a pus traista 'n gît şi a pornit la Dunăre cu doĭ aracĭ în mînă. Cînd a ajuns maĭ la adînc, ghĭața a început a pîrîi şi atuncĭ fata s'a lăsat în patru buşĭ, ținînd

în fie-care mînă cîte un arac de-a curmezişul. Se tîra pe buşĭ şi coprindea cu aracii maĭ multă ghiaţă de cît ar fi cuprins cu mînile aşa în cît greutatea eĭ nu se lăsa numaĭ unde-ĭ sta trupul.

Uĭte aşa a trecut pînă dincolo.

Dar iată că 'n aceeaşĭ zi o veste străbătu repede tot satul, scoţînd oameniĭ de prin case:

— A pornit ghiaţa! A pornit ghiaţa!

Bivolarul sări ars în sus şi alergă într'un suflet pe malul Dunăreĭ unde începuse a se strînge lumea.

Ghiaţa pîrîia ca o uriaşe clădire ce stă să se surpe. Pe alocurĭ se rupeaŭ din ea brîĭe marĭ, bolovanĭ, stane albe, vineţiĭ şi se rostogoliaŭ, se înălţaŭ unele peste altele, alunecaŭ prăval, cu un fîşiit neobişnuit auzuluĭ. Alteorĭ mişcarea, frămîntarea conteniă ca şi cînd podul de ghiaţă se înţepeniă în malurĭ spre a nu fi rupt. Dar atuncĭ se auziă un urlet prelung, neobişnuit, înspăimîntător ca un urlet ce prevesteşte un năprasnic cutremur de pămînt.

Şi după cît-va timp, ghiaţa se rupse 'n

sloĭ marĭ cît două-treĭ pogoane de loc şi sloiĭ începură a se mişca la vale, greoĭ, strîmtoraţĭ uniĭ de alţiĭ.

Bivolaru văzu repede primejdia în care-ĭ era fata: de se porniaŭ sloiĭ cine ştie cînd se curăţa apa de eĭ spre a putea trece fără primejdie s'o ia din baltă; de se lăsa noaptea ger, fata luĭ — netemătoare cum era — şi amăgită de mişcarea sloilor, ar da dincoace şi, poate, că tocmaĭ atuncĭ pornia ĭar ghiaţa.

Fără să maĭ stea mult pe gîndurĭ, alergă acasă de 'şĭ luă vîsla, toporul şi o cange. Coborî apoĭ de vale şi începu a se umeri cu o luntre mică a unuĭ frate al luĭ. Planul luĭ era aşa: să tîrască luntrea pe ghiaţă ca pe o sanie, şi cînd da de apă să se urce 'n luntre. Îĭ maĭ trebuia însă un tovarăş să-ĭ ajute la tîrît şi să se aţie cu cangea la sloĭ. Cînd a ajuns cu luntrea pînă 'n gingiile ghieţiĭ, se întoarse cu faţa către lumea de pe mal:

— Mĭ-a apucat fata dincolo! Cine sare cu mine s'o aducem dincoace?

Cine să sară, cine să-şĭ primejduĭască viaţa!?

Nimenĭ! Un moşneag îĭ strigă:

— Stăĭ pe loc, Stoichiţo, că nu te ţine ghiaţa!

Dar în acelaş timp flăcăul luĭ Beldie ajunse dintr'o săritură drept lîngă el:

— Merg eŭ, nene Stoico!

Rumînul se uitâ la flăcăŭ şi nu-ĭ veni să-şĭ creadă ochilor. Ridică niţel căciula de pe ochĭ şi întrebă:

— Tu?

— Eŭ! Ce? N'aĭ D-ta nădejde 'n mine!?

Auzițĭ minune! Dintr'atîta lume strînsă pe mal ca la bîlciŭ, să nu se găsiască alt-cine-va să-ĭ sară 'n ajutor de cît flăcăul luĭ Beldie, vrăşmaşul luĭ.

— Fă 'napoĭ, că nu-ĭ de tine aicĭ!

Mama flăcăuluĭ plîngea de pe mal şi 'l chema!

— Culăiţă mamă, stăĭ pe loc, că te prăpădeştĭ!

Beldie, bătrînul, care venise în urmă de tot la mal, sări să pue mîna pe feciorusăŭ, dar acesta pusese umărul în piscul luntriĭ, o împinsese la adînc, alăturĭ de Bivolaru şi sloĭul se deslipi şi porni ~~cu eĭ~~

la vale, despărţindu-ĭ de mal printr'o cărare de apă. Împingeaŭ unul de-o parte şi altul de cea-l'altă a luntreĭ, ducînd-o maĭ pe sus, maĭ tîrîş, ca pe-o sanie. Cînd ajunseră la marginea sloiuluĭ, eraŭ chiar în mijlocul Dunăreĭ. Dar sloiul cel-l'alt era departe de eĭ şi nu maĭ putea ajunge la el. Aşa aŭ şi făcut. Aŭ împins luntrea pînă aproape de marginea sloiuluĭ pe care-l trecuse şi s'aŭ urcat amîndoĭ în ea. Cu toporul aŭ sfărîmat ghiaţa de jur împrejurul luntriĭ şi cu vîsla s'aŭ scăpat şi de sloiul mic pe care pluteaŭ.

Bivolaru vîslea, Culaĭ s'aţinea cu cangea la sloĭ. Apa se simţia grea la vîslit, sloiĭ micĭ veniaŭ ascunşĭ de multe orĭ şi isbiaŭ în coastele luntriĭ. Oamenii nu-şĭ vorbiaŭ nimic dar nu maĭ se simţiaŭ vrăşmaşĭ şi cînd se întîmpla să li se întîlniască privirile se puteaŭ uita liniştite una într'alta.

Primejdia mare prin care trecea le deschisese mintea şi le arătase ce nimicurĭ eraŭ acelea pentru carĭ se duşmăneaŭ două neamurĭ de atît amar de vreme.

Lumea de pe mal rămăsese încremenită,

uitîndu-se la eĭ. Din depărtare păreaŭ micĭ. Se văzură apoĭ cum urcară pe alt sloiŭ mare, tîrînd luntrea cu eĭ, apoĭ cum dădură cu luntrea într'un şioiŭ în care se învîrtiră un cĭas de vreme, căutînd un alt loc de urcuş. Vreme ca de-un conac s'aŭ frămîntat în primejdie de moarte pînă s'aŭ văzut dincolo.

Femeile clătinaŭ din cap:

— Doamne, fa, surată, ce ne maĭ văzură ochiĭ!

— E ceva la mijloc soro, că nu 'şĭ-ar primejdui el viaţa numaĭ aşa de florile măruluĭ.

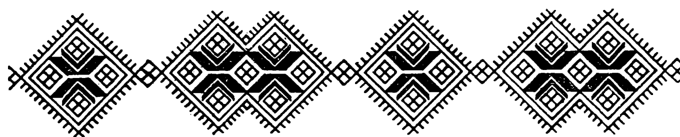
Da! Era ceva la mijloc. Era că flăcăul luĭ Beldie se iubia cu fata luĭ Bivolaru. Căcĭ din cîte fete eraŭ în Drăgaica, nicĭ una nu era de potriva Anicuţiĭ. La muncă, vara, lăsa pe mulţĭ flăcăĭ în coadă, din coasă, iar din cusăturĭ şi pînze nu găsiaĭ femee orĭ fată care s'o întreacă, să fi bătut patru poşte 'mprejur. Pînza ţesută, de ea era supţire s'o spargĭ cu limba ĭar cămaşa ce-o 'mbrăca Duminica la horă era atît de albă, că-ţĭ părea că se topeşte la soare ca

o spumă. Avea dreptate flăcăul luĭ Beldie să iubească pe fata duşmanuluĭ tatăluĭ săŭ.

Dar duşmănia lor s'a stins din ziua aceea căcĭ Bivolaru văzu că nu se poate plăti de flăcăul luĭ Beldie de cît dîndu-ĭ în căsătorie pe aceea pe care o treceaŭ amîndoĭ a doua zi în luntre printre sloĭ, la Drăgaĭca.

DEZERTOR

DEZERTOR...

Despărțirĭ ocolire la dreapta!—*Marș!..* Baterie 'nainte!—*Marș!*

Bateria, ruptă pe despărțirĭ, a pornit ca un singur om. Pe nisipul șoseluțiĭ de centură pașiĭ soldaților răsunaŭ scurt, cadențat, scrîșnind.

— Sună trompet!

Trompețiĭ începură a sufla în trompe. Marșul sprinten, cu 'ntorsăturĭ vioae, supțirĭ, sfredelitoare, se revărsa limpede în liniștea nopțiĭ de toamnă, furînd picioarele soldaților.

Maĭ eraŭ vre-o două cĭasurĭ pîn' să se lumineze. La ziuă trebuia să se 'nceapă tragerea de războiŭ. Un rînd de oamenĭ pornise de cu seară cu artificieriĭ, cu triun-

ghiurile de vizare, cu telefoanele militare, cu cărucioarele de cablu, la grupul destinat pentru tragere.

Soldații aveaŭ chipiul cu penaj, ranița cu micul echipament, arma, cartușiera, sacul de pezmeți și bidonul.

De la un timp lăsară șoseluța de centură și o luară pe drumul ce tăia țarina. Trompeții tăcură. Pe 'ntinderea cîmpuluĭ plutia liniște adîncă. O lumină de foc pîlpîia departe, la vre-o bostană. Rarițele străluciaŭ în cerul limpede ca seninul albastru al uneĭ pietre scumpe. Luna era sus. Luceafărul de ziuă scînteia par'c'ar fi fost scos din foc. Și era atîta tinerețe în scăpărătura luĭ, că-țĭ venea să crezĭ că-ĭ un luceafăr noŭ-nouț, răsărind atuncĭ pentru întîia-oară în vălmășagul lumilor fără număr din nemărginirea înălțimilor.

Drumul Robilor se deslușia ca o pîrtie alburie prin spuza stelelor.

— Pas de voe! — *Marș!* răsună iar glasul vagmistruluĭ.

Oamenii rupseră rîndurile, stricară cadența și se strînseră — din mers — cete-cete.

Uniĭ începură a fuma, alţiĭ a fluera. Mergeaŭ fără rînduială, armele eraŭ ţinute aci în cumpănire, aci pe după spete, ca la cavalerie, aci pe umere, cu straturile înapoĭ ca nişte ghioage.

O ceată de Ialomiţenĭ cînta:

«Bordeiaş, bordeiŭ, bordeiŭ,
«Cu mărtăceiĭ de teiŭ
«S'a 'ncuibat dragostea 'n eĭ!»

Un papugiŭ de Bucureştĭ fluera un vals vechiŭ pe care-l cînta 'n gînd şi sergentul-major.

Cînd şi cînd s'auzia cîte-un gradat care vrea să fumeze:

— Te ştiĭ tu, leat, care-mĭ daĭ mie-o ţigare!

Şi oameniĭ se grăbiaŭ care maĭ de care să-ĭ dea tabacherea. Iar gradatul, după ce şi-o răsucia:

— Foc, leat!... Foc de baterie!

Şi iar săriaŭ cîte 4—5 soldaţĭ, să-ĭ aprindă ţigarea.

Eraŭ toţĭ veselĭ: şi soldaţĭ şi gradaţĭ. Numaĭ bietu' Florea Cazacu mergea maĭ la o parte, ţinînd o potecuţă ce şerpuia

pe stînga drumuluĭ. Şi era atît de necăjit, că să fi dat cu cuţitu 'n el, nu pica pic de sînge. Îĭ venise hîrtie de la văru-său din Obîrşenĭ că Ioana luĭ fugise cu Toader Lupu din Gîrliţa. Mergea maĭ la urmă, maĭ la o parte, ca un cîĭne bătut care tot se ţine de carul stăpînuluĭ, dar nu prea îndrăzneşte a se apropia.

Sufletul luĭ se strînsese, se închisese ca un melc în căsuţa luĭ. Doamne! Cum ar fi maĭ vrut el să zboare pînă 'n Obîrşenĭ!

Vagmistrul comandă luarea pasuluĭ de marş reglementar. Se lumina de ziuă. Treceaŭ printre porumbişti. La capetele locurilor eraŭ căruţele oamenilor ce veniseră să-şĭ culeagă porumbul. Copiiĭ eşiaŭ în marginea drumuluĭ să se uite la soldaţĭ. Oameniĭ se îndreptaŭ de şale şi se întorceaŭ cu faţa spre eĭ, ţinînd mîna stîngă în şold, dreapta cu cosoru 'n jos. Drumul era reavan. Tufe de cornuţĭ îĭ strejuiaŭ laturile. Ajunşĭ la grupul de tragere, vagmistrul comandă:

— La stînga 'n bătae! — *Marş!...* Ba-

terie! — *Stăĭ!...* Puneţĭ baione! *ta!...* Faceţĭ! — *Piramid'!*

Armele fură rezemate cîte patru — cîte patru 'n cîrligele baionetelor, cu paturile sprijinite în pămînt. Maĭ departe se vedeaŭ artilerişti călărĭ carĭ formaŭ «pichetul de incendiŭ». Ţăraniĭ ce cădeaŭ în zona trageriĭ fură goniţĭ de pe cîmp. Soldaţiĭ fură împărţiţĭ: carĭ observatorĭ pe la punctele destinate fie-căruia, carĭ tunarĭ la turelele de 37 milimetri, carĭ la turelele de 52 milimetri cu eclipsă, carĭ la tunul Krupp şi la mortierele de 120 milimetri. Turelele şi cupolele se umplură în curînd de obuze, de şrapnele şi de mitraliĭ.

Florea Cazacu era trăgaciŭ la Krupp. Toată lumea era gata. Pe cîmp, la doĭ-treĭ chilometri de forturĭ, fîlfîiaŭ steagurĭ puse pe prăjinĭ înalte. În ele trebuiaŭ să izbească marile gurĭ de foc. Maĭ aproape de grup, se vedeaŭ — închipuite din lemn — nişte tunurĭ de-ale vrăşmaşuluĭ. In ele trebuia să ţintească tunurile din turelele cu eclipsă. Iar aproape de turelele micĭ şi

pe glacisul [1]) șanțuluĭ lor exterior eraŭ risipite în tiraliorĭ cîteva companiĭ vrăşmaşe (tot din scîndurĭ) presupuse în momentul asaltuluĭ asupra linieĭ întîĭa.

Observatoriĭ eraŭ pe cîmp, aşezațĭ pe la punctele lor. Cînd şi cînd se auzĭa clopoțelul de la telefonul comandantuluĭ. Dacă aĭ fi pus urechĭa, aĭ fi înțeles :

— Allò,... allò... Observatorul No. 7 către comandantul sectoruluĭ de tragere!

O bună parte din aceştĭ observatorĭ eraŭ fecĭorĭ la plugarĭ, şi numaĭ de telefon n'auziseră eĭ în satele lor. Dar acum se deslegaseră la limbă şi îțĭ vorbĭaŭ de «telefon», de «stupilă», de «planşeta de tragere», de «calota chiurassă», de «mecanismul de închidere» par'c'ar fi vorbit de lucrurĭ cu carĭ aŭ avut toată viața lor aface. Căcĭ să nu vă închipuițĭ iubițiĭ meĭ cetitorĭ, că cetatea-ĭ miliție uşoară. E poate cea maĭ grea! Infanteria ce are?! Şcoala de soldat, şcoala de companie şi de batalion, serviciul interior, în garnizoană şi în cam-

---

[1] Povîrniş.

panie, nomenclatura puştiĭ, portul efectelor şi instrucţia pe jos.

Artileria de cîmp ce are? Nomenclatura a două felurĭ de tunurĭ, instrucţia pe jos şi călare, reglementele generale şi grija caluluĭ. Artileria de cetate are tot ce-am înşirat pentru infanterie şi pe de-asupra cunoaşterea a cincĭ gurĭ de foc: 37, 52, Krupp, mortiere şi obuziere de 120, dacă nu şi obuzierul Chammond de 210, saŭ tunul de asediŭ de 150 milimetri. E glumă? Toţĭ gradaţiĭ ştiaŭ ce-ĭ Cetatea şi sergentul Pelin striga 'n fiecare seară la teorie:

— Cetatea-ĭ armă specială, leat!..

Generalul sosi într'o trăsură de frontieră. Trompeţiĭ sunară primirea, colonelul dădu raportul. Oameniĭ aşteptaŭ încremeniţĭ pe unde eraŭ.

Vremea se întunecase de tot. Un vînt rece începuse a sufla, şuerînd prin viile de prin prejur.

— Cine trage azĭ, colonele? întrebă generalul.

— Şcoala regimentară, domnule general!

Şcoala regimentară era bateria în care

se afla și Florea Cazacu. Soldații ce urmaŭ școala eraŭ făcuți la șase lunĭ brigadierĭ, la un an sergenți — negreșit dacă treceaŭ bine examenul.

Trompeții se urcară pe parapetul cupoleĭ, prubuluindu-șĭ încet trompele. Ofițerul aghiotant le făcu din mînă și semnalul «*începerea focului*» răsună în liniștea zileĭ mohorîte, prelung, supțire, încrîncenător, pĭerzîndu-se apoĭ ca un fir din ce în ce maĭ supțire, din ce în ce maĭ slab, maĭ îndepărtat.

Aĭ fi zis că trompele aŭ glas omenesc, atît de lămurit era ceea ce spuneaŭ ele prin gurile lor de alamă: încordare de mușchĭ, seninătatea gîndului datorieĭ, uĭtarea doruluĭ din sat, pregătirea de a primi împărtășania foculuĭ.

Generalul intră în cupolă și controlă ochirea tunuluĭ. Apoĭ glasul căpitanuluĭ răsună aspru, tăios, în liniștea de moarte:

— Sus — *Cupola!*

Un soldat răsuci de-o pîrghie și uriașa ferecătură numaĭ în fier și 'n oțel se ridică în sus, înspăimîntătoare, gata de trăsnit.

Prin inimile soldaților trecu un fior neînțeles.

— Tun! — *Foc!*

Cazacu făcuse genuchiŭ pe piciorul drept și trăsese de cordița stupileĭ. Un bold ascuțit trecu ca fulgerul prin urechile luĭ ce-ĭ auiaŭ acum. Cupola mirosea a pulbere și prin ea se jucaŭ rupturĭ de norĭ de fum. Supt podină se auziaŭ oamenĭ ce-ĭ primeneaŭ aerul. Căpitanul comandă iarășĭ:

— Jos! — *Cupola!*

Și tunul ce făcuse începutul tragereĭ, se coborî iar supt pămînt, trăgînd după el acoperămîntul de oțel. Aĭ fi zis că-ĭ o fiară spurcată care s'ascunde greoae, în vizuina eĭ.

Maĭ în acelaș timp locotenentul de la mortiere comandă:

— Foc de mortiere! — Mortiere! *Foc!*

Obuzele porniră ca două pasărĭ gemene. Pe gurile largĭ ale mortierelor zbucniră cîte o limbă de flacărĭ pe carĭ vîntul le întoarse înapoĭ, frîngîndu-le și băgîndu-le prin ambrazure...

Și pînă la amiazĭ a fost necurmată bu-

buire de tunurĭ marĭ, iar după amiazĭ Cazacu fu trimes ca observator.

Stătea pe malul uneĭ vălcele pline de ţiperig. Tunurile detunaŭ acum la spatele luĭ, în urmă. Pe sus piuĭaŭ proectilele. Cînd auzia zbucnind tunul, Cazacul se uita la steagul luĭ, pe din înapoia triunghiuluĭ de vizare. Ochia repede cu alidada, cînd se spărgea obuzul şi chema la telefon:

— Lovitura lungă! — dacă obuzul cădea dincolo de steag.

Norĭ negri alergaŭ prin văzduh dar nu prea mirosia a ploae. Cîmpul părea pustiŭ. Pe alocurĭ se zăriaŭ grămezĭ de porumb auriŭ, curăţit de foĭ. O tristeţă nemărginită umplea cuprinsul. Şi era ceva deosebit în tristeţea asta! Părea că vine de departe de tot, de pe alte lumĭ mult maĭ triste ca a noastră, părea încărcată de jale neţărmurită. Cerul părea maĭ jos. Prin viile din spre stînga, vîntul se juca cu coardele deslegate.

Florea Cazacu sta ţintuit pe malul vălceleĭ şi sufletu-ĭ plîngea de mîhnire.

Une orĭ căuta să se îmbărbăteze:

— Şi dac'a fugit, ce? Nu maĭ sînt fete în sat?

Dar gîndul luĭ îĭ răscolea neînduplecat amintirile. I-se desluşiaŭ în suflet zile frumoase trecute cu ibovnica la muncile boereştĭ, amurgurĭ dulcĭ de primăvară, noptĭ fermecătoare pătrunse de mirosul florilor de salcîmĭ, apoĭ chipul minunat al Ioaneĭ cu nelipsitul eĭ surîs cald şi desmerdător ce-ĭ picura din luminile ochilor marĭ, albaştri ca cicoarea, cu părul eĭ mătăsos, galben ca borangicul, mirositor ca o grădină înflorită.

Şi atuncĭ simţea că i se răstoarnă măruntaele şi ar fi vrut să se tăvălească pe jos, să svîrle chipiul din cap, mantaua de pe mînecĭ şi să plece. În urma luĭ tunurile bubuiaŭ unul după altul, zbucnind fulgerător de repede, durduind ferecăturile cupoleĭ, cutremurînd văzduhul, răsunînd pînă în poalele podgoriilor, zvîrlind în înălţimile înorate obuzele şi şrapnelele ce zburaŭ piuind, ţiuind ca nişte pasărĭ nevăzute...

Trompeţiĭ sunară către seară retragerea observatorilor de pe cîmp. Începea trage-

rea cu tunurile micĭ. Cazacu a plecat la chemarea trompeteĭ, cu inima amărîtă, cu sufletul frînt. Ah! Ce bine i-ar fi luĭ în gura tunuluĭ!

Tunurile micĭ începură a cînta și ele pe limba lor. Un fruntaș glumi :

— Astea par'că-s niște coteĭ pe lîngă dulăul de Krupp.

Vremea se întunecase de tot. Și vîntul se 'ntărîtase: șuera prin ambrazurile tunurilor, se 'ncurca prin faldurii mantalelor, urla prin viĭ. Ziua scădea. Venise rîndul turelelor cu eclipsă. Generalul voi să le vază și pe ele. Soldațiĭ carĭ trăseseră pînă atuncĭ, saŭ carĭ fuseseră observatorĭ, căpătară repaos. Începură să se împrăștie, pe aproape de front.

— Sus! *Turela!*.. Tun! — *Foc!*

O linie luminoasă zbucni pe gura tunuluĭ. În clipa înserăriĭ lumină roșie, înflăcărată, părea înveninată ca o limbă de balaur din poveștĭ. Al doilea tun bubui; apoĭ al treilea. Tunariĭ de la tunurile următoare schimbară înălțătorul și deriva. Apoĭ comanda răsună tare, în liniștea înserăriĭ.

— Foc de baterièee!—Baterièee!—*Foc!*

Cele cincĭ tunurĭ răzbubuiră 'ntr'un singur tunet. Apoĭ coperişele se coborîră încet, uşor, ascunzînd tunurile. Perdele de fum se tîraŭ prin şanţul exterior.

Florea Cazacu porni să-şĭ maĭ desmorţească mădularele. Camaraziĭ luĭ se zăriaŭ icĭ-colo. Uniĭ staŭ lungiţĭ pe mantale şi fumaŭ, alţiĭ maĭ la o parte vorbeaŭ, flueraŭ. Unul dintr'o altă baterie, chiui straşnic.

— Maĭ am douăzecĭ de pîĭnĭ[1]) şi m'am dus măăă!

Se înserase de-a binele. Tunurile bubuĭaŭ înainte.

Prin viĭ urla, plîngea vîntul. Din cerul întunecat picura o tristeţe de moarte. Cazacu mergea în neştire, cu gîndul la Obîrşenĭ...

După cîtva timp intră în porumbiştĭ... Îl trăgea par'că cineva de mînă să intre în porumb. Stătu cîtva timp în loc, apoĭ intră. Porumbul mare, ciocaniĭ groşĭ ca ciomegele, ştĭuleţiĭ lungĭ ca cismele. «Ia

---

[1]) Expresie soldăţească: cîte o pîne pe zi, două zecĭ de zile reprezintă douăzecĭ de pîĭnĭ.

așa se făcuse porumbu' în anu' cînd s'a prins Ioana la horă»! Prin foile uscate ale porumbuluĭ vîntul trecea șuerînd. Une-orĭ însă avea vîjiiturĭ carĭ sămănaŭ a sus-pine. Cazacu se gîndĭa la Obîrșenĭ. Vedea lanurile de cocenĭ, căzînd în gura cosoa-relor, carele de porumb curgînd în sat, drumul țarineĭ presărat pe icĭ-colea cu cîte o foaĭe de porumb albă ca un fulg. Și i se 'nfățișa cîmpul trist de toamnă, cu mi-riște înnegrite, cu grîul răsărit de abĭa pe alocurĭ, cu ciocălăiștile cu teșĭ de ciocanĭ ascuțițĭ, scurțĭ, dreptĭ ca niște vîrfurĭ de sulițe ce răsăriaŭ de supt pămînt. Apoĭ, serile liniștite de toamnă îĭ veniră 'nainte cu clăcile, cu furcăriile lor, cu vinul noŭ ce ferbĭa maĭ la fie-ce casă de Romîn! Și duminicele cu horile înfĭerbîntate, cu fete șirete, cu flăcăĭ iuțĭ de picĭor și răĭ de colț, cu moș Dorică lăutarul ce se dădea pe lîngă fete și le striga cum strigă flăcăiĭ:

«La horă mă 'ndes, mă 'ndes
«La argea nu știŭ să țes»!

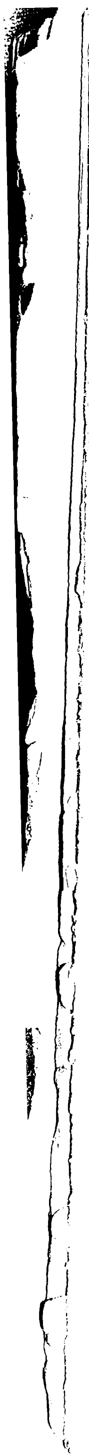
Uĭtase și de «planșetă» și de «stupilă» și de miliție! Vîntul plîngea prin porumb

şi tot lanul plîngea cu el... Şi deodată peste vuetul vîntuluĭ se revarsă 'n coprins semnalul «adunarea». Dar Cazacu îl auzi ca prin vis... Mergea, mergea mereŭ.... Ciocaniĭ de porumb fugĭaŭ pe lîngă el... Muşuroaĭele îĭ puneaŭ pĭedicĭ... Capu-ĭ frigea. Vîntul părea încărcat cu limbĭ de flacărĭ...

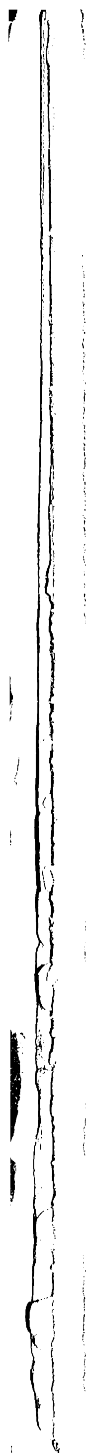
Seara, Florea Cazacu fu trecut «lipsă la apel». Iar a doua zi, de dimineaţă, la cafea, un ţigan — făcut de curînd fruntaş — se răsti la artelnic:

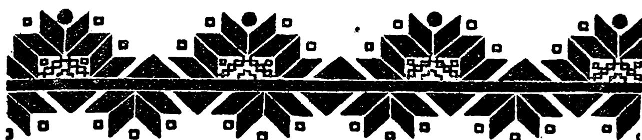
— Prezantă-te 'ncoa scurt, leat, cu porţia luĭ Cazacu!

FĂRĂ NOROC

FARA NOROC

I.

Maestrului Vlahuţă.

Coana Frăsinica rămăsese mică de părinţĭ. O măritase un unchiŭ al eĭ, dînd-o după un căpitan ĭeşit din rîndurĭ şi cu două-zecĭ de anĭ maĭ mare ca ea, înzestrînd-o cu moşia părintească Gălbioara de pe malul Dunăriĭ. Nu era mare moşia Gălbioareĭ : numaĭ opt sute de pogoane, dar putea trăi pe urma eĭ o familie muncitoare şi fără patima cheltuĭelilor pe deşărtăcĭunĭ. Aşa trăiseră şi părinţiĭ şi buniciĭ şi răsbuniciĭ coaniĭ Frăsinica — viţă de oamenĭ cinstiţĭ, alergătorĭ şi cu scaun la minte. Dar soţul eĭ nu se brodise o poamă bună. La cîtva timp după căsătorie şi-a dat arama pe faţă : cartofor

în lege și bețivan la toartă. Cum da cu mîna de banĭ, nu venĭa acasă cu nopțile. Coana Frăsinica îl aștepta cu masa pînă la mĭezul nopțiĭ, mînca 'n fugă și îl aștepta apoĭ să vie. Venĭa la ziua albă, mirosind cît de colo a tutun și a băutură. Azĭ așa, mîĭne-așa, coana Frăsinica a băgat seamă că tot avutul lor se va duce pe apa Sîmbeteĭ, de nu va stăvili ea uricĭoasa patimă de cărțĭ a soțuluĭ eĭ. Atuncĭ a început să-l ĭea cu binele, să-l roage să-șĭ dea demisia și să plece amîndoĭ la moșie, rupînd-o odată cu arendașiĭ ce secătuiaŭ pămîntul, părăginĭaŭ acareturile și dădeaŭ o arendă pe ce apă nu curge. Apoĭ a început să plîngă, să nu maĭ mănînce cu el la masă, să-l sperie cu divorțul. Opt anĭ de zile s'a ținut bine căpitanul, dar într'o dimineață se 'ntoarse frînt la suflet, cu pleoapele înroșite de fum, cu ochiĭ lăcrămînd:

— Am pĭerdut cincĭ-spre-zece miĭ de francĭ! Să fiŭ eŭ al draculuĭ de-oĭŭ maĭ pune mîna pe cărțĭ de azĭ încolo!

Atuncĭ l-a făcut coana Frăsinica să-șĭ dea demisia și să se așeze la Gălbioara.

Arendaşul ïeşïa de pe moşie chïar în anul acela. Coana Frăsinica a pus la ogoare cînd a venit vremea, şi prin dulcele toamneĭ 400 de pogoane de grîŭ înverzïaŭ în coprinsul Gălbioareĭ. Prin postul Crăciunuluĭ grîul era mărişor de-l bătea vîntul. Ştia biata coana Frăsinica plugăria de la unchiu-săŭ şi stăruise să se puïe grîu 'ntre Sîntă-Măriĭ. Căpitanul, ca om de oraş, nu prea ştia rostul treburilor şi nicĭ nu se prea înfigea el aşa la muncă. Se însurase la patruzecĭ de anĭ, acum avea cincĭzecĭ de anĭ încheiaţĭ, şi simţïa greul lor. Mînca, fuma, se plimba şi dormïa, — astfel de viaţă ducea el la Gălbioara. Oameniĭ din sat, ba şi cunoscuţiĭ, îĭ ziceaŭ Căpitanul. Îĭ rămase numele aşa.

După cît-va timp şĭ-a făcut prietenĭ: azĭ pe proprietarul cutare, mîine pe arendaşul cutare, poimîine pe sub-prefectul plăşiĭ. Şi jurămintele fură uitate, iar partidele de cărţĭ începură din noŭ. Venise o vreme cînd sub-prefectul sta cîte două-treĭ zile la Căpitanul, iar acesta era fericit că are cu cine «maĭ schimbą o ideie».

Dacă pĭerdea, se 'mbăta şi devenia harţăgos: ĭeşĭa pe moşie, înjura, bătea oamenii aşa din senin, umbla năuc pe malul Dunării, se întorcea mînios la curte, vorbĭa îmbufnat către coana Frăsinica orĭ trecea pe lîngă ea ca pe lîng'o servitoare, trîntĭa uşile de pereţĭ şi se 'ncuĭa în vre-o odaĭe, unde-l dobora somnul.

Iac' aşa vĭaţă ducea coana Frăsinica. Femeĭe tînără, numaĭ de treĭ-zecĭ de anĭ, sta ca o pusnică la ţară şi se zbătea după treburile moşieĭ, pe cînd trîntorul eĭ de bărbat nu era 'n stare să facă nicĭ contractele de învoĭelĭ cu oamenii. Şi de multe orĭ se 'ntreba coana Frăsinica: «Doamne, oare chĭoară am fost eŭ cînd l-am luat pe el!?» Dar sufletul eĭ de femeĭe crescută 'n aspre datinĭ de cinste strămoşască se scutura repede de asemenea gîndurĭ răzvrătitoare.

Avea ca isprăvnicel-logofăt un Rumîn din Gălbioara: pe nume Pompieru. Pişicher şi bun de gură nevoĭe-mare, isprăvnicelul se băgâ repede pe supt pĭelea Căpitanuluĭ. Cînd venĭa la el, păşia milităreşte, se oprĭa scurt şi se descoperĭa:

— Trăițĭ, Dom' Căpitan!

Îĭ spunea tot ce se face, tot ce se petrece în sat, și Căpitanul îl asculta cu plăcere, ba pleca urechea și la minciunile și pîrile luĭ. Coana Frăsinica simți însă în scurtă vreme că nu poate face ispravă cu Pompieru pe moșie. Îĭ trebuia un om cu știință de carte, cinstit și alergător. Ea — cap de femeie — nu putea face față la atîtea și atîtea daraverĭ plugăreștĭ.

Și într'o zi norocul îĭ scoase 'n cale ceia ce căuta: feciorul unuĭ fost arendaș de-al Gălbioareĭ veni la Curte și se rugâ să fie luat ca logofăt. Tatăl luĭ scăpătase de tot, și familia lor trăia ca vaĭ de mama eĭ într'o mahala sărăcăcioasă din Bucureștĭ. El, băĭatul, avea patru clase de gimnasiŭ și-șĭ făcuse și armata. Coana Frăsinica l-a cîntărit din ochĭ, și l-a întrebat cît cere. Tînărul cerea — la început — cincĭ-zecĭ de francĭ pe lună, întreținerea și cal de călărie. Cunoștea oamenii din sat și toate vicleșugurile ce se fac la țară, pe moșiĭ, și de către țăranĭ și de către boĭerĭ.

Cînd a luat el lucrurile de scurt, a gă-

sit jaf, jaf nu alt-ceva pe moşie: vite ne'nvoite păscînd pe islaz ca 'n vremea luĭ Papură-Vodă, partale de grîŭ verde păscut noaptea de caiĭ omeneştĭ, zile cu mîinile şi cu carul rămase nefăcute. Pe semne că Pompieru uĭtase să cresteze pe răboj.

Pompieru a fost scos din pîine. Coana Frăsinica era foarte mulţumită de noul logofăt. Il vedea harnic ca o albină, sprinten la treburĭ, cinstit şi cu ţăraniĭ, şi cu stăpîniĭ, deştept să nu-l poată 'nfunda oameniĭ din tîlcurĭ, voinic să dea piept c'o ceată şi cu dragoste de moşie ca de avutul luĭ. Acum maĭ răsufla şi ea. Căpitanul se uita de multe orĭ pe furiş la el, şi-şĭ zicea 'n gînd: «ĭa pe ăsta să'l deprind eŭ la cărţĭ!» Dar Vasile — aşa-l chema pe logofăt — nu se da. Punea şeaua pe cal de noapte şi pleca pe cîmp. La amiazĭ mînca unde se găsia (îĭ venia mîncare de la curte), şi tocmaĭ cînd se 'ntuneca de tot se 'ntorcea la conac...

In doĭ anĭ de-a rîndul fuseseră poftiţĭ boieriĭ noştri la boierul Petre Zamfirescu,

de ziua luĭ, dar nu se putuseră duce. Anul acesta, Căpitanul bătea 'n pintenĭ să meargă.

— Ce zicĭ, Frăsinico?

— Păĭ, punem mîine la seceră, şi trebuie să fim aci.

— O, dar ce-ĭ de la Curpen pîn' aicĭ: o palmă de loc! Pîn' la ziuă-ĭ tragem şi-un puiŭ de somn!

Căpitanuluĭ nu-ĭ era de petrecere, cît îĭ era de cărţĭ. Coana Frăsinica se temea să nu se supere boieriĭ cari-ĭ poftiseră mereŭ, crezînd că se ţin prea fuduĭ. Şi aŭ plecat.

Cînd se 'nsera, ajunseră 'n curtea boierească din Curpen. LăutariÏ îĭ primiră cu marşul Bersaglierilor.

Parmaciĭ pridvoruluĭ, pervazurile ferestrelor străjuite de gratiĭ groase, uşoriĭ şi pragul de sus de la uşa caseĭ boiereştĭ eraŭ îmbrăcaţĭ numaĭ în frunziş de ştejar. Ghirlande arcuiaŭ de la un stîlp la altul. Chioşcul din faţa caselor, îmbrăcat în curpen sălbatec, adăpostia pe meseniĭ veniţĭ de prin împrejurimĭ spre a serba pe Sf. Petre, patronul boieruluĭ Petrea Zamfirescu. Tră-

surile și docărașele oaspeților eraŭ băgate supt un șopron mare; caiĭ, în grajd la grăunțe și la fîn verde ca broatecul, moale ca bumbacul.

Un mesean se sculă în picioare:

— «Să trăiască Petre Zamfirescu și să stăpînească în spor și 'n berechet moșia Curpenuluĭ!»

Lăutariĭ ziseră un «vivat» pe viorĭ, oaspețiĭ dădură pe gît cîte-un pahar de vin roșu de Dobrogea. Cucoanele eraŭ cetluite 'n corsete, aprinse la față, cu multă poftă de vorbă. Un mesean le strigă din capul meseĭ:

— Vorbițĭ de cloșcĭ? Ți-aŭ căzut toate găinile cloșcĭ, coană Anico?

Și hohotele de rîs puternic zguduiră baloanele cu lumînărĭ ce-ĭ luminaŭ.

— Cum ți-e grîu', coane Petrache? — întrebă un altul, după cîtva timp.

— Bun, cumetre, bun, Cazacule: bate la piept.

— Aĭ pus la seceră?

— Nu pîn' acum, că-ĭ cam verzuiŭ al meŭ. Dar d-ta?

— Mie mi-e 'n gînd să puiŭ de la zi'n-

tîiŭ ce vine. Am să-l ieaŭ nițel maĭ din pîrgă, că anul trecut i se 'ncîrligase spicu'.

Eraŭ toţĭ veselĭ că li se făcuse grîul. Pe feţele lor rîdea sănătatea. Obrajiĭ lor, răzbiţĭ de ploĭ, pîrliţĭ de soare, bătuţĭ de vînturĭ, aveaŭ culoarea bronzuluĭ.

De la un timp, cucoanele începură a se cam nelinişti pe scaune: ar fi vrut să joace. Coana Frăsinica se îndreptă spre boierul de gazdă:

— Da' bine, coane Petrache, la ce-am venit noĭ atîtea cucoane aicĭ?!

— Aoleo, că bine zicĭ d-ta, coniță! Am uitat, uita-ne-ar relele! Ti! Coane Petrache, arde-te-ar terciu' mămăligiĭ! Mă ciorilor!

Ţiganiĭ ziseră o polcă. Oaspeţiĭ o 'nvîrtiră straşnic. Cînd stătură din joc, boierul de gazdă zise lăutarilor:

— Trageţĭ brîu'-ăl mare, mă!

Lăutariĭ ziseră de brîŭ. Jocul iute, minunat, sprinten, întineri sufletele şi mădularele oaspeţilor.

— I'auzĭ, ia!... Ssss!... zi, măăă!

Boierul Petre făcea cîrlige, bătea 'n pintenĭ, se lăsa repede pe vine şi tropăia 'n

tacturĭ iuţĭ, prinse din fugă, dar care cădeaŭ în zdrăngănitul cobzeĭ. Apoĭ se domoli şi jucă oare-care timp numaĭ aşa de fudulie, chiuind ca flăcăiĭ din sat la horă:

«Supt potcoava cizmeĭ mele
«Joacă dracu şi-o muiere,
«Şi mă 'nvaţă să fac rele
«La copchile tinerele.

După aceia, porni iar furtunos, purtînd ceata jucăuşilor şi strigînd: «Aşa, aşa!... Să s'aleagă neputincioşiĭ!... Infierbîntă bine brîu', ţigane!»

Numaĭ un oaspe nu juca. Sta răzimat de-un stîlp şi fuma ţigară după ţigară. Era Căpitanul. Aĭ fi zis că aşteaptă pe cineva.

Aŭ jucat cam pînă pe la miezul nopţiĭ, cînd doĭ oaspeţĭ, maĭ de departe, şi-aŭ luat rămas bun şi-aŭ plecat. Jocul se sparse. Căpitanul prinse prilejul şi plecîndu-se la urechea unuĭ vecin, îĭ şopti?

— Ce zicĭ, coane Iani?... Aşa un «treĭzecĭ şi unu»?

— Cu plăcere!

— Haĭ!

Se duseră într'o odăiţă, şi începură a

juca. Ceĭalțĭ oaspețĭ jucară o horă. Dar în curînd masa de joc fu împănată. Era Căpitanul, stăpînul moșieĭ Gălbioara de pe malul Dunăriĭ, era Iani Mavromol, arendașul Delenilor, era sub-prefectul plășiĭ, un sub-locotenent de jandarmĭ ruralĭ: ceĭ maĭ nărăvițĭ cartoforĭ de prin părțile loculuĭ.

Aŭ jucat un ceas aŭ jucat două: cucoanele începură și ele. Numaĭ coana Sultănica, gazda, și coana Frăsinica nu jucaŭ. Aceasta încaltea nu maĭ știa ce să facă spre a-șĭ lua bărbatul de la cărțĭ:

— Haĭ acasă, bre Ilie! Știĭ bine că mîine punem la seceră!

Aș! Bărbatul eĭ par'că nicĭ n'auzĭa. Fuma, asuda, izbia cu pumnu 'n masă: «Carte!.. Carte!.. Heĭ! Afurisita draculuĭ! Încă una pe gustate!.. Staŭ!..»

Dac'a văzut că nu-ĭ chip să-l miște, coana Frăsinica a spus vizitiuluĭ să puĭe caiĭ, 'șĭ-a luat rămas bun de la boĭeriĭ de gazdă și de la oaspețĭ, și a plecat. Coana Sultănica clătină din cap în urma eĭ:

«Ce maĭ femeĭe! Să nu fie ea, s'ar duce Gălbioara la cărțĭ!»

Şi 'n vreme ce docăraşul sfîrîĭa pe şosea, coana Frăsinica se gîndĭa la ziua de mîĭne şi la cele următoare. Secera! Toiul muncilor, grijă neadormită, grabă 'nfrigurată! Cine ştie ce fel de vreme s'o maĭ pune! Une orĭ plouă de cîte două-treĭ orĭ pe zi, de 'ncolţeşte grîul în clăĭ. Scoţĭ oamenĭ să 'ntinză snopiĭ, să se usuce la soare şi, cînd s'aŭ uscat şi vreĭ să-ĭ puĭ iar în clăĭ, hop! ploaĭa! Ba te 'ntîrzie şi cu ogoarele! Aceste gîndurĭ frămîntaŭ pe coana Frăsinica.

Un vînt rece sufla din spre baltă. Şoseaua era strejuită de pomĭ. La uniĭ vedeaĭ crăcĭ rupte şi atîrnînd în jos ca nişte aripĭ de pasărĭ rănite. Le rupeaŭ, le tăĭaŭ Rumîniĭ, să-şĭ facă restee de jug, căcĭ nu eraŭ eĭ să rămîĭe cu carele 'n drum dacă li se frîngea cîte-un resteŭ!

Cînd se lumina de ziuă, coana Frăsinica era la curte 'n Gălbioara. Vasile era gata de pornit la cîmp.

— S'a 'ncăputat tot, Vasilache?

— Am încăputat aproape tot, coniţă. Mĭ-aŭ maĭ rămas vre-o două clinurĭ, unde-am pus cosaşĭ.

Ce adiere de 'nviorare trecu prin sufletul eĭ la vederea acestuĭ logofăt credincios, sculat cu noaptea în cap! Și fără să știe cum, i se lămuriră în minte două chipurí de oamenĭ: de-o parte, Căpitanul, asudînd la masa de joc, înnecat în norĭ de fum; de alta, acest tînăr de douăzecĭ și patru de anĭ, strobolind în sus și 'n jos, îngrijorat, zbătîndu-se să stoarcă din pămîntul mănos al Gălbioareĭ aurul luminos ca soarele.

Aerul înviorător al aceleĭ dimineţĭ de Iunie îĭ umfla pieptul, și coana Frăsinica îl sorbĭa cu nesaţiŭ... Porni apoĭ «să închidă un ochiŭ».

Logofătul se aruncâ ușor în șea și porni la cîmp. Cucoana îl zări pe fereastră, cînd să lase perdeaua, și un oftat ușor îĭ umflă lin sînul, stîngîndu-i-se 'n gît...

II

— Taie-ţĭ cocoriĭ din urmă, măĭ Rumîne!

Omul se întoarse grăbit și tăiè firele de grîŭ ce-ĭ scăpaseră din coasă.

Logofătul era în clinul cosaşilor. Iĭ învoise cu pogonul: cincĭ francĭ de pogon, mîncare şi treĭ rachiurĭ pe zi.

Coasele fulgeraŭ prin grîŭ, îl retezaŭ din faţa pămîntuluĭ, îl culcaŭ pe vergeluşe şi-l aşezaŭ în mănunchiurĭ pe loc. Cosaşiĭ eraŭ în cămăşĭ albe de pînză, încinşĭ cu brîie roşiĭ peste mijloc. Peste brîie eraŭ strînşĭ cu curele, de care atîrnaŭ cutiile de tinichea cu gresiĭ de coase. Cînd şi cînd, cîte unul se opria, înfigea coporîia 'n pămînt şi, ţinînd cu stînga de călcîiul coaseĭ, trăgea gresia cu dreapta pe limba tăietoare.

Nu se prea îndesiaŭ cosaşiĭ să-şĭ bată coasele: eraŭ cu ruptu'.

Pe celelalte lanurĭ eraŭ secerătorĭ. Fete marĭ, mlădioase ca mlădiţe de salcie, flăcăiandri, codane, flăcăĭ, femeĭ şi oamenĭ de toate vîrstele înnotaŭ în grîul auriŭ, îndoiţĭ pe secere, măsurînd cîmpu 'n pumnĭ, asudînd.

Peste aurul învălurat al grîuluĭ, soarele revărsa potopul de aur al luminiĭ luĭ fierbinţĭ.

Pe la capetele locurilor, eraŭ căruţe omeneştĭ.

Vitele păşteaŭ priponite pe lîngă ele. Logofătul porni spre secerătorĭ. Un plîns de copil mic se auzi la o căruţă pe lîngă care trecea. Se apropie şi se uită: pruncul fraged, pîrlit de soare, ţipa cît îl lua gura. Faţa-ĭ era înnecată 'n lacrimĭ. O droaie de muşte bîzîia pe lîngă el. Perişorul luĭ, ud de sudoare, i se lipise de cap. O frîntură de covrig uscat îĭ scăpase din mînă. Soarele-ĭ da în ochĭ. Logofătul l-a pus maĭ la umbră şi i-a dat în mînă frîntura de covrig, s'o mozolească. Copilul se domoli din plîns, apoĭ îĭ zîmbi, arătîndu-ĭ în gingiile moĭ doĭ dinţĭ ce-ĭ ieşiaŭ. Mama luĭ venia 'n fugă la el.

— Tăbărîseră muştele pe el. Catrino!

— Da' să le arz' un foc de muşte, că nu maĭ are mititelu' odină de ele.

Şi, plecîndu-se spre el, l-a luat în braţe, 'şĭ-a desfăcut cămaşa la sîn şi i-a pus sfîrcul ţîţeĭ în gură. Copilul începu să sugă lacom laptele 'nfierbîntat al mumeĭ. Un şiroiŭ îĭ scăpa prin colţul drept al buzelor, prelingîndu-i-se pînă pe supt bărbie.

Logofătul porni maĭ departe. La umbra

snopilor puşĭ în picioare, eraŭ copiĭ micĭ: cari dormind, cari jucîndu-se, cari gîndăcindu-se. O adiere de milă trecu prin sufletul logofătuluĭ la vederea acestor puĭ de oamenĭ. Şi fără să ştie cum, se opri şi privi la cîţiva din eĭ. Uniĭ se tîraŭ de-a buşile pe sumane, alţiĭ — maĭ mărişorĭ — se ridicaŭ în picioare, sfioşĭ, staŭ cîteva clipe «copăcel» şi rîdeaŭ mulţumiţĭ de eĭ inşişĭ. Dar, cînd se uitaŭ la pămînt, îĭ lua ameţeala (te jocĭ cu aşa înnălţime ? !), îĭ coprindea frica, şi maĭ-maĭ să plîngă. Se lăsaŭ încet-încet jos şi rîdeaŭ iar, cînd se vedeaŭ în patru buşĭ la pămînt, scăpaţĭ de ameţeala statuluĭ în picioare. Uniĭ — maĭ micĭ — se gîndăciaŭ gîngurind. Uniĭ aveaŭ surioare saŭ frăţiorĭ maĭ mărişorĭ, cari se tăbîrciaŭ cu eĭ în braţe, le vorbiaŭ într'o limbă drăgălaşă şi se căzniaŭ să-ĭ adoarmă pentru a o şterge maĭ repede la joacă. Alţiĭ însă eraŭ singurĭ-singureĭ. Plîngeaŭ pîn' ce răguşiaŭ, şi, dacă mamele lor nu-ĭ auziaŭ şi nu veniaŭ la eĭ, se domoliaŭ din plîns, maĭ suspinaŭ o bucată de vreme, apoĭ îĭ fura somnul. Îĭ vedeaĭ zîmbind în vis saŭ

mişcînd buzele par'c'ar fi supt... Iar soarele din înnălţimile albastre le surîdea la toţĭ de-o potrivă, scăldîndu-ĭ în lumina luĭ binefăcătoare.

— Ce necăjiţĭ cresc sărmaniĭ de eĭ! se gîndi logofătul Vasile.

Aşa cresc flăcăiĭ voinicĭ şi fetele noastre frumoase, aşa cresc secerătoriĭ şi secerătoarele de pe lanurile auriĭ, aşa cresc adevăraţiĭ apărătorĭ aĭ ţăriĭ romîneştĭ!

Logofătul intrâ în locurile oamenilor. După cîtva timp văzu că un Rumîn nu-şĭ ţine linia luĭ din dreapta, ci se duce spre stînga, îngustînd ast-fel pogonul.

— Măĭ Mihaĭ, da' de ce-mĭ laşĭ clin în dreapta?

— Nu stric eŭ, domnule Vasilache: mi-a lăsat vecinul din stînga maĭ mult de-un pogon, că n'a ţinut linia.

Logofătul îl încolţi şi pe el, dar nicĭ el nu era vinovat.

Trebuia găsit cel care nu ţinuse întîiŭ linia, ci căutase a-şĭ micşora pogonul, lăsînd vecinuluĭ din dreapta maĭ mult de

secerat. După cît-va timp îl găsi logofătul. Era Pompieru.

— Va să zică tot tu te-aĭ găsit maĭ priceput?

— De ce, logofete?

— Da eştĭ chior? Nu vezĭ c'aĭ îngustat pogonul?

— Doamne fereşte! Eŭ mi-am ţinut linia mea.

— Aşa? Ia, vino 'ncoace!

Şi, luîndu-l cu el, dădu cu pasul de-a curmezişul loculuĭ şi la capătul de unde a început, şi la mijloc, şi, la capătul unde trebuia să iasă, dacă ar fi ţinut linia strîmbă ce apucase: lipsĭaŭ opt prăjinĭ pătrate.

— Văzuşĭ?

— De! Nu băgaĭ de seamă.

— Acum fă bine şi-mĭ ţine urma dreaptă că, de nu, te daŭ afară şi puiŭ om cu opt francĭ ziua, să mi-l secere în socoteala ta.

Şi logofătul porni încet pe hotarul moşieĭ. Ce oamenĭ cuminţĭ şi muncitorĭ şi cinstiţĭ Gălbiorenii ăştia! Şi între eĭ ce hoţ, ce viclean e Pompieru! Face satu' de ruşine!

Cînd se depărtă bine logofătul, Pompieru vorbi către un vecin :

— Cine dracu l'a maĭ adus şi p'ăsta p'aicĭ, mă ? Că nu maĭ pleac' odată, să-l văz cînd mi-oiŭ vedea ceafa!

Dar vecinul îĭ răspunse fără să se ridice de pe seceră :

— Vruseşĭ să-ĭ scoţĭ clinul şi nu s'a putut, haĭ ?

Ce maĭ de minciunĭ scornise Pompieru pe socoteala bĭetuluĭ logofăt ! Şi de cîte orĭ nu l-a pîrît la Căpitanul ! Dar coana Frăsinica îl scotea totdeauna pe logofăt cu dreptatea. Căpitanul îl asculta pe el, pe Pompieru, da din cap, dar, de putut, nu putea isprăvi nimic. Şi nu ştia cum să facă Pompieru, să înnegrească pe logofăt la stăpînĭ şi să-ĭ facă să-l dea afară...

Vasile mergea pe hotarul moşieĭ. Mergea domol, uitîndu-se din cînd în cînd peste cîmp. Tufe de mestecă se desluşiaŭ prin grîŭ. Florile de orajniţă stropiaŭ cu sînge margenile lanuluĭ.

Fluturĭ de toate mărimile şi de toate culorile goniaŭ din floare 'n floare, zburaŭ

peste grîŭ ca peste o apă, se băgaŭ afund în el o clipă-două, apoĭ răsăriaŭ maĭ departe, fîlfîind din aripioare şi pierzîndu-se în lumina cîmpuluĭ. Un ţîrîit necurmat de lăcuste suna 'n auz. Vitele nu maĭ aveaŭ odihnă de muşte. Ţărîna frigea, hainele ardeaŭ, lanul dogora. Gîndacĭ de toate felurile se desluşiaŭ printre firele de iarbă; furnicele harnice căraŭ merinde pentru iarnă. Pe cîmp, lumea noastră asuda, strîngînd aurul grîuluĭ ; printre ierburĭ, o altă lume maĭ mică, aproape nevăzută, se zbătea şi ea pentru traiŭ. Cîte-un calu-popeĭ albăstria pe d'innaintea ochilor, zbîrnîind ca un glonţ. Pe spice vedeaĭ icĭ-colo cîte-un bondar ca o pată de rugină. Iar din coprinsul ţarineĭ se ridicaŭ glasurĭ de fete marĭ care cîntaŭ, plecate pe seceră.

Vasile mergea pe hotarul moşieĭ, şi se gîndia să spuie oamenilor că trebuie să s'apuce de legat pe la chindiĭ, cînd zări un argat boieresc venind călare din spre curte.

— Dar asta ce-o maĭ fi ? se întrebă el, eşind în calea argatuluĭ.

— Domnule Vasilache, a spus conița să viĭ la Curte numaĭ de cît. Ți-am adus calu', să te ducĭ maĭ repede.

Logofătul încălecă :

— Despriponește-mĭ calul de colo și adu-mi-l la Curte.

Argatul porni spre calul logofătuluĭ. Pompieru-l luă la descusut:

— De ce chiamă conița pe logofăt la Curte ?

— Nu știŭ !

— Acasă-ĭ boierul ?

— Boierul n'a maĭ venit de la Curpen.

— Cred că nicĭ nu prea-ĭ duce doru' conița, haĭ ?

Pompieru rînjia. Și 'n mintea luĭ încolți un gînd răŭ. Știa pe Căpitan că-șĭ teme nevasta, și acuma vrea să 'ncerce înc'o lovitură...

Și iată că pe drum se zări, departe, un om călare. Pompieru-șĭ puse mîna streașină la ochĭ. Călărețul venia, dar venia domol. Peste cîtva timp s'a apropiat: era Căpitanul.. Pompieru porni la capul loculuĭ, spunînd din treacăt unuĭ vecin :

— Mă duc să-mĭ schimb priponu' la boĭ!

Cînd a ajuns la car, Căpitanul era la douăzecĭ de paşĭ de el. Boierul era întunecat de tot la faţă şi mînios. Pompieru-ĭ ieşi însă 'n cale:

— Ce-ĭ, mă?

— Bine, boierule!... Hm!

— Ce-ĭ mă, n'auzĭ?... Spune repede ce-aĭ de spus.

— Ia cu logofătu'-ăsta al dumneavoastră!

— Eĭ, ce-ĭ cu el?

— O să maĭ mănînce el şi la Paştele ălălalt ouă roşiĭ aicĭ?

— Da' de ce?

— Păĭ cît plecĭ dumneata undeva, doar dă cu nasu' pe cîmp şi tiva 'ndărăt la Curte. Ci-că-l cheamă coniţa! Da' eŭ cred că se 'nfundă pe undeva şi doarme pîn' se 'mpute. Ce-ar avea coniţa să-l cheme la Curte?! Uite, maĭ adineaorĭ a plecat; tot aşa ci-că l-a chemat coniţa...

Căpitanul nu zise nimic, ci porni maĭ departe. Vedea şi nu vedea înnaintea luĭ. Capu-ĭ ardea, îĭ zvîcnia, şi trupul luĭ zdrobit de nesomn îl durea, de par'c'ar fi fost

bătut cu maiul. Şi gîndul care-l rodea de multă vreme ca un vierme neadormit, începu iar să-l chinuiască... «femeia mea se ţine cu logofătul».

În acest timp Vasilache ajunsese la Curte, descălecase şi intrase în casele boieruluĭ. Coana Frăsinica-l aştepta la mescioara de lucru.

— Ştiĭ la ce te-am chemat, Vasilache?

— Nu, coniţă!

— Căpitanul văd că nu maĭ vine, şi mĭ-e teamă să nu i se fi 'ntîmplat ceva. Aş vrea să trimit pe cineva după el, dar n'am aşa un om maĭ dezgheţat. S'ar repezi pîn'la Curpen, şi i-ar spune că a venit un misit să facă ruptoarea preţuluĭ la grîŭ de pe loc.

— Mă duc eŭ, coniţă!

— Te ducĭ?

— Cum nu!

În liniştea dulce a odăiĭ, înnecată 'n umbra perdelelor groase, glasul coaneĭ Frăsinica părea o musică dulce. Era răcoare şi bine, şi mirosia a trandafirĭ. Dulcĭ, tremurate, limpezĭ ca un sunet de cristal picuraŭ cuvintele cucoaneĭ. Părul eĭ galben

ca aurul unduia 'n șuvițe mlădioase, ce se înnecaŭ 'n cocul bogat, în care licăria cînd și cînd un ac de chihlibar. Supt tăliuța de muselină i se ghicia sînul frumos, împlinit, de femeie în floarea vîrsteĭ.

Ceasul din părete bătea cadențat, fărîmînd veșnicia 'n clipe dulcĭ. O suliță de lumină se furișa prin perdele, aluneca dreaptă pînă pe covor, unde se frîngea, se fărîma 'n pulbere măruntă de aur, ce părea că fierbe.

— Ți-o fi sete, Vasilache! Să-țĭ daŭ o dulceață!

— Sărut mîna, nu vă maĭ supărațĭ pentru mine.

— Dar nu-ĭ nicĭ o supărare!

Coana Frăsinica ieși în prag, să strige servitoarea; dar aceasta urca 'n fugă scările:

— Coniță, vine boieru'?!

În acelașĭ timp se auzi un tropot de cal, și boierul se opri 'n dreptul ușiĭ și descălecă. Un argat îĭ luă calul, și-l duse spre grajd. Se scutură puțin pe haină și intră în casă.

— Aĭ venit? Tocmaĭ eram să trimit după tine.

— Te-am scutit de supărare!

Vorba luĭ tăĭa ca un cuţit.

Spusele luĭ Pompieru îĭ luminaŭ întunerecul din suflet, cum luminează un fulger noaptea. Şi ghimpele de gînd i se 'nfipse şi maĭ adînc în minte: «oare să fie adevărat»?

— Te poţi duce, Vasilache. Nu maĭ am nevoie de dumneata.

Logofătul plecâ.

— Nu maĭ aĭ nevoĭe de el, c'am venit eŭ, haĭ?

— Ce te-a găsit, omule? Orĭ nu ţi-e bine?

Căpitanul se uita piezîş ca un hoţ care vrea să dea o lovitură mişelească. Cu cravaşa bătea mereŭ pantaloniĭ prăfuiţĭ. În ochĭ îĭ licăria o asprime înfiorătoare. Apoĭ flacăra de răutate se stinse uĭmitor de repede, cum se stinge o lumină 'n bătaia unuĭ vînt tare. Îşĭ turnă un coniac, pe care-l bău dintr'o înghiţitură. Mînile îĭ tremuraŭ. Se plimba prin odaĭe cu paşĭ soldăţeştĭ... Maĭ bău încă treĭ coniacurĭ, şi după cîtva timp dădu de duşcă şi un pă-

hărel de rom. Faţa i se făcuse ca pămîntul. Căzu pe un scaun, gemînd:

— Iar am pĭerdut:

Şi coana Frăsinica, în loc să-l mîngîĭe cu o vorbă bună, cum făcea pîn'acum, îĭ răspunse 'nciudată:

— Maĭ bine te pĭerdeaĭ şi tu!

Căpitanul se sculă, ca muşcat de şarpe:

— Ce-aĭ spus?.. Ce-aĭ spus?

Înfruntarea aceasta neaşteptată din partea soţieĭ îĭ înveninase şi maĭ mult sufletul. Iar ghimpele de gînd i se 'nfigea tot maĭ mult în minte, îĭ răscolia adîncurile inimiĭ, îl durea de-ĭ venĭa să ţipe. Înnainta spre femeĭa luĭ cu pumniĭ strînşĭ, cu ochiĭ aprinşĭ de mînie:

— Ce-aĭ spus, *madamo?*

În gura luĭ şi în chipul cum l-a spus, acest cuvînt lua un înţeles de neţărmurită batjocură. Şi coana Frăsinica a înţeles unde bate bărbatul eĭ, s'a roşit pîn' la urechĭ, a rămas cîte-va clipe fără graiŭ, apoĭ, strîngîndu-şĭ toate puterile, a făcut un pas spre el, zvîrlindu-ĭ în faţă un răspuns crud:

— Trîntor obraznic!

Cravaşa a vîjîit o clipă, şi a izbit scurt, aspru în obrajiĭ femeiĭ. Aceasta a ţipat de şi-a sfîşiat sufletul şi ducîndu-şi mînile la ochĭ s'a prăbuşit pe covorul duşumelelor zbucnind în hohote de plîns cu sughiţurĭ...

III

Coana Frăsinica a căzut la pat: nu mînca, nu cerea nimic, nu maĭ cunoştea pe nimenĭ, vorbia 'ntr'aiurea.

Pe cine-avea ea? Părinţiĭ eĭ — Dumnezeŭ să-ĭ ierte! — se făcuseră de mult pămînt de oale. Unchiu-săŭ se prăpădise şi el, maĭ acum cîţĭva anĭ. Un singur frate — advocat în Bucureşti — nu s'a 'nvrednicit să vie s'o vază măcar odată.

Căpitanul? Sta lîngă ea pînă pe la miezul-nopţiĭ, pe un jeţ; apoĭ îl fura somnul, şi dormĭa de puteaĭ să taĭ lemne pe el. Rămînea doar Maria pîn' la ziuă. Dar de la o vreme a doborît-o şi pe ea somnul, şi într'o noapte logofătul, venind s'o întrebe cum iĭ maĭ e coaneĭ Frăsinica, o găsi dormind, lungită pe covorul duşumeleĭ.

Căpitanul se ducea să se culce la miezul nopţiĭ, şi dormia fără grijă pînă a doua zi la opt, cînd îĭ ducea servitoarea dulceaţa şi cafeaua. Atuncĭ se întindea, căsca şi întreba căscînd: «cum îĭ maĭ e coniţeĭ?».

Văzînd logofătul cum merg lucrurile, s'a hotorît să stea el lîngă bolnavă o parte din noapte. Trebuia să i se dea la fiecare ceas cîte o linguriţă de doctorie dintr'o sticluţă. Căpitanul fu bun-bucuros. Logofătul punea capul jos un ceas la amiază, maĭ aţipia de cu seară un ceas-două şi se înfiinţa pe-aproape de miezul nopţiĭ lîngă coana Frăsinica. În acest chip, Maria trebuia s'o îngrijească toată ziua, căpitanul de cu seară şi pînă pe la miezul-nopţiĭ, iar logofătul de aci pănă se revărsaŭ zorile, cînd scula pe Maria, şi el pleca la cîmp. Ce triste, pustiĭ şi lungĭ păreaŭ logofătuluĭ acele nopţĭ de vară! Se simţia une orĭ frînt, şi ar fi dormit tun stînd pe scaun. Atuncĭ se scula şi începea să se plimbe binişor prin odaie. Dar într'o noapte l-a biruit somnul. Capul, nemaĭ cumpănit de muşchiĭ gîtuluĭ, i s'a lăsat încet-încet la o

parte, apoĭ i se plecâ domol în jos şi căzu de odată greŭ pe mîinele-ĭ sprijinite pe genuchĭ. Dormia încovrigat de mijloc. Şi tocmaĭ atuncĭ a deschis şi coana Frăsinica ochiĭ şi a cunoscut ce-ĭ prin prejurul eĭ.

Logofătul ridicâ niţel capu'n sus, dar nu-l putu ţine nicĭ treĭ clipite. Capul, greŭ ca plumbul, îĭ căzu iar pe genuchĭ. Dar, după cîteva minute, deschise ochiĭ şi sări ars în sus, uitîndu-se la bolnavă. Aceasta-ĭ zîmbia. Logofătul se frecă la ochĭ, şi se dădu maĭ aproape de ea. Apoĭ, întrebă:

— Voiţĭ ceva, coniţă?

Bolnava făcu semn că nu. Vasile rămase la un pas de marginea patuluĭ. Faţa luĭ slăbită de nesomn şi de alergătură, arsă de soare, scorojită de vînturĭ părea maĭ lungă, maĭ tristă în lumina potolită din odaie. Bolnava se uita mereŭ la el...

O bătaie de àripĭ turburâ de odată liniştea nopţiĭ, şi un glas de cocoş răsunâ limpede, vesel în coprinsul curţiĭ boiereştĭ. După el urmară altele, şi, timp de cîteva minute, cucurigatul cocoşilor pluti peste satul adormit, vestind apropierea zileĭ. Apoĭ

liniştea căzu iar pe coprins, o linişte ca de mormînt. Logofătul se uitâ pe fereastră, apoĭ se duse de sculâ pe Maria. Bolnava îl petrecu din ochĭ, pănă ieşi din odaie, şi un fior de milă, amestecat cu alt-ceva, neînţeles, dar rănitor de dulce, îĭ străbătu tot sufletul. După o lună de zile s'a dat jos din pat.

Lumea din sat urla: «a bătut boieru' pe coniţa». De ce? Heĭ! De cînd tot şoptia sireacu' Pompieru ceva? Dar cine-ĭ da crezămînt?! Ia, acum s'aŭ dat lucrurile pe faţă. De ce-a bătut-o? Întrebaţĭ pe Pompieru, că vă spune el: «păĭ dac'a prins-o cu logofătu ziua 'n amiaza mare la curte!...» Oameniĭ cu scaun la minte nu daŭ însă crezămînt vorbelor luĭ Pompieru, căcĭ eĭ îşĭ făceaŭ socoteala următoare: «Dac'ar fi aşa cum spune el, apoĭ logofătul ar fi fost pălmuit şi gonit cu alaiŭ. Nu-ĭ asta! Dar ce să fi fost oare la mijloc?.. Cine ştie?».

Căpitanul părea că uitase cele întîmplate. Ducea aceiaşĭ viaţă de trîntor mulţumit de el însuşĭ şi deprins să aibă toate de-a gata la picioare. Un singur necaz picura amar în

sufletul luĭ: nu maĭ jucase de multă vreme cărţĭ, şi-ĭ sfîrîia inima de dorul uneĭ partide... S'apucase în cele din urmă să facă pasenţe saŭ să dea cu cărţile. Două ceasurĭ de dimineaţă făcea pasenţa luĭ Napoleon ; două după amiază pe aceia a Marieĭ-Teresa, iar seara s'apuca de 'ntindea cărţile pe masă, căznindu-se să scoaţă vre-un înţeles din aşezarea lor: «uite: *şase de caro*. Asta-ĭ veste... ...De la cine oare?... Uite: *craiul de ghindă*. Ăsta-ĭ logofătul... *Dama de verde*. Asta-ĭ nevastă-mea. ...Cade alăturĭ de lăgofăt... Uite: *popa de caro*. Ăsta-s eŭ... Cît colea şi eŭ... Uite şi «*marea*». Ăştia-s banĭ... De unde să primesc eŭ oare banĭ?!»

Dar coana Frăsinica, de şi se sculase după boală, nu prindea nicĭ dram de carne pe eă. Era aşa de slabă, încît ar fi bătut-o vîntul. Sufletul eĭ se 'mpietrise. Şi iată că în spre toamnă, pe la culesul porumbuluĭ, privind într'o dimineaţă spre poarta conaculuĭ, zări pe logofătul Vasile pornind spre cîmp. Din copitele caluluĭ se ridicaŭ noruleţĭ de praf. Şi coana Frăsinica simţi că-ĭ

pare răŭ, fără să-şĭ dea seama de ce. Dar cînd îl văzu seara venind de pe cîmp, par'că i se luâ o pĭatră de pe inimă, şi sufletul i se deschise de-odată, de-ĭ venĭa să cînte.

«Doamne, ce-o fi asta?» se întrebă ea seara cînd se culcă.

A doua zi iar aşa, a treia zi iar... tot aşa mereŭ. Îĭ era cum îĭ e unuĭ băĭat mic lăsat singur cîtva timp de-un frate maĭ mare.

Să fi scuturat oare adierea de milă ce trecuse prin făptura eĭ în noaptea aceia cînd s'a deşteptat, sămînţa dragosteĭ în sufletul eĭ oropsit? Saŭ să fi fost numaĭ atragerea ce o simte un suflet rănit spre cel ce s'a arătat bun cu el?!

Dumnezeŭ ştie cîte se pot ascunde în cutele unuĭ suflet omenesc!

E adevărat că sămînţa dragosteĭ ar fi găsit loc minunat de încolţit în sufletul eĭ, căcĭ ea nu ştiuse pîn'atuncĭ ce-ĭ dragostea, adevărata şi puternica dragoste, cu minunile, cu dorurile, cu arsurile, cu dulcea eĭ durere, cu adîncurile eĭ nepătrunse, cu farmecul eĭ mistuitor de suflete.

Se putea însă să fie numaĭ un sentiment de recunoştinţă, căcĭ obrajiĭ biciuiţĭ de cravaşă o ardeaŭ şi acum tot aşa de tare ca în ziua cînd a lovit-o Căpitanul, şi sufletul eĭ simţia că poate găsi adăpost şi sprijin şi scut în pieptul logofătuluĭ.

A venit iarna, cu nopţile eĭ lungĭ şi triste, şi coana Frăsinica nu închidea de multe orĭ ochiĭ pîn la ziuă. Se zvîrcolia în pat şi se gîndĭa sărmănica de ea: «Doamne, oare-l iubesc?!» Mintea eĭ tăgăduia cu asprime, dar inima-ĭ zvîcnia maĭ tare şi maĭ des cînd se întîmpla s'auză paşiĭ logofătuluĭ răsunînd greĭ pe pămîntul îngheţat. Apoĭ sentinţa evanghelistuluĭ îĭ răsuna limpede în minte: «femeia e datoare ascultare şi supunere bărbatuluĭ eĭ». Şi vorbele acestea par'că eraŭ scrise cu slove de foc pe păreţiĭ odăiĭ şi, încotro 'ntoarcea capul, le vedea. Atuncĭ îşĭ trăgea plapoma peste ochĭ, şi-şĭ ţinea răsufletul cald. Ghemuită în plapomă, se gîndia că ea a ţinut ca o sfîntă calea dreaptă şi grea a cinsteĭ şi a jertfiriĭ pentru bărbatul eĭ care a biciuit-o cum biciueştĭ un biet dobitoc. Şi obrajiĭ

înfierbîntaţĭ simţiaŭ şi atuncĭ arsura de foc a cravaşeĭ...

Vîntul vuia pe afară, şuiera, plîngea prin hornurĭ, suspina pe la ferestre ca un suflet rătăcit, zgîlţîia tabla de pe acoperiş şi trecea maĭ departe mînios, întunecat. Şi atuncĭ coana Frăsinica nu maĭ putea ţinea; se da jos din pat, aprindea candela la icoană, şi îngenuchia, şi se ruga. Dar într'o noapte, pe cînd se ruga aşa, i s'a părut că Sfîntul din icoană are ochiĭ ca aĭ logofătuluĭ, şi, cînd luă maĭ bine seama, sări speriată în sus, şi cît p'aci să ţipe: ochiĭ logofătuluĭ licăriaŭ pe icoană.

A venit ~~apoĭ~~ primăvara, curăţind apele de sloĭ, aburind ţarinile, înflorind pămîntul, întinerindu-l, deşteptînd pădurile, risipind în văzduh pulbere de dorinţĭ tulburătoare.

Logofătul pusese ovăsul în mustul zăpeziĭ, şi acum ara de orz. Pe cîmp eraŭ numaĭ plugurĭ. Glasurĭ de copiĭ şi de fete răsunaŭ pe 'ntinderea ogoarelor scrijălate de fiarele plugurilor, răsturnate pe cormană.

Grîul ieşise bine 'n primăvară, şi logofătul se ducea maĭ la fiecare două-treĭ zile

să-l vadă. Şi nu ştia nicĭ el de ce i se părea viaţa maĭ dulce şi primăvara maĭ împodobită, şi cerul maĭ albastru. I se părea că de cînd e el n'a maĭ trăit zile ca acelea, că primăvara n'a avut maĭ multă ispită în aierul eĭ călduţ ce răscolia inimile şi da viaţă semănăturilor. Îĭ venia să deschidă braţele şi să strîngă 'n ele o făptură iubită, şi de multe orĭ pofta asta îl stăpînia atît de mult, încît ar fi strîns în braţe aierul ce nu se poate strînge. Şi-atuncĭ sorbia cu lăcomie vîntul uşor al primăveriĭ. Viorelele începuseră a se ivi pe ogoare, şi pogoniciĭ le rupeaŭ şi le puneaŭ la pălăriĭ, mergînd apoĭ pe lîngă boĭ şi fluierînd de să s'aprinză văzduhul.

Într'una din zile, logofătul porni tot aşa de la plugurĭ să maĭ dea o raită pe la ovăs. Un iepure se saltâ de-odată dintr'o brazdă de ogor de cu toamnă şi o tuli 'n spre plugurĭ. Plugariĭ-l zăriră şi începură a-ĭ chiui. Iepurele goni nebun de frică, şi se pierdu 'ntr'un tufiş de mărăcinĭ de pe moşia vecină. Un uliŭ se scălda 'n albastrul înnălţimilor, în mişcărĭ line.

Şi iată că de-odată răsări 'n drumul logofătuluĭ un partal de loc, mare cît o arie, şi plin de viorele. Nu se maĭ vedea pămîntul supt covorul lor albastru; aĭ fi zis că le pusese cineva acolo, una lîngă alta.

Logofătul descălecâ, smulse cîteva din ele cu cepele din pămînt, şi le aşeză cu grijă în buzunar. Îşĭ alese apoĭ cîteva fire, pe care şi le puse la pălărie. Apoĭ îşĭ împodobi şi fugarul la urechĭ. Cum eraŭ aşa împodobiţĭ, aĭ fi zis că logofătu-ĭ un colăcer al primăvereĭ. După cîtva timp un gînd se desluşi bine în mintea luĭ: să se ducă la curte şi să dea coniţiĭ cepşoarele de viorele. Coana Frăsinica iubia florile ca orĭ-ce femeĭe, dar îĭ plăceaŭ maĭ cu osebire florile de cîmp. În toţĭ aniĭ ieşĭa cu trăsura, primăvara, şi, unde vedea viorele, se oprĭa, le scotea din pămînt şi le punea în glastre, cum ajungea la Curte. Anul acesta însă nu se dusese.

Cînd văzu pe logofăt cu viorelele, maĭ-maĭ să bată din palme cum fac copiiĭ micĭ, şi obrajiĭ galbenĭ i se împurpurară ca bujoriĭ:

— Aŭ ĭeşit viorelele, Vasilache?

— O, sînt o grămadă, coniţă.

— Unde?

— În lanul de lîngă dealul Lipanuluĭ.

— Ştiĭ ce?.. Să mergĭ mîĭne să mi le arăţĭ.

A doua zi, coana Frăsinica porni în docăraş cu un argat din curte drept vizitiŭ. Logofătul călărĭa pe lîngă ea. Cînd aŭ ajuns în dreptul lor, docăraşul s'a oprit în drum, şi ea s'a dat jos. Logofătul a legat calul de arcurile docăraşuluĭ. Vizitiul rămase 'n drum.

— Le vedeţĭ, coniţă? Uite... de-aicĭ se văd!

Ea făcu semn că da, dar logofătul băgă de seamă că ea nu le văzuse încă.

Şi, tocmaĭ cînd se apropiară bine de ele, ea făcu un «ah!» şi iuţi pasul.

Se depărtară, şi începură a culege. Ea, maĭ nerăbdătoare, n'avea astîmpăr şi săria repede de la un loc la altul.

Pămîntul era moale ca puful, şi picioarele se afundaŭ în el. «Doamne, ce frumoasă-ĭ viaţa!» — se gîndia coana Frăsinica... Soa-

rele mîngîia; razele luĭ eraŭ adormitoare de dulcĭ. Şi gîndul coaneĭ Frăsinica îĭ împrospăta durerile vieţiĭ trecute 'n tovărăşia Căpitanuluĭ: nopţile chinuitoare cînd îl aştepta cu masa pînă tîrziŭ, mîncînd apoĭ între oftaturĭ; tresăriturile la orĭce paşĭ ce răsunaŭ maĭ deosebit în stradă: «ăsta-ĭ el!». Apoĭ traiul eĭ de pusnică la ţară, grijile eĭ de la început, uşurarea lor cu venirea logofătuluĭ, petrecerea de la Zamfirescu şi... arsura cravaşeĭ. Sufletul eĭ răscolit, răvăşit se topia de dorul uneĭ mîngîierĭ calde, şi o jale ne maĭ cunoscută i se ridică de odată 'n el, şi biata femeie simţia că trebuie să spuie cuĭ-va că-ĭ nenorocită, că maĭ bine ar fi să moară decît să maĭ ducă o asemenea viaţă.

— Vasilache!

— Aud, coniţă.

Dar în minutul următor coniţa părea că uitase de ce chemase pe logofăt. Era ocupată cu băgare de seamă să scoată din pămînt o ceapă de viorea, ce era pe semne prea adîncă. Şi sufletul eĭ curat ca de sfîntă se topia 'n lacrămĭ de diamant, ce picuraŭ

fierbințĭ și răpezĭ pe albastrul gingaș al viorelelor.

— Nu e nimic!... Nu puteam scoate-o ceapă, dar acum am scos-o!

Ah! ce greŭ se smulg une-orĭ viorelele din pămînt!

Coana Frăsinica sta minute întregĭ pînă scoate cîte una... Și tot pe cele micĭ le înnemeria...

— Vasilache!

De astă dată vocea era învăluită 'n lacrimĭ, se vedea cît de colo că plînge, și logofătul alergă spre ea. Dar coana Frăsinica părea încremenită pe loc: cu genuchiĭ afundațĭ în pămîntul afînat al ogoruluĭ fraged, sprijinită 'n mîinĭ, cu fruntea plecată pînă pe țărînă. Glasu-ĭ amuțise 'n gît, dar trupu-ĭ era zguduit de suspinele ce nu le maĭ putea opri.

Ațĭ văzut vre-odată cum vine zăporul? Se umflă apa pe supt ghiață, o ridică 'n sus, o sparge, năvălește pe malurĭ și înneacă ce-ĭ iese 'n cale. Și sufletul eĭ curat, oropsit, s'a rupt de zăporul îngrozitor al desnădejdeĭ, iar lacrimile-ĭ ferbințĭ picuraŭ

acum pe viorele, pe ţărîna ogoruluĭ unde picaseră atîtea şi atîtea şiroaie de sudorĭ şi de lacrămĭ ţărăneştĭ la strînsul auruluĭ stors din el...

IV.

Martor îĭ e Dumnezeŭ Sfîntul că ea 'şi-a păstrat trupul neatins de mînă străină. A suferit, a înghiţit în ea amarul durerilor şi nu s'a plîns nimănuia. Şi viaţa în loc să se lumineze şi pentru ea, se întuneca din ce în ce maĭ mult şi se 'nrăia. De maĭ multe orĭ s'a pomenit cu Căpitanul în odaie la ea, prin puterea nopţiĭ, şi totdeauna o bruftuia ca pe o servitoare şi-o amăra cu imputarea că ea face ochĭ dulcĭ logofătuluĭ. Ea tăcea şi nu-ĭ răspundea nimic. Dar într'o noapte s'a pomenit cu el, beat, şi mînios.

— Scoal'.

Femeia s'a ghemuit în plapomă.

— Scoal' să te judec.

Ea s'a sculat, şi 'şĭ-a luat o fustă pe ea. Apoĭ, cînd i-a venit bine, a smuls şalul de pe scaun şi l-a aruncat pe umere fugind

din odaie. Căpitanul a plecat mătăhăind după ea. Dar ea descuiase uşa şi plecase. El căzu de-a curmezişul uşiĭ, pe d'innăuntru.

Unde să se ducă ea? La a cuĭ uşă să bată şi să ceară adăpost?... Dacă o va întîlni vre-un argat, umblînd aşa prin curte, singurică, prin puterea nopţiĭ? S'a lăsat pe un maldăr de fuscele, plîngînd cu faţa ascunsă 'n şal. Dar de la o vreme frigul îĭ pătrunse mădularele şi ea porni să intre în casă: uşa era încuiată pe dinnăuntru. A rămas cîtva timp pe scărĭ, ghemuindu-se în şal, suflînd repede spre a se încălzi. Apoĭ începu să tremure din toate încheieturile, căcĭ răcoarea nopţiĭ o răzbise. S'a sculat şi a 'nceput a da ocol caseĭ ca o stafie. De la un timp, simţi că o lasă puterile şi porni să bată la fereastra logofătuluĭ. Cum îĭ zvîcnia inima! Ce-o să zică el cînd o vedea-o? Cum să se arate ea, stăpîna, aşa în faţa luĭ? Dar frigul o rupea, o pişca, o biciuia, şi trupul cerea adăpost. S'a apropiat de fereastră şi s'a lipit de ea, ascultînd. Tăcere de mormînt plutia prin prejur. Bătu în fereastră, şi i se păru că a

bătut prea tare. Logofătul n'auzi. Maĭ bătu odată — de astă dată maĭ tare.

— Eĭ! Ce-ĭ? se auzi din casă.

Vocea logofătuluĭ părea maĭ groasă, amenințătoare, cum e vocea omuluĭ rupt de oboseală căruia-ĭ stricĭ somnul cînd e maĭ dulce, cum e vocea omuluĭ deprins să se scoale la orĭ-ce ceas din noapte, să dea piept cu orĭ-ce.

Femeia a fugit, speriată, dîndu-se după pătulul de porumb.

Logofătul ieşi din casă, cu un ciomag de corn în mînă. Umbla tiptil, căcĭ luĭ nu-ĭ părea lucru curat să-ĭ bată cineva'n geam şi, cînd iese'n curte, să nu maĭ vadă pe nimenĭ. Se duse prin grajdurĭ, dădu pe la şirĭ, veni pe la magazia de bucate şi se abătu pe la pătul.

O mogîldeaţă neagră se desluşi, lipită de scîndurile pătuluĭ:

— Măĭ, care eştĭ ăla? întrebă logofătul.

Mogîldeaţa nu zicea nimic. Logofătul se apropia cu ciomagul ridicat:

— Măĭ, care eştĭ, că daŭ!

— Şşşt! Tacĭ, Vasilache, că eŭ sînt!

Logofătul rămase trăsnit. Ciomagul îĭ căzu din mînă.

Femeia zise clănţănind:

— Du-mă undeva că mi-e frig.Mor de frig.

Era moale ca de cîrpă, şi logofătul putea face ce vrea cu ea. Dar el, înţelegînd de ce-a fugit coana Frăsinica afară, prin puterea nopţiĭ, a pus pe ea surtucul luĭ blănit şi, sprijinind-o de braţ, s'a dus cu ea la casele boiereştĭ. Femeia rămase lîngă uşă; el bătu la geam:

— Boĭerule!... Boĭerule!

În acest timp coana Frăsinica se gîndia la curăţenia de suflet a acestuĭ logofăt care nu vrusese s'o ducă la el în odaie, de unde n'ar fi putut ieşi la ziuă fără s'o vază argăţimea.

— Boĭerule!... Boĭerule!...

Căpitanul blodogori un răspuns de om somnoros.

Dar logofătul nu-l slăbi:

— Boĭerule!... Boĭerule!

În cele din urmă Căpitanul se sculă şi veni la fereastră.

— Ce-ĭ?

— Scoal' boïerule, că ard şirele de fîn din baltă.

— Ce spuĭ?

Şi Căpitanul veni de descuè uşa. Dar n'apucâ să iasă afară căcĭ umărul logofătuluĭ împinse uşa, dînd-o de perete, şi coana Frăsinica se strecură înăuntru.

— Nu ţĭ-e păcat de Dumnezeŭ, boïerule, să chinuïeştĭ aşa un suflet de femeïe?

— Ce?.. Ce?.. Cum îmĭ vorbeştĭ *tu* mie?

— Îţĭ vorbesc ca un om cinstit.

— Stăĭ niţel, să-ţĭ arăt eŭ!

Căpitanul dădu să intre în odaïe spre a-şĭ lua revolverul, dar logăfătul îl prinse de braţ şi-l strînse cu putere:

— N'aĭ să-mĭ arăţĭ nimic. Să-mĭ daĭ socoteala aci, pe loc, să plec de ţi s'a urît cu mine.

Coaniĭ Frăsinica-ĭ fulgeră de-odată prin cap traiul ce-o aştepta, după plecarea logofătuluĭ, şi sări:

— Să plece el, trîntorul şi nelegiuitul, că el m'a mîncat friptă.

Căpitanul plecă 'n pămînt capul. Braţul strîns în minghineaua puternică a mîniĭ logofătuluĭ îl durea, şi el se căsnia să scape.

Coana Frăsinica încuie uşa de la odaia luĭ, şi logofătul îl lăsă din strînsoare. Căpitanul se domoli şi zise :

— De ! Am fost cam băut !

Apoĭ îşĭ ridică mîna încet, ca pentru a şĭ-o trece pe frunte, şi cînd iĭ veni bine, pălmui pe logofăt. Acesta se făcu roşu ca racul şi se răpezi :

— Aşa merge treaba ?

Dar coana Frăsinica se puse răpede între eĭ :

— Lasă-l Vasilache !

Logofătul rămase cu braţele 'n aier, ca două limbĭ de cleşte îngrozitor care strînge pînă omoară. După roşiaţa ce i se urcase în obrajĭ faţa i se făcuse albă-vînătă, şi ochiĭ fulgeraŭ. Căpitanul se dădea mereŭ îndărăt, pînă ajunse la uşă, de care se rezemâ. Apoĭ, ca un om care se căieşte de cele făcute, bîlbîi.

— De Vasilache !... Cine strică ? Aşa sînt eŭ, iute.

Era o cerere de iertare în cuvintele astea. In sufletul luĭ de om slab, fără nicĭ-un dram de voinţă, fricos, se sălăşlui repede o teamă

groaznică: «logofătul îmĭ dă una şi mă omoară». Iar logofătul văzu 'n curînd că n'are ce fărîma 'n pumniĭ luĭ de plumb, că n'are ce strînge 'n braţele luĭ de oţel. Braţele-ĭ căzură jos, atîrnîndu-ĭ pe lîngă trup.

— Aşa sînt eŭ, bre Vasilache: maĭ iartă şi d-ta!

Şi logofătul l-a iertat, că nu era om răŭ la suflet, dar îşĭ puse în gînd să plece după ce o sfîrşi ogoarele. Iar lucrurile aŭ intrat iar în matca obişnuită, şi zilele aŭ fost aceleaşĭ pentru logofăt: muncă de dimineaţă pînă seara.

Ci Căpitanul nu maĭ ĭeşea cu zilele din casă în timpul din urmă. Bea, bea şi fuma, şi făcea pasenţe şi trîndăvĭa pe jeţurĭ saŭ pe canapea. Obrajiĭ i se buhăiseră şi înnălbiseră, de par'că eraŭ fierţĭ în leşie. Ochiĭ eraŭ totdeauna turburĭ. Cînd ĭeşia prin curte, părea mînios pe toată lumea şi nu se putea să nu pălmuĭască vre-o slugă cine ştie din ce lucru de nimic. La masă rămînea une-orĭ cu ochiĭ ţintiţĭ într'un colţ al odăiĭ, şi sta nemişcat multă vreme, dus pe gîndurĭ. În vre-o două rîndurĭ i s'a nă-

zărit că nu e bună mîncarea și, făcînd farfuriile țăndărĭ, a plecat bombonind. Cînd se ducea pe cîmp, îl apuca une-orĭ toane de veselie și se lua de glumă cu oamenii. Apoĭ, fața i se 'ntuneca, de odată, cum se 'ntunecă cerul primăvara, și pleca iar în neștire, hoinărind pînă pe sub seară. Aĭ fi zis că-ĭ un cîĭne care vrea să turbeze.

Nopțile nu le dormĭa bine; era chinuit de vedeniĭ urîte și se scula asudat, aprindea lampa și rămînea așa cu fața 'n sus, cu ochiĭ în tavan. Într'o noapte i se păru că vede pe tavan o mînă neagră, ca de arap. Dintru'ntîiŭ n'a prea luat-o 'n seamă, ci întoarse capul liniștit într'altă parte. Dar, după cîte-va minute, îĭ veni în minte vedenia și întoarse din noŭ capul, să se uĭte în tavan: nu maĭ era nimic.

Inima-ĭ bătea des, și urechile îĭ vîjîiaŭ. Apoĭ mîna se arată din noŭ, de astă dată deslușită: neagră, osoasă, ca de arap mort. Căpitanul sări ars din pat și începu să se plimbe prin odaie. Bău un păhar cu apă, să-șĭ stingă arsura de sete ce o simția 'n gît. Une orĭ se opria să asculte: prin ure-

chile luĭ trecea un necurmat șuier ca de mașină, amestec de zgomot nedeslușit de vocĭ omeneștĭ îndepărtate cu urlete de vînt înfuriat în nopțile lungĭ de iarnă.

Deschise fereastra să respire aierul nopțiĭ. Se rezemă de pervaz și ținti ochiĭ în întunerec. Toată ființa luĭ era într'o chinuitoare încordare. Par'că trebuia să se 'ntîmple ceva deosebit, ceva îngrozitor în fie-ce clipă ce urma să vie. Noaptea era liniștită. Numaĭ un crîsteiŭ n'avea somn într'o fîneață, și glasul luĭ aducea cu sgomotul scîrțîitor al unuĭ fierăstrăŭ. Prin iarbă aproape de fereastră, se auziaŭ fîșîiturĭ ușoare. În depărtare, o ceată de flăcăĭ cînta pe uliță. Apoĭ un glas, maĭ subțire, se ridică din ceată, un glas supțire de flăcăŭ:

«Arză-te focu', băiete!
«Mult mă sărutașĭ cu sete:
«Mi-a plesnit cămașa'n spete!»

Cîntecul pluti cîtva timp pe sat, neliniștind somnul celor fete, apoĭ muri.

Căpitanul îl ascultă pîn' la sfîrșit: par'că ar fi auzit atuncĭ întăia oară un cîntec țărănesc plin de înțeles.

De odată apoĭ s'a ridicat în sus, căcĭ i s'a părut c'aude pe cineva în urma luĭ. Nu se'ntoarse însă cu faţa spre odaie. Nu! Sta lîngă fereastră, în picioare, cu ochiĭ zgîiţĭ, ascultînd tăcerea d'inprejurul luĭ. Apoĭ, strîngîndu-şĭ tot curajul, închise pumniĭ şi se răsuci pe călcîie ca o sfîrlează, ca pentru a prinde pe cineva pe neaşteptate.

În odaie nu se simţia nimic. Lampa începuse să fumege. El o închise, apoĭ îĭ dădu iar fitil. Prin cap îĭ vîjîia furtună groaznică. Şi de-odată i-a răsărit în minte, în vălmăşagul minţiĭ luĭ, chipul logofătuluĭ, şi o mînie de fiară spurcată îĭ zgudui măruntaiele. El, logofătul, veneticul, i-a stricat luĭ casa cu coana Frăsinica. Pînă cînd însă?... Pînă cînd să fie terfelit prin noroiŭ numele Căpitanuluĭ Ilie Georgescu?...

Un fulger scăpără de-odată'n noapte, şi un tunet îndepărtat urmă după el. Apoĭ fulgerele se îndesiră, se apropiară, tunetul începu să se lase spre Gălbioara, şi în curînd ploaia prinse a cădea pe pămîntul ars de sete. Picăturile eĭ marĭ, dese băteaŭ în geamurĭ ca nişte degete supţirĭ. Căpitanul

trase sertarul meseĭ şi luă din el revolverul. Ploaia ţuruia mereŭ în fereastră, răpăia pe coperiş, se abătea une orĭ în trîmbe marĭ, ce păreaŭ că vor să'nnece pămîntul. Căpitanul stătea neclintit pe marginea patuluĭ, cu revolverul lîngă el, cu ochiĭ ţintiţĭ pe dungile covoruluĭ. Părea că'nnumără, că socoteşte ceva. Într'adevăr socotia cîte vergĭ roşiĭ sînt pe covor. Dac'or fi cu soţ, îl omoară pe logofăt; dacă nu, îl lasă cu zile. Una, două, treĭ, patru, cincĭ, şase, şapte! Eraŭ şapte! Număr fără soţ.

Nu se poate! Trebui c'a greşit el la numărat! Începe din noŭ, zăbovind mult la fiecare vargă: două, două, două... treĭ.. treĭ! Tot şapte sînt! Staĭ! Ĭa cărţile de pe masă, alege treĭ din ele şi le aşează una lîngă alta pe pat cu faţa în jos.

Dac'o ĭeşi un roşu, îl omoară! Plimbă mult şi încet mîna pe deasupra lor fără a îndrăzni, fără a şti pe care să o tragă... P'asta!.. Nu!.. P'asta o cunoaşte el de pe dos că-ĭ fantele de cupă. P'asta!.. Era un cincĭ de spatiŭ... Şi revolverul fu băgat iar în sertarul meseĭ...

A doua zi soarele răsări luminos pe un cer albastru cum rar se vedé. Văzduhul, primenit, chema, ademenĭa cĭocîrliile în înnălţimile luĭ curate. Grădina era tot un miros de salcîmĭ. Pe frunzile pomilor scînteĭaŭ ca nişte pietre scumpe picăturile de apă. Iarba brazdelor părea întinerită, şi verdele eĭ frumos odihnia sufletul coaneĭ Frăsinica. Pe lîngă ea treceaŭ rîndunele în zborul lor iute, ca nişte suveicĭ întunecate, în urzeala luminoasă a văzduhuluĭ. Copaciĭ, tufişurile de liliac, vetrele de florĭ, brazdele de iarbă, toate păreaŭ însufleţite de un puternic dor de viaţă. Şi coana Frăsinica simţi în clipele acelea că e o mare mîngîĭere, dar şi o durere să poţĭ trăi ca femeĭe, nenorocită, în grădina părintească în care a răsunat odată rîsul tăŭ limpede, drăgălaş, de copilă fericită, iubită, scăldată 'n lumina soareluĭ ce ne surîde la toţĭ. Bobociĭ de trandafirĭ ce începeaŭ a se deschide pe alocurĭ, păreaŭ că-ĭ şoptesc: «de dragul tăŭ înflorim noĭ, stăpîno!». Iar prin salcîmiĭ înspumaţĭ de floare trecea un vesel freamăt de frunze...

Şi iată că pe o potecuţă se zări deodată Căpitanul. Faţa luĭ era albă ca varul. Par'că abĭa se sculase după o boală îndelungată. Venĭa rezemat în baston, ca un moşneag. Se lăsă pe bancă lîngă soţia luĭ. Aceasta îl văzu atît de stîns la faţă, şi sufletul i se umplu de milă:

— Ce-ĭ cu tine, bre omule?

Căpitanul îşĭ lăsă capul pe piept, şi nu scoase nicĭ-un cuvînt. Printre frunze se urziaŭ fire supţirĭ de lumină. Pe alocurĭ tremuraŭ, se aprindeaŭ, şi atuncĭ pomiĭ aveaŭ înfăţişarea unor pomĭ din poveştĭ: cu roade cu totul şi cu totul de aur. Păsărelele cîntaŭ în ciripiturĭ. Peste întinderea cîmpuluĭ unduia smaraldul grîuluĭ noŭ. Şi peste toate plutia, pe toate le mîngîia lumina soareluĭ care face să se mişte viaţă nouă 'n sînul pămîntuluĭ şi coace holdele auriĭ...

Căpitanul sta mereŭ cu capu 'n piept. Apoĭ după cîtva timp, oftă din greŭ şi, rupîndu-şĭ par'că ceva din suflet:

— E răŭ cu mine, Frăsinico!

— Da' ce aĭ, omule?

Căpitanul îĭ spuse ce nopţĭ chinuite du-

cea el de la o vreme încoace, ce vedenie urîtă îl frămîntase astă-noapte.

— Prea staĭ închis în casă. Ar trebui să maĭ ieşĭ şi tu pe cîmp, prin baltă.

Căpitanul oftă iarăşĭ şi întoarse capul spre Dunăre. Apa, fărîmată 'n unde micĭ, curgea repede, tăcută, par'că s'ar fi grăbit să ajungă undeva la un timp hotărît. Pe malul cel-lalt, se zăriaŭ nişte tîrle omeneştĭ, iar dincolo de ele începea «balta» cu iezere, cu jăpşĭ, cu privale, cu grindurĭ, cu stufăriĭ şi cu păpurişurĭ...

La o săptămînă după aceasta, logofătul era să se ducă în baltă, să măsoare nişte fîn care trebuĭa cosit de oamenĭ în dijmă. Locurile le luase cu arendă logofătul de la Stat, pe seama moşieĭ Gălbioara. Coana Frăsinica stătu cu gura pe Căpitan:

— Du-te şi tu, Ilie, să-ţĭ maĭ treacă din vreme. Ia şi puşca, poate că 'mpuştĭ ceva.

Căpitanul plecă cu oameniĭ, în luntre. Pompieru şi cu un altul trăgeaŭ la opăcinĭ ; logofătul ţinea cîrma. Bătea un crivăţ straşnic. Apa se ridica în valurĭ marĭ, verzĭ, înspumate 'n creste. Şi valurile gonĭaŭ

unele după altele, ca balaurii; iar apa era maĭ grea. Luntrea se suia pe suişurĭ de apă, plutia pe spinărĭ de valurĭ, se povîrnĭa şi cădea 'n găvane adîncĭ, înconjurate de jur împrejur de valurĭ. Din cînd în cînd, cîte-un val maĭ mare venĭa, venĭa de credeaĭ că stă să 'nghită luntrea, dar aluneca pe dedesuptul eĭ, şi din goană stropia peste usna luntriĭ cu spumă. Un Rumîn sta cu ispolu 'n mînă, să sleĭască luntrea. Pe tot latul Dunăriĭ vuia un vuet necurmat de apă şi de vînt...

Cînd aŭ dat dincolo, logofătul porni cu oameniĭ spre Grindu' Moraruluĭ, ĭar Căpitanul se 'nfundâ prin păpurişul de prin jăpşile apropiate. Avea cisme cu carîmbiĭ înalţĭ, pînă peste genunchĭ, şi putea răzbi prin mocirlele bălţiĭ. Păpurişul cînta, unduĭa în bătaĭa vîntuluĭ. Pănăşiţa mlădia fără odină. Vremea se'nchisese de tot. Căpitanul trase în vre-o două raţe, dar nu le nemeri, şi, după cîtva timp, ĭeşi pe grind şi se tolăni 'ntr'o tufă de unghia găiĭ.

Grindul, lat de vre-o cincĭ stînjenĭ, era mărgenit de mlăştinĭ pline de păpuriş des.

Vîntul trecea peste întinsul bălţiĭ şi frămînta firele din margine, unduia vîrfurile firelor de maĭ la adînc. Şi era ceva deosebit în şoaptele păpurişuluĭ, căcĭ Căpitanul le asculta cu multă băgare de seamă. De la un timp, începu a ridica 'n sus capul şi a se uita pe grind. Par'c'ar fi aşteptat pe cineva. Descărcâ puşca, şi o încărcă cu alice marĭ... După cîtva timp zări pe logofăt venind spre el. Era departe însă. Căpitanul se săltâ din tufa de unghia găiĭ şi se furişă în păpurişul din faţă. Glasul logofătuluĭ se auzi pînă la el:

— Boĭerule, uĭu, boĭerule!

El sta în păpuriş şi nu răspunse nimic. Din cînd în cînd se trăgea maĭ spre margine şi scotea capul maĭ la lumină, uĭtîndu-se spre logofăt. Acesta era ca la o bătaĭe bună de puşcă, şi venĭa mereŭ.

Se maĭ opri şi maĭ chiui odată, apoĭ stătu mult în loc părînd că se gîndeşte. Crezînd că boĭerul s'o fi dus la luntre, intrâ în păpuriş, maĭ la deal de unde sta Căpitanul. Acesta se luă după el. Mergea repede, fugind aproape, pe margenea grin-

dului. Cînd a ajuns în dreptul liniei unde credea că-ĭ logofătul, se afundâ în păpuriş. După cîtva timp, îl zări. Logofătul, auzind paşĭ în urma luĭ, se'ntoarse, şi se uitâ să vază cine-ĭ. Căpitanul se lămuri printre firele de papură :

— Da' unde-aĭ fost, boĭerule, că ţĭ-am chiuit de vre-o două orĭ.

Căpitanul stătu în loc şi-şĭ scoase puşca de pe umăr :

— Te-am auzit, dar nu ţĭ-am putut răspunde, că eram la pîndă. Pîn' să ĭes în grind, să-ţĭ fac semn, dumneata pĭeriseşĭ.

Eraŭ acum la vre-o zece paşĭ. Căpitanul luă la ochĭ.

Logofătul credea că boĭerul vrea să glumească şi deschise gura spre a zice : Buum ! Dar alicele-l podidiră în gură, în ochĭ, în cap, pe toată faţa, şi el căzu bîltîcîind în mocirlă.

Căpitanul o luă la goană prin păpuriş. Păpurişul urla, se mişca, plîngea, îĭ striga: «ce-aĭ făcut, ce-aĭ făcut ?». Porni spre malul Dunăriĭ, dar, cînd ajunse 'n lumina marginiĭ desişuluĭ de papură, se dădu în-

dărăt, ca o fiară ce stă la pîndă, şi simţi că n'o să poată ajunge pînă la Dunăre, necum să treacă 'n Gălbioara. Dar gîndul că va trebui să însereze în păpurişul unde răpusese pe logofăt, i-a dat puterĭ, şi l-a gonit afară. Cînd ajunse pe malul Dunăriĭ, găsi nişte Rumînĭ carĭ treceaŭ la Gălbioara cu nişte maldăre de papură 'n luntre.

— N'aţĭ văzut pe logofătu-ăla al mĭeŭ pe aicĭ, oamenĭ bunĭ?

— Nu l-am văzut, boĭerule.

— Cînd daţĭ dincolo?

— Uĭte chĭar acuş.

— Merg şi eŭ.

— Haĭ, boĭerule!

Oameniĭ împinseră luntrea de la mal, şi luntrea începu să salte pe apă. Căpitanul se ghemui între capetele maldărilor şi başul de d'innapoĭ al luntreĭ. Oameniĭ il poftiră pe maldăre saŭ pe pisc, dar el nu voi, spunînd că nu prea-ĭ învăţat cu apa şi-l ĭea ameţeala. Aşa şi era. Cînd vedea curgerea, frămîntarea aceaĭa fără preget a apeĭ, îĭ venea să sară în ea, căcĭ gîndul omoruluĭ ce făptuise, îĭ ardea în cap ca

un fier roşu. De vre-o două orĭ, a 'nchis din ochĭ, încreţinînd faţa toată. Cînd a ajuns la curte, tremura vargă. N'avea tăria să 'nfrunte păcatul ce şi-l luase pe suflet. Coana Frăsinica îl întrebă unde a rămas logofătul...

— Nu ştiŭ, că noĭ ne-am despărţit cum am dat dincolo. El s'a dus cu oamenii...

Vocea-ĭ era schimbată; era ca un glas de om pe care îl prind frigurile, şi coana Frăsinica băgă de seamă că trebuĭe să fie ceva la mijloc.

— Să trimitem pe cineva după el!

— Lasă-l femeĭe, că vine el!

Dar logofătul n'a maĭ venit.

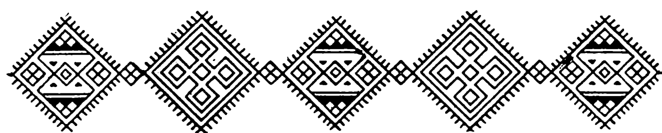
Leşul luĭ se afunda mereŭ în mlaştina păpurişuluĭ des, prin care treceaŭ suspinele vîntuluĭ ca un cîntec de veşnĭcă pomenire.

A doua zi, Căpitanul fu găsit spînzurat de un pom în grădină.

LA CLACĂ

LA CLACA

La lelea Ilinca era clacă de tors în seara ceïa. Veniseră vre-o şase fete — care cu mamele lor, care singure — veniseră şi vre-o treĭ femeĭ tinere şi tăbărîră pe caerele de lînă. Fusele începură a se 'nvîrti: sfîrr! sfîrr! ca nişte pisicĭ ce torc pe cuptor. Din caerul sugrumat pe la mijloc de pămînzalca de pïele prinsă 'n furcă printr'un oscĭor de pasăre, firul curgea, luneca printre degetele mîneĭ stîngĭ, se lungïa, se supţiïa, se răsucïa în învîrtirea sfîrîitoare a fusuluĭ. Afară era moĭnă şi linişte, numaĭ cîte-un cîine maĭ lătra cînd şi cînd prin vre-o copcă de la şirile de païe. Femeile lucraŭ par'că n'ar fi fost la clacă şi lelea Ilinca torcea şi ea

în rînd cu ele. Dar după cît-va timp cea maĭ drăcoasă dintre fete începu a chiui ca flăcăiĭ şi a tuşi cum tuşesc eĭ pe lîngă casele fetelor cu carĭ aŭ vorbă să le ĭasă. Apoĭ începu a cînta, îndemnînd şi pe cele-l'alte: «cîntaţĭ, fa, şi voĭ!». Iar lelea Ilinca: «cîntaţĭ, puĭcile mameĭ, că acum vĭ-e vremea!».

Şi fetele începură să cînte cu foc, un cîntec eşit de curînd:

«Oftează, puică, oftează
«Toată lumea să te crează
«C'aĭ fost neĭchiĭ amurează!»

Cîntaŭ toate într'un glas, într'un glas supţire, limpede ca sunetul argintuluĭ curat şi cîntecul se împrăştiâ în tot satul, căcĭ fata cea drăcoasă avusese grije să crape niţel uşa tinziĭ: «iĭ cald avan aicĭ, lele Ilinco!» Şi femeĭa înţelesese ce foc o arde pe fată şi dădu din cap în semn de învoĭală pe cînd pe buzele eĭ bătrîne trecu un zîmbet blajin, ca de copil: «deschide-o, puĭule, deschide-o, să te-auză ăĭ flăcăĭ din sat».

Iar cînd s'a spart cîntecul, una din femeĭ — de acelea cărora ar trebui să li se lege

cîte o seceră de brîŭ spre a se cunoaşte pe unde trec — începu a povesti despre o nenorocire ce se 'ntîmplase de cît-va timp în sat, împodobind-o cum se pricepea ĭ-a maĭ bine:

«Auzițĭ, fa surateloŕ, că cică de-aĭa a fugit fata luĭ Arnăutu după flăcăul luĭ Jugăreanu că ĭ-a dat hoțul de flăcăŭ să mănînce 'ntr'o seară dintr'o azimă şi cum a mîncat nu maĭ putea: murĭa-pĭerea de dragul luĭ. Şi s'a dus după el. Dar la cîte-va zile aşa l'a urît de tare, c'a plecat noaptea de la el, numaĭ cu ce se afla pe ea şi s'a întors îndărăt să fie de ruşinea tuturor».

— Ferească Dumnezeŭ, fetico! zise lelea Ilinca.

Fetele puseseră capetele 'n pămînt şi torceaŭ tăcute.

Gazda se duse la vatră, umplu un găvan de lemn cu porumb fĭert şi 'l puse în mijlocul clăcăşițelor:

— Mîncațĭ, da' din barbă să nu dațĭ!

Femeea guralivă începu o altă istorie. Era vorba de o hoție făcută astă-vară la grădinile Bulgarilor de la capul satuluĭ.

Bulgariĭ veniră să se plîngă boeruluĭ; boerul îĭ trimise la primar și primarul dete din umerĭ: «eŭ să vă păzesc grădina?!»

Și femeea, făcu ochiĭ roată la tovarăşe:

— Par'că nu să ştie cine-a furat!

— Cine, leĭcuță? întrebă Marioara lu' Tilicĭ.

— Cine altul, dacă nu flăcăul luĭ Tătaru' cu alțĭ haĭdamacĭ de teapa luĭ?!

Fata plecă ochiĭ 'n jos şi urmă iar o toană de tăcere pe care o turbură tot femeĭa guralivă:

— Da' maĭ tăcețĭ, fa gura vă meargă!

Apoĭ se apucă să povestească de pe cînd era ea mică. La un Crăciun o luâ la goană un *Moș-de-Turcă* și ea plîngea și țipa și Moșul după ea! Iar în fața uneĭ case, cum fugĭa ea și se uita mereŭ îndărăt, hop! cade 'ntr'o groapă de bucate. Și *Moșul-de-Turcă* sta pe marginea gropiĭ și clătina din cap spre ea și mișca dințiĭ luĭ de trestie, pînă a sărit un om de-a dat brezaia la o parte: «fugĭ, mă că se sperie fata!»

Apoĭ, cum fetele rămăseseră cu ochiĭ la ea, se răsti la una din ele:

— Ce te uițĭ, fa, la mine?! Ia, zi tu cît poțĭ de repede «ocoli Bîlea colib, hop! Bîlea 'n colibă!»

Două fete încercară să zică dar nu isbutiră și sbucniră 'ntr'un chicotit înfundat, șoptindu-șĭ nu știŭ ce la ureche.

Dar lelea Ilinca se puse în fața femeeĭ guralive:

— Da', ĭa zi și tu:

«Tilihupcă hupcă, huĭ-huĭ cùrcubă!

«Lesne-a zice: Tilihupcă hupcă, huĭ-huĭ cùrcubă!

«Dar maĭ greŭ a destivtirigi tivtirigèaua tivgelor!»

Femeea se căsni: «desfitirigi», «destivirigi», pe urmă zise mînioasă:

— S'o desfifirigĭască dracu' că eŭ nu pot!

După aceea glasurile amuțiră căcĭ fetele făceaŭ semn s'asculte toate: s'auzĭa sgomot de pașĭ pe uliță. Eraŭ flăcăiĭ. Țin'te, lele Ilinco!

Se 'nvîrtiră nițel pe lîngă casă, maĭ fluerară, maĭ tușiră, apoĭ intrară în casă unul cîte unul:

— Bucuroșĭ de oaspețĭ?

Şi se făceaŭ că torc şi eĭ şi că scapă fusul din mînă, ĭar cînd se plecaŭ să-l ridice, nu se putea să nu ţipe vre-o fată.

— Ia ascultaţĭ, mă haĭmanalelor! le zise după cîtă-va vreme femeea cea guralivă: «da' ce credeţĭ voĭ c'o să staţĭ degeaba aicĭ?! Ia, spune-ţi-ne vre-o snoavă, că de unde nu începem noĭ şi vă topim.

— Mi-e buzunaru' spart şi le-am pĭerdut pe drum, răspunse unul din flăcăĭ.

— P'ale mele le-a mîncat lupu! zise un altul.

— Fă, eŭ îţĭ spuĭ o snoavă, da' pe urmă să te sărut — zise rîzînd altul.

— Să maĭ săruţĭ pe cine a-ĭ maĭ sărutat, băete; da' pe mine nu! — îĭ răspunse încolţat femeea.

— Ba pe tine!

Şi flăcăul, şiret începu:

«A fost odată un ţigan şi ţiganu-ăsta a ajuns împărat. Şi într'o zi s'a dus la vînătoare într'o pădure mare, unde eraŭ numaĭ cerbĭ şi căprioare. Da' ţiganul umbla cu ochiĭ pe sus, pe la pomĭ. Şi de-odată se opreşte lîngă un teiŭ frumos şi-ĭ dă ocol.

Boeriĭ cari eraŭ cu el, se uitaŭ şi eĭ dar nu pricepeaŭ ce vede împăratul la teiŭ de se uĭtă la el cu atîta băgare de seamă.

Şi unul din eĭ, maĭ îndrăsneţ, îl întreabă:

— Înălţate împărate să mă ĭerţĭ de întrebare, dar noĭ nu ştim ce-a văzut ochiul Măriei Tale la teĭu-ăsta.

Dar ţiganul care fusese rudar în vremea luĭ, oftă din adîncul inimiĭ: «Haolĭo, ce maĭ teĭŭ de văcălie!»

— Iac'aşa, fa leicuţo: apa la matcă şi omul la teapă! zise flăcăul ce spusese snoava.

Dar flăcăul luĭ Tătaru îĭ spuse pe limba păsărească:

— *Sti*-vini*n*-*ge*-vene *la*-vana*m*-*ba*-vana! (adecă: stinge lampa!)

Şi cel cu snoava fără multă vorbă: puf! în lampă! Îŭ, chiŭ, vaĭ pe bĭetele fete! Ca la clacă!

Lelea Ilinca isbuti să 'ncăpue lampa şi o aprinse. Flăcăiĭ staŭ sfinţĭ, par'că nicĭ nu se mişcaseră de unde eraŭ. Gazda le dădu cîte-un rachiŭ, să se scape de eĭ căcĭ alt-fel îĭ zădărniciaŭ tot rostul clăciĭ.

— Aşa, mamă, duceţi-vă, mamă, cu Dumnezeŭ şi lăsaţĭ fetele 'n pace!

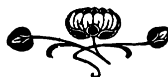
Ce le-o fi fost, nu ştiŭ că'n seara aceea aŭ plecat frumuşel, înduplecaţĭ de cuvintele blajine ale gazdeĭ. S'aŭ încîrduit pe uliţă şi-aŭ început a cînta:

«Dunăre, apă vioară,
«Făcea-te-aĭ neagră cerneală
«Stuful tăŭ de-o penişoară
«Şi să-mĭ fac de-o hîrtioară
«S'o trimeţ la maica 'n ţară
«Să-mĭ dea banĭ de cheltuială
«Şi haine de primenială
«Şi cal bun de călărie
«Că mă duc în bătălie».

Femeile maĭ toarseră cîte-va caere pînă la cîntatul cocoşilor de miezul nopţiĭ cînd baba Ilinca le 'ntinse masa. Apoĭ clăcăşiţele începură a se căra pe-acasă şi bătrîna rămase singură. Îşĭ maĭ luă un caer căcĭ nu-ĭ era somn de loc: tineretul ale căruĭ glume îĭ înveselise casa, îĭ înviorase şi eĭ sufletul şi lelea Ilinca torcea singurică, la vatră şi îngîna un cîntec bătrînesc, un cîntec haĭducesc:

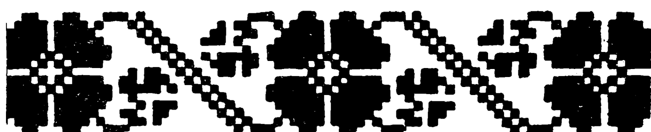
«Eŭ n'am fost, maică, 'nvăţată
«Să staŭ cu uşa 'ncuiată
«Şi cu perdeaua lăsată
«Să spăl cămăşĭ sîngerate
«De la haiducĭ lepădate!»

Focul trăgea să moară. Un cotoiŭ torcea pe după sobă. Şi din cîntecul bătrîneĭ picuraŭ clipe din vremile trecute, din vremurile acelor eroĭ aĭ romînismuluĭ cari dorm uitaţĭ în sufletele noastre...

SPOVEDANIE

SPOVEDANIE

Sîmbăta Paştelui. Moş Mihaĭ stă pe prispa caseĭ, sorindu-se ca o şopîrlă. Prin aerul cald trec adierĭ de primăvară. Pe uliţele satuluĭ curg bătrîniĭ la spovedanie. Moşul se reazămă de perete şi închide ochiĭ la desmĭerdarea blajină, aromitoare a soareluĭ. Din cînd în cînd îşĭ mişcă buzele ca 'n şoaptă, apoĭ deschide ochiĭ şi-ĭ îndreaptă spre pînza vineţie a Dunăriĭ ce curge pe vale, liniştită, măreaţă, ispititoare, plină de fel de fel de taĭne. Lumea care trecea pe dinnaintea caseĭ luĭ îĭ dă «bună-ziua» şi-l întreabă cum o maĭ duce cu bătrîneţele. El moţăe din cap şi răspunde de mîntuială, ca un om căruia-ĭ turburĭ adîncul gîndului..

Nu e bătrîn moş Mihaĭ: abĭa de şaĭ-zecĭ de anĭ. Dar s'a trecut de la o vreme încoace de par'că l'a ros toate bolile şi toate necazurile. Nu era lucru curat cu moş Mihaĭ Mocanu. A avut o singură fată şi cînd i-a ridicat nunta, maĭ acum vre-o două-zecĭ de anĭ, i-a dat 50 de polĭ zestre. De unde atîta bănet pe Mihaĭ? N'avea nicĭ tamaslîc de vite, nicĭ cine ştie ce moşie: zece pogoane ca orĭ-ce om din sat, date de cînd cu Cuzea.

Şi se vede treaba că n'aŭ fost banĭ cîştigaţĭ prin muncă cinstită căcĭ la un an de zile după nuntă ĭ-a murit fata din facere, ĭar la un an după moartea feteĭ, ĭ-a răposat şi femeĭa, iar el a rămas cuc. De atuncĭ par'că dase un vînt răŭ peste el. Nu maĭ punea mîna, nicĭ să ridice un paiŭ de jos şi tot pirotea la soare ca un om prins de frigurĭ. Une-orĭ rătăcia pe malul gîrleĭ pe cîmp, alte orĭ se ducea la cîrciumă unde se strîng oameniĭ Duminica, dar nu se băga în vorbă, nu rîdea, nu bea nimic ci sta aşa cu ochiĭ pironiţĭ în vre-un loc, ca un om care trăeşte pe altă lume.

Şi într'o bună dimineaţă moş Mihaĭ a chemat pe vre-o doĭ oamenĭ din sat, meşterĭ de săpat puţurĭ şi a făcut în inima ţarinii, la o răspîntie mare un puţ frumos cu cumpănă şi cu uluc. Şi după ce l'a sleit cum trebue, a chemat popa să facă feştanie şi a făcut o pomană la care aŭ mîncat treĭ sate. Ci-că i se arătase mereŭ în vis fata luĭ şi-ĭ striga: «taĭcă, tăĭcuţule, dă-mĭ apă că mor de sete!»

Hotărît lucru: avea ceva pe suflet moş Mihaĭ căcĭ de multe orĭ se scula noaptea din somn şi începea să-şĭ facă sfînta cruce şi umbla prin bătătură ca o strajă de noapte. Avea ceva căcĭ nu se maĭ spovedise de-un cîrd de vreme şi nu maĭ călcase pragul sfinteĭ biserici. Pornise de cîte-va orĭ să se ducă, dar n'a putut intra ci s'a întors hoţeşte pe supt mal, cu sufletul frînt de o durere sugrumătoare.

Moşul deschise ĭar ochiĭ şi se uită pe vale. O cĭată de copiĭ gonĭa pe malul gîrleĭ. O fată urca în spre sat cu cobilţa pe umere, dar un flăcăŭ răsări de-odată 'n calea eĭ şi-ĭ vărsă cofele, silind-o să se în-

toarcă iar la gîrlă şi să-şĭ umple cofele. Prilej de vorbă! Pe malul de dincolo săl-ciile înverziseră şĭ pe grindurĭ mija colţul ierbeĭ, căcĭ căzuse Paştele tîrziŭ. Moş Mi-haĭ se uita şi-ĭ părea că nu maĭ văzuse pînă atuncĭ asemenea lucrurĭ. Şi el gonise cînd era copil pe malul gîrleĭ şi el vărsase, cînd era flăcăŭ, cofele fetelor dar pe atuncĭ el nu se opria cu gîndul asupra acestor lu-crurĭ: le făcea pentru că aşa trebuia să le facă. Astă-zĭ însă i se părea că se deşteaptă dintr'un somn greŭ şi 'n sufletul luĭ stră-bătu de-odată un gînd luminos ca o rază de soare. Simţea bine că nu va maĭ găsi alinare de nu-şĭ va limpezi sufletul prin spovedanie.

Se ridică şi intră în casă. Işĭ scoase pri-menelele de sărbătoare şi le puse pe colţul patuluĭ. Apoĭ eşi în curte, păşind domol, oprindu-se din cînd în cînd spre a se uĭta pe furiş prin prejur şi se furişă în coşarul boilor. Ingenuchie lîngă un ţăruş de ĭesle şi începu a scormoni cu amîndouă mîĭnile. Dar pămîntul era tare par'c'ar fi fost bă-tăturit într'adins. Moşu scoase cuţitul de la

brîŭ şi începu a săpa. După cît-va timp pipăi cu mîna, îşĭ şterse sudoarea de pe frunte şi scoase o băşică de porc, umflată şi legată la gură cu un căpătîiŭ de sfoară. O băgă în sîn şi porni în casă să se primenĭască. După cît-va timp se îndreptă spre biserică. Soarele scăpăta şi peste sat se lăsa liniştea înserăriĭ într'un ajun de sărbătoare mare de vară. Veniră alţiĭ în urma luĭ, dar moşul nu se spovedi ci aşteptă să rămîĭe singur. Cînd se însera îĭ veni rîndul. Popa-ĭ puse patrafiru'n cap şi-ĭ citi ceva; apoĭ îl întrebă: «aĭ făcut ceva păcate moş Mihaĭ».

Moşul îşĭ pironi ochiĭ în ochiĭ popeĭ şi începu: «Părinte, nu crez să maĭ am odină pe lumea ailaltă că mare păcat mi-am luat pe suflet: am ucis un om. Da nu mĭ-e că l'am ucis, cît mĭ-e că i-am luat şi baniĭ ce i-am găsit la el. Şi baniĭ ăştia aŭ adus moartea'n casa mea şi m'aŭ făcut din om neom. Să m'asculţĭ, taĭcă popo, pînă la sfîrşit şi să'mĭ spuĭ cu sufletu'mpăcat de maĭ pot nădăjdui ertare pe lumea ailaltă. Uĭte cum s'a întîmplat: Pornisem cu orz o trîmbă

de care, spre Brăila. Dăduse Dumnezeŭ un an bun și se făcuse niște orz cum nu mi-aŭ maĭ văzut ochiĭ: mare, plin și greŭ la bob și alb ca o cămașă de fată mare. Am ajuns la obor noaptea, așa din spre ziuă și am maĭ dat nițel ochiĭ'n gene. La ziuă a'nceput a furnica negustoriĭ printre care și a face ruptoarea prețuluĭ. Am mers toțĭ la un negustor. Ni s'a măsurat cinstit și pe la prînzul ăl mic eram gata și cu socoteala. Maĭ stăturăm o bucată de vreme prin tîrg să ne maĭ luăm cîte-ceva de-ale caseĭ și să se maĭ odinească și vitele ĭar cînd scăpăta soarele, am plecat.

Cînd trecuse așa ca la un cĭas din noapte, am dejugat la un puț și ne-am adăpat trăgătoriĭ. Dar cînd să pornim, ăla: «dă tu înainte»; ălăl'alt: «ba dă tu!». Se codiaŭ oameniĭ și nu vrea nicĭ unu' s'o ĭa 'nainte. Vezĭ că, dînd după alt car, bouleniĭ merg în urma luĭ și tu maĭ poțĭ închide un cĭas-două ochiĭ, pe cîtă-vreme dacă eștĭ înainte, cată să nu dormĭ că boiĭ pot abate și cine știe unde te trezeștĭ. Dacă văzuĭ așa, dăduĭ eŭ înainte. Aveam o pereche de bou-

lenĭ cum nu s'a maĭ pomenit prin partea loculuĭ: pe Porumb în hăĭs şi pe Plăvan în cea.

Mă rezemaĭ de o scoarţă a caruluĭ şi mă ţineam să n'adorm. Noaptea plutia grea pe coprins. Mă gîndeam la nevoile mele. De la o vreme m-a furat somnul. Nu ştiŭ cam cît oĭ fi dormit că nu eraŭ stele pe cer dar mă deştept de-odată cînd se opriră boiĭ din mers. Mă uĭt înaintea lor: un om li se pusese 'n cale.

— Măĭ neĭcă, nu mă ĭeĭ şi pe mine 'n car pînă maĭ încolo?

— Dacă eştĭ om bun suĭ-te; de nu, dă-te în lăturĭ.

Nu i-am spus bine părinte?... Tovarăşiĭ meĭ rămăseseră în urmă de tot, pe semne că boiĭ lor nu se putuseră ţine de-aĭ meĭ. Prin prejur nu se simţea nimic. Pe de marginea drumuluĭ, lipaniĭ se mişcaŭ cînd şi cînd la cîte-o gură de vînt. Drumeţul meŭ purta căciulă, băgată pînă pe ochĭ şi la brîŭ, chimir lat de-o palmă. Nu m'a 'ntrebat nicĭ că de unde viŭ, nicĭ că unde mă duc... nimic. Sta ghemuit în scoarţa ai-

laltă, cu mîĭnile petrecute 'n mînecile mînecaruluĭ. Mă tot cerca un puĭŭ de somn şi pleoapele par'că mĭ-eraŭ de plumb: Şi de la o vreme zic drumeţuluĭ meŭ :

— Măĭ Rumîne, maĭ mînă şi D-ta boiĭ că eŭ mă las niţel într'un cot.

Rumînul îmĭ luă frişca din mînă şi eŭ mă lungiĭ pe fundul caruluĭ. Cum eram de ostenit, am adormit curînd. Şi taică părinte ce să-ţĭ maĭ spuĭ ? ! Mă deştept în hodorogitul scoarţelor de la car. Boiĭ mergeaŭ ĭute, ĭute dar lăsaseră drumul mare şi o luaseră acum prin arătură. Dintru'ntîĭ am crezut că şi drumeţul meŭ a adormit. Apoĭ repede îmĭ dete 'n gînd că s'a putut să îmĭ fi furat baniĭ cît am dormit eŭ, şi să fi fugit pe icĭ-încolo. Mă ridic repede: omul meŭ sta tot unde 'l ştiam.

— Da' ce facĭ, măĭ creştine, pe unde-aĭ luat'o ?

Omul sări sprinten din car şi se puse 'naintea boilor. Scoase resteul luĭ Plăvan, ţinînd proţapul în cotul stîng. Jugul scăpătă cu capătul stîng al policioareĭ 'n pămînt, şi rămase spînzurat de ceafa luĭ Porumb.

— Staĭ că-ţĭ arăt eŭ acu ! — îmĭ răspunse drumeţul.

Atuncĭ văzuĭ eŭ ce fel de drumeţ, suiiĭ în car la mine. M'am dat jos şi m'am dus spre el. Dar hoţul pe semne că nu credea să mă puĭ de pricină. Părinte 'ĭ-am pus mîna stîngă 'n gît şi cu dreapta l'am înjunghiat. L'am înjunghiat repede, nicĭ eŭ nu ştiŭ cînd. L'am văzut căzînd pe spate, cogea-mi-te munte. Şi n'a zis nicĭ cîrc: pe semne că l'am nemerit în inimă. Ştiŭ eŭ? M'am plecat spre el şi i-am scotocit în chimir: suna numaĭ aur. I-am luat chimirul cu totul. Am înjugat ĭar pe Plăvan şi am pornit. Mi se părea că numaĭ ajung la drumul mare, mi se părea că înnebunesc. Cînd am dat la drumu-ăl mare îmĭ venia să las şi boĭ şi car şi banĭ şi să fug noaptea unde-oĭ vedea cu ochiĭ. Am stat aşa în drum ca un om căruia i s'a rupt ceva la car. Am stat mult, mult. Cerul se înseninase şi luceafărul de ziuă răsărise. În acest timp auziĭ hăiturĭ la vite.

Aşteptaĭ. Eraŭ tovarăşiĭ care abĭa atuncĭ mă ajungeaŭ. Mă'ncîrduiĭ cu eĭ şi porniĭ

ĭar. Mi se'ntărise inima de tot. Cînd s'a luminat de ziuă mă duseĭ în niște buruenĭ și mă uitaĭ pe mine: nicĭ un strop de sînge nu se vedea. Par'că mi se ridicase o pĭatră de pe inimă. La cîtă-va vreme, am auzit că s'ar fi găsit un om tăĭat în ţarina Lipovenciĭ. Cine să'l fi tăĭat? Cine putea ști? Dar mie mi s'a arătat noaptea cel ucis și din rană îĭ ţîșnĭa sînge și sîngele mă stropĭa pe ochĭ, și'mĭ intra în gură, cald, amăruĭ, sărat. Și baniĭ luĭ mă ardeaŭ pe inimă ca jăratecul. Uĭte-ĭ, părinte, uite-ĭ baniĭ blestemaţĭ. Învaţă-mă ce să fac cu eĭ...»

Popa încremenise ca de cĭară în clipa înserăriĭ.

Printre crucile strîmbe de lemn ale vechilor morminte din curtea bisericiĭ se juca o adiere de seară.

— Greŭ păcat, ţi-aĭ ĭuat pe suflet, nepoate!... Dar păcatul ţi se ĭartă că ţĭ-a fost primejduită vĭaţa. Dar baniĭ furaţĭ apasă greŭ pe inima ta. Și nu-ĭ poţĭ dărui nicĭ sfinteĭ bisericĭ căcĭ o pîngăreștĭ... Dar, dacă aĭ din destul ridică o școală aci în sat și spune—de te-o'ntreba cine-va—că aĭ găsit

şi tu o comoară. Pomana ce ţi-aĭ face-o cu şcoala ţi-ar uşura păcatul».

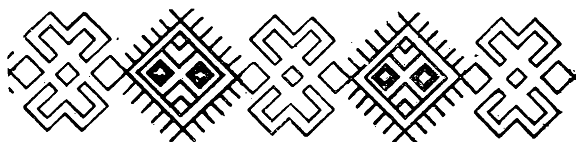
La un an după asta, o şcoală mîndră se ridica în Viforiştea şi copiiĭ se duceaŭ de diminecioară să se lumineze din spusele popiĭ. Moş Mihaĭ rămînea multă vreme pe prispă, privind după eĭ cum se duc rumeniţĭ la faţă de răcoarea dimineţilor de toamnă, sburdalnicĭ, desgheţaţĭ la minte, alergînd cu trăistuţele cu cărţĭ atîrnate de gît. Şi clipele acelea aŭ fost cele maĭ frumoase din viaţa luĭ.

CORNISTUL

CORNISTUL

Mihăiţă, mamă, să ne trimiţĭ hîrtie cum o ducĭ pe-acolo şi cînd eĭ fi la vre-un aman să ne daĭ de ştire că ne-om băga carnea în saramură şi nu te-om lăsa!»

El sta pe scările vagonuluĭ, mama luĭ lăcrăma jos. Trenul porni apoĭ în chiuitul recruţilor ale căror rude şi părinţĭ rămaseră trişti în gara singuratecă, femeile plîngînd, oamenii dîrjĭ, cu feţele posomorîte. Işĭ amintea cum l'a purtat trenul o zi 'ntreagă pe cîmpiĭ uscate de toamnă, prin oraşe necunoscute şi cum a ajuns la cazarmă într'un amurg trist, mohorît, umezit de o bură de ploae măruntă şi rece.

Toate acestea şi le amintia acum cornistul

Roşca Mihaĭ, şi i se păreaŭ lucrurĭ tare vechĭ. La vre-o lună după ce i-aŭ îmbrăcat, colonelul a venit în fie-ce baterie să vază recruţiĭ. Cînd a ajuns în bateria luĭ Roşca s'a oprit în dreptul luĭ, l'a măsurat din ochĭ de sus pînă jos şi a spus căpitanuluĭ:

— Să 'l facĭ trompet pe ăsta, căpitane, că nu te dă de ruşine!

Şi chiar de a doua zi Roşca Mihaĭ începu să facă şcoală cu trompeţiĭ. I-a crăpat buza de sus de cîte-va orĭ, dar el nu se lăsa, ci cît avea răgaz sufla cu drag în trompetă, înfundînd'o cu batista spre a nu face mulsgomot. Iar după ce-a deprins toate semnalele, 'ţĭ-era maĭ mare dragu să'l asculţĭ. Cînta ca un trompet bătrîn şi făcea de multe-orĭ întorsăturĭ de joc în cît sergentul-major de trompeţĭ îl bătu într'o zi pe umăr:

— Tragĭ a vagmistru de trompeţĭ, deşcă!

Era drag tuturor cornistul Roşca Mihaĭ şi mare supărare a fost în toată bateria cînd l'a cerut şi l'a luat la şcoala regimentară. Şiret comandantul şcoaleĭ: «Domnule Colonel, viitoriĭ gradaţĭ trebue să ştie toate

semnalele şi de la cine să le 'nveţe eĭ maĭ bine de cît de la Roşca?!»

Negreşit! Doar nu era să vie vagmistrul de trompeţĭ să sune la şcoala regimentară!

Şi astă-zĭ Mihăiţă al nostru era trompet al şcoaleĭ. Eşiseră soldaţiĭ la forturĭ şi şcoala se făcea 'ntr'o remisă a unuĭ grup. Floarea soldaţilor de la Focşanĭ, de la Nămoloasa şi de la Galaţĭ era strînsă la şcoală.

Cînd trebuia să se scoale oameniĭ, plantonul schimbuluĭ al treilea striga: «dreeepţĭ!» şi Roşca era 'n picioare, cu trompeta 'n mînă. Aĭ fi zis că doarme cu ea la pĭept. Şi după cît-va timp începea să sune «deşteptarea» şi semnalul sprinten înviora soldaţiĭ şi-ĭ îmbrăca repede. Une-orĭ, seara, cînd nu era ofiţerul comandant la şcoală, vagmistrul se aşeza cu ceĭ treĭ sergenţĭ în cancelaria şcoaleĭ şi la ora stingeriĭ chema pe Roşca!

— Să sunĭ o stingere cu «reservă», trompet!

— Am înţeles trăiţĭ, dom' vagmistru!

Atuncĭ să fi auzit semnal! Începea întăĭ cu semnalul regimentuluĭ, apoĭ zicea sem-

nalul rezerveĭ. Sunetele curgeaŭ dintru'ntîĭ ca dintr'o cascadă: unul după altul — unul după altul, scurte, limpezĭ, vesele apoĭ se topiaŭ într'o țiitură lungă, supțire, răsunătoare ca un chiot de voĭnic. Și cînd ajungea trompetul în această parte a semnaluluĭ isbucniaŭ toțĭ gradațiĭ într'o chiuitură: «m'am dus, măă!» Și după ce suna, «reserva», suna «pasul de voe» cu tact iute, scurt și apoĭ o'ntorcea repede în sunetul prelung, trist al «stingereĭ» pe care o făcea și maĭ tristă. Iar cînd suna cele două din urmă sunete «suflă'n lumînare» plantonul schimbu'ntîĭ striga'n dormitor:

— Capu jos, leat!

Și Roșca 'șĭ băgă trompeta pe mînă și se ducea și el să se culce.

După cît-va timp o veste ajunse la școala regimentară: trebuĭa să vie în curînd un general în inspecție. Ofițerul comandant făcu inspecție la micul echipament, la muniție, la marele echipament, îndesi instrucția pe jos și dădu în grijă fie-căruĭ șef de secție să aibă mereŭ supt ochĭ oameniĭ ce i se încredințase.

Şi iată că ziua aşteptată, temută, sosi. Soldaţiĭ staŭ în linie de bătaie, Roşca stă pe parapet, la vreo sută de paşĭ în dreapta trupeĭ. Nasturiĭ soldaţilor sticlesc, penajurile cad resfirate'n jos, pînă pe streaşina chipiuluĭ, roşiĭ ca sîngele. Ofiţerul se plimbă prin faţa trupeĭ. Şi ĭată că de-o dată se vede albind pe şoşea o «trăsură de frontieră».

Roşca încremenise pe parapet, cu stînga lipită de-a lungul trupuluĭ, cu trompeta'n mîna dreaptă, sprijinită de armul piciorului drept, cu muştiucu'n afară. Ah! Cum maĭ strîngea el trompeta în mîna luĭ voĭnică!

Trăsura intră în coprinsul forturilor. Roşca îşĭ duse încet-încet trompeta la buze, stătu cu ea aşa, măsurînd din ochĭ depărtarea reglementară la care trebuĭa să'nceapă a suna. Apoĭ sună *drepţĭ* prelung, înfiorător de limpede. Dar cînd a vrut să sune *primirea*, aşa cum numaĭ el ştia s'o sune, a tras aer mult în pĭept, s'a umflat în grumajĭ, a suflat cu putere şi... sbîrrn! trompeta cît colo'n bucăţĭ. El rămase încremenit, cu ochiĭ ţintă la general, cu muştiucu' la gură par'c'ar fi suflat mereŭ...

Generalul îĭ strigă din goana trăsureĭ:

— Bine, băete!

Iar cînd ajunse la ofițer se îndreptă spre colonelul regimentuluĭ, ce'l întovărășĭa în inspecție:

— Să facețĭ brigadier pe trompetu-ăsta!

SCRISORĬ

SCRISORI

Dragul meŭ,

Mă întrebĭ de maĭ scriŭ ceva? Din faptul că nu maĭ vezĭ numele meŭ în nicĭ o revistă, poţĭ afla însu-ţĭ răspunsul. Veĭ fi crezînd, poate, că public supt vre-un pseudonim saŭ că scriŭ dar nu vreaŭ să tipăresc de o cam dată?

Nu! Nu maĭ scriŭ nimic, de mult nu maĭ scriŭ. Am luat energica hotărîre de a o rupe odată cu literatura. Cred că dintre toate hotărîrile pe care le-am luat eŭ pînă acum (şi tu ştiĭ foarte bine că eŭ mĭ-am trecut o bună parte din tinereţe luînd fel de fel de hotărîrĭ şi ne urmîndu-le) aceasta e singura care ţine.

Nu maĭ scriŭ pentru că am ajuns la în-

credințarea că îmĭ lipseşte darul scrisuluĭ şi pentru că mă fură maĭ mult ştiința de cît literatura.

Nu rîde!

Am ajuns să mă încredințez matematiceşte prin $a+b$, că n'am un talent îndestulător spre a'mĭ asigura un loc cît de mic printre ceĭ ce aŭ puterea şi darul să prindă în şirurĭ de mărgăritare simțirea şi adîncul sufletuluĭ unuĭ popor.

Nu maĭ merge, nu maĭ am inspirație.

Şi să nu crezĭ că în ziua cînd am ajuns să mă conving de lipsa talentuluĭ, am fost desnădăjduit.

De loc! Sînt atîțĭ nenorocițĭ cari cred că aŭ prea mult talent dar că sînt neînțeleşĭ de contemporanĭ! Am avut din contră două impresiunĭ pe care le-aş putea defini ast-fel:

a) o impresie de superioritate (pentru-că mĭ-am dat seama de inferioritatea mea) față de această pleavă de oamenĭ neisprăvițĭ cari se vaită pe toate cărările în vĭersurĭ schiloade, conținînd simțire de contrabandă saŭ în proză nedărăcită, umflată, lipsită de

acele pĭetre preţioase cari fac valoarea uneĭ opere şi cari se chiamă imaginĭ şi suflet;

b) o impresie asemănătoare cu aceea pe care o are un om care scapă de acuzaţia de a fi în vre-o bandă de hoţĭ. Eŭ cred că aceştĭ poetaştri aĭ noştri sînt în viaţa literară, ceea ce sînt escrociĭ şi pungaşiĭ în viaţa de toate zilele.

Pentru oameniĭ cari pot aprecia o bucată literară, cîntecele acestor haĭmanale cu părul mare şi cu poze de visătorĭ nu constituesc o primejdie dar un fel de neplăcere asemănătoare cu aceea pe care o aĭ cînd auzĭ *intermezzo* din *Cavalleria rusticană* batjocorit de vre-un ţigănuş într'o cîrciumă.

Pentru clasele însă cari abia acum încep să prindă gustul de a citi, ele sînt atît de vătămătoare, încît epoca acestor poetaştri — după mine — înseamnă în istoria literaturiĭ romîne ceea ce epoca fanarioţilor înseamnă în istoria neamuluĭ nostru.

Mie nu-mĭ place să am trista glorie de a fi trecut în cartea neagră a istorieĭ lite-

raturiĭ romîneştĭ şi de aceea am frînt condeiul.

O frăţească strîngere de mînă

N. Busuioc.

Iubitul meŭ prieten,

Scrisoarea ta m'a făcut să zîmbesc. Aĭ rămas acelaş suflet temător, incapabil de a se 'ncătuşa mult timp de o idee.

Energica ta hotărîre nu mă sperie. Aĭ maĭ luat-o tu de cîte-va orĭ şi aĭ călcat-o. Ca mîine voiŭ citi iar ceva de tine. Vezĭ de ne dă ceva frumos. Trăzneşte-ne!

Zicĭ că n'aĭ talent? De unde ştiĭ tu, mă rog, acest lucru?! Cu o demonstraţie, «prin a + b», cum zicĭ tu, nu se desleagă o problemă atît de grea.

E o crimă să scriĭ cînd n'aĭ talent, nu-ĭ aşa? Dar nu e oare o crimă şi maĭ mare cînd aĭ talent şi nu vreĭ să scriĭ?

Nu maĭ aĭ inspiraţie? Nu maĭ poţĭ scri cu uşurinţă? Cu atît maĭ bine. Lucrurile scrise cu uşurinţă sînt maĭ totdeauna uşoare. Crezĭ tu oare că poesiile saŭ proza frumoasă se scutură numaĭ aşa din mînecă?!

Nu uĭta cuvîntul luĭ *Buffon*, pe care 'l citează şi *Maupassant* în prefaţa luĭ *Pierre et Jean :* «talentul nu e decît o îndelungă răbdare !» Auzĭ?

E uşor să te trînteştĭ la pămînt : «nu maĭ pot !» dar e cu atît maĭ greŭ, maĭ frumos, maĭ înnălţător să munceştĭ, să frămînţĭ, să făureştĭ cea maĭ minunată lucrare: condensarea, cristalizarea în opere de artă a simţiriĭ noroduluĭ nostru încercat.

Ţi-e frică de pleava scriitoraşilor? Pleava o ĭa vîntul. Cînd svîrle plugarul cu lopată în sus, bucatele gruhuite, strînse la steajăr, svîrle şi boabe şi pleavă. Boabele cad luminoase, grele ; pleava se duce. Timpul ne va vîntura şi pe noĭ. De vom fi boabe grele, auriĭ, vom cădea şi vom rămîne în sufletele romîneştĭ ; de vom fi pleavă om pribegi purtaţĭ de vînturĭ pînă 'n pustiul care se chĭamă Uĭtare.

Aŭ fost alţiĭ maĭ 'naintea noastră şi de eĭ a fost maĭ greŭ. Dar eĭ aŭ ridicat steag şi l'aŭ apărat ca nişte stegarĭ voĭnicĭ. Cînd aŭ murit, steagul a trecut în alte mîĭnĭ maĭ voĭnice şi a 'nceput a fîlfiĭ. Aşa fîlfîĭe

puiĭ de vulturĭ cînd vor să sboare. Dar şi stegariĭ aceştia se vor stinge odată şi-odată — trupeşte — şi atuncĭ de nu vom sări noĭ tineriĭ cari ne bizuim în piepturile şi în sufletele noastre de Romînĭ, steagul va cădea jos, căcĭ steagul cere braţe de oţel şi suflete viteze nu stîrpiturĭ cu suflete de babe.

Şi puiul de vultur va cădea 'n prăpastie cu aripa frîntă.

Măĭ frate Busuĭoace, noĭ abĭa am început viaţa noastră literară, noĭ suntem trupele ce intră 'ntîĭ în foc şi vom cădea, mă, că trebue să cădem dar leşurile noastre vor tresări de bucurie cînd peste ele va urla vijelia ĭureşuluĭ celor ce vor cuceri locul ce ni se cuvine în literaturile lumiĭ.

Calcă-ţĭ decĭ în picĭoare energica ta hotărîre şi îmbracă-ţĭ sufletu 'n vestmînt de sărbătoare. Incepĭ ĭar a cînta, spre maĭ marea bucurie a prietenilor tăĭ adevăraţĭ şi în deosebĭ a celuĭ ce te iubeşte maĭ mult şi care se chiamă

I. Şoĭmea.

P. S. O domnişoară înăltuţă, bălăĭoară m'a întrebat de maĭ multe orĭ dacă eştĭ bolnav de nu maĭ vede nimic publicat de tine. Ce să-ĭ spuĭŭ?

I. Ş.

Dragul meŭ Şoĭm,

Şi eŭ am zîmbit la citirea scrisoriĭ tale. Am zîmbit pentru că văd că am păţit'o ca băĭatul cel mincinos din poveste: nu maĭ am crezămînt.

Să ştiĭ însă că am rupt'o definitiv cu literatura pentru că — după cum ţĭ-am spus şi în scrisoarea mea trecută — sunt încredinţat că n'am talent şi pentru că mă atrage maĭ mult ştiinţa.

Să vezĭ cum mĭ-a venit mie dorinţa de a'mĭ face o solidă educaţie ştiinţifică.

Acum doĭ anĭ veni la mine, 'n Bucureştĭ, o rudă a mea de la ţară, un unchiŭ. La vederea unuĭ tramvaiŭ electric, unchiul mă întrebă «cine 'l mînă?» Eŭ răspunseĭ scurt, cu un aer de învăţat nevoe-mare: electricitatea. Cuvîntul — vedeam eŭ bine — suna

*

cam chinezeşte în auzul unchiuluĭ şi aş fi vrut să 'l fac pe bĭetul om să înţeleagă. Dar nicĭ eŭ nu ştiam. Mărturisesc că 'mĭ era tare ruşine în clipele-acelea. Am văzut desluşit că eŭ sunt mult maĭ pe jos de cît acest plugar pentru că eŭ nu 'mĭ pusesem nicĭ odată întrebarea care se născu îndată în mintea luĭ de om care vrea să afle ceva. Cu tot bacalaureatul meŭ, cu toţĭ ceĭ doĭ anĭ aĭ meĭ de Universitate, am tăcut ruşinat în sufletul meŭ. Atuncĭ am văzut lămurit că trăim ca nişte nenorociţĭ, cu un pospaĭŭ de cultură pe care 'l suflă vîntul. Mĭ-am spus că chĭar de cum-va voĭ face maĭ tîrziŭ, mult maĭ tîrziŭ literatură, o cultură ştiinţifică solidă nu 'mĭ poate fi de cît de folos.

Ce inspiraţie fericită am avut eŭ în momentul acela! Azĭ văd clar că e foarte bine să aĭ noţiunĭ ştiinţifice chiar cînd eştĭ literat. Aĭ citit tu nuveleta *Tombouctou* a luĭ Maupassant? Autorul ne arată că Negrul cu numele acesta şi soldaţiĭ ce'l urmaŭ, se îmbătaŭ sistematec, mîncînd strugurĭ de la butucul viţeĭ. A fost o scăpare din vedere

a luĭ Maupassant saŭ a fost pur şi simplu neştiinţa faptuluĭ că zeama boabelor de strugurĭ nu poate îmbăta de cît după ce a trecut prin fermentaţia alcoolică, prin fĭerbere care-ĭ transformă zahărul în alcool? Indiferent! Greşală e! Şi greşala a fost arătată.

Dar romanele aşa zise psihologice! Dac'aĭ fi maĭ slab de îngerĭ ţi s'ar părea că autoriĭ lor sunt în stare să pue într'o equaţie de gradul al II-lea cel maĭ ascuns colţ din sufletul omenesc, orĭ să figureze printr'o curbă uzuală mersul stărilor sufleteştĭ. Şi ştiĭ cum numeşte *Haeckel* aceste romane pretinse psihologice!

Maclatură!

De aceea, am părăsit literatura şi m'am apucat de ştiinţă pentru că aci nu am a face cu principiĭ elastice ci cu legĭ neclintite. Şi am momente de mulţumire mult maĭ adîncă de cît pe vremea cînd isbutiam să fac o poesie frumoasă.

Ştiĭ tu ce cred eŭ despre *Goethe*? Cred că de aceea a putut el scri un «*Faust*» pentru că era şi o minte dedată cu pro-

blemele ştiinţiĭ. O interpretare artistică a transformismuluĭ o găsim întîĭ la Goethe, metamorfosa foilor el o arată.

Vezĭ dar, dragul meŭ, că am cu ce'mĭ bate capul. Am ajuns să văd că moartea nu a apărut de cît odată cu fiinţele superior organizate, căcĭ unicelularele sunt nemuritoare saŭ cel puţin nu mor de bătrîneţe. Protoplasma — această bază fisică a vieţiĭ, cum o numeşte *Huxley* — se regenerează, din ea însăşĭ, în celule-fiice, resultate din împărţirea uneĭ celule-mume şi se reproduce în nesfîrşite seriĭ de descendenţĭ. Acest lucru se vede foarte lămurit la plantele şi animalele inferioare, acolo unde regnele se amestecă, graniţele se şterg, în punctul în care converg două liniĭ cu cari, după imaginea luĭ *de Humboldt*, am representa cele două regnurĭ: animal şi vegetal. Dar problema pe care n'aŭ putut'o deslega pînă acum învăţaţiĭ şi care va rămîne nedeslegată în veciĭ vecilor e aceasta: cum a apărut prima fiinţă vĭeţuitoare? Graţie numerosuluĭ material de demonstraţie am putea înţelege transformarea, diferenţiarea orga-

nismelor, am putea chĭar admite că prima ființă vĭețuitoare a luat naștere dintr'o plantă pentru că, în definitiv, protoplasma e una și aceeașĭ. Dar întrebarea nu pĭerde nimic din greutatea eĭ: cum a luat naștere primul firișor de ĭarbă?

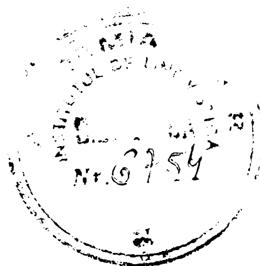
Aci se sdrobesc toate teoriile.

Știm din ce anume substanțe se compune protoplasma și avem la îndemînă aceste substanțe. Pentru ce nu putem realisa în laborator sinteza protoplasmeĭ, sinteza vieții, după cum din două volume de hidrogen și unul de oxigen facem sinteza apeĭ?

Pentru ce?...

Al tăŭ,
N. BUSUIOC.

COPRINSUL

